CO ROBILI

Socjaliści w Sejmie

Napisał WAP.

WARSZAWA. 1922
NAKŁADEM KSIĘGARNI ROBOTNICZEJ
WARSZAWA, WSPÓLNA 17.

CO ROBILI
Socjaliści w Sejmie

Napisał WAP.

WARSZAWA. 1922
NAKŁADEM KSIĘGARNI ROBOTNICZEJ
WARSZAWA, WSPÓLNA 17.

ODBITO w DRUKARNI „ROBOTNIKA"
WARECKA 7.

W wyniku wielkiej wojny powstała Niepodległa Polska. Trzy zaborcze mocarstwa runęły w gruzy. Lud pracujący w końcu października i początkach listopada chwycił za broń, rozbroił i przepędził okupantów, oczyścił Polskę z resztek najazdu.

Powstał Rząd Ludowy w Lublinie, który w punkcie 4-ym Manifestu z dnia 7 listopada 1918 r. zapowiedział zwołanie Sejmu Ustawodawczego. Następny Rząd Ludowy tow. Moraczewskiego wydał w dniu 28 listopada 1918 Dekret o ordynacji wyborczej i Dekret, rozpisujący wybory na dzień 26 stycznia 1919 r.

Dzięki tym dekretom odbyły się w dniu 26 stycznia 1919 wybory; wybrano trzystukilkudziesięciu posłów, w tem tylko 35 socjalistów.

Klub Socjalistyczny, stanowiąc liczebnie $^1/_{10}$ Sejmu, znajdował się od początku w trudnej sytuacji, mając przeciwko sobie $^9/_{10}$ posłów, częściowo wrogo, częściowo obojętnie wobec klasy robotniczej i jej postulatów usposobionych. Wraz z przybywaniem posłów z b. zaboru pruskiego i Wileńszczyzny, stosunek liczebny Z. P. P. S. do ogółu posłów pogarszał się, tak, że obecnie socjaliści stanowią $^1/_{13}$ ogółu posłów.

W chwili zebrania się Sejmu Ustawodawczego trwała wokoło walka z Rosją, Czechami, Niemcami, Litwą i Ukraińcami, która pochłaniała wiele sił i środ-

ków, gdy tymczasem w kraju panował bezład i nędza. Kraj cały zniszczony działaniami wojennemi i rekwizycjami, oraz wogóle gospodarką okupantów.

Fabryki nieczynne, więc liczba bezrobotnych wielka. Powrót byłych wojskowych i robotników, pracujących w czasie wojny na obczyźnie powiększył armję bezrobotnych do rozmiarów olbrzymich, wskutek czego kwestja rozwiązania bezrobocia stała się zagadnieniem palącem.

Produkcja rolna znacznie zmalała, nastąpił brak produktów spożywczych. Na tym tle hulało bezkarnie rozwydrzone paskarstwo, pogarszając sytuację.

Zwiększających się wydatków państwowych skarb nie był w stanie pokryć z dochodów normalnych, gdyż klasy posiadające nie płaciły podatków w mierze dostatecznej, wskutek czego następowały coraz to nowe emisje banknotów, powodując spadek marki, a co za tem idzie — wzrost drożyzny. Podatki pośrednie od artykułów pierwszej potrzeby stan ten pogarszały.

Dalszymi skutkami wojny były: upadek oświaty, wzrost chorób i epidemji, trudności mieszkaniowe i tysiące innych niedomagań.

Na miejsce usuniętych tworzono w pośpiechu różne organa władzy, jak milicja, policja, żandarmerja, wojsko i inne urzędy, do których runęli ławą byli urzędnicy i oficerowie z urzędów i armji zaborczych lub ludzie nieprzygotowani, dzięki czemu represje, nadużycia i gwałty nad ludnością stały się powszechnym złem.

Niezadowolenie objęło szerokie masy ludowe, które drogą wieców, manifestacji, strajków i innych publicznych wystąpień domagały się usunięcia zła i przeprowadzenia głębokich reform społecznych i politycznych.

Z drugiej strony reakcja, ochłonąwszy z pierwszego przerażenia, rozpoczęła szaloną akcję, zmierzającą do zdławienia klasy robotniczej przy pomocy stanów wyjątkowych, militaryzacji i innych środków policyjnych.

Położenie klasy robotniczej i wogóle całej demokracji pogarszało się z dnia na dzień.

W takiej sytuacji Z. P. P. S. rozpoczął na terenie Sejmu swoją działalność, zmierzającą do usunięcia bezrobocia i braków aprowizacyjnych, do tępienia nadużyć i chorób, zabezpieczenia ludności przed szykanami i represjami, ugruntowania bytu pracowników państwowych, inwalidów, wdów i sierot po poległych i rodzin poborowych, do zmiany straszliwego położenia pracowników rolnych, wreszcie do zahamowania spadku marki przez wydatne opodatkowanie klas posiadających oraz wstrzymanie dalszego drukowania pieniędzy — i położenia w ten sposób tamy wzrastającej drożyźnie. Ochrona lokatorów i reformy społeczne, jak: 8-godzinny dzień pracy, urlopy robotnicze, opieka społeczna, reforma rolna i t. d. i t. d. oraz kwestja bytu służby domowej i dozorców domowych — oto dalsze etapy działalności Klubu P. P. S. Sprawa kresów wschodnich i zachodnich, kwestja oświaty, stanowiska międzynarodowego Polski i konstytucji demokratycznej — były nieustającą troską Z. P. P. S. Nie zapomnieli posłowie socjalistyczni także o robotnikach polskich, znajdujących się pod zaborem czeskim lub na obczyźnie.

Oto w krótkich rysach nakreślone pole działalności posłów socjalistycznych.

Ponieważ wojna, którą Polska zmuszona była prowadzić nie stwarzała dogodnej sytuacji dla szybkiego przeprowadzenia wyżej wymienionych postula-

tów i reform, tedy Z. P. P. S. pilnie czuwał i nie opuścił żadnej okazji, aby pokój przyśpieszyć.

W dalszym ciągu przyjrzeć się należy działalności Klubu P. P. S. w poszczególnych sprawach, poczynając od kwestji pokoju.

WALKA O POKÓJ.

W kilka dni od zebrania się Sejmu, mianowicie dnia 26 lutego 1919 tow. Daszyński wniósł interpelację w sprawie znajdujących się w rękach Pana Prezydenta Ministrów propozycji wszczęcia rokowań pokojowych między Rosją a Polską". Prezydentem ministrów był wówczas p. I. Paderewski. 7 października 1919 Z. P. P. S. wystosował ponowną interpelację. 8 stycznia 1920 nastąpiła trzecia z kolei interpelacja w sprawie propozycji pokojowych. W dwa tygodnie później — 23 stycznia 1920 Z. P. P. S. zgłosił w tej sprawie wniosek nagły. Mówca socjalistyczny, uzasadniając nagłość wniosku, powołał się na interpelację z d. 8 stycznia, podkreślił, że ludność pragnie pokoju i żądał od Rządu wyjaśnień. Prawica sejmowa przeszkadzała gwałtownie mówcy, a poseł „Związku Ludowo-Narodowego" p. Stanisław Grabski zlekceważył wniosek socjalistyczny, ówczesny zaś Prezydent Ministrów p. Skulski, wódz „Narodowego Zjednoczenia Ludowego" oświadczył, że sprawa nie „dojrzała", że na poważną rozprawę „nie pora". Mimo to dnia 27 lutego 1920 Klub P. P. S. przedstawił drugi wniosek nagły w sprawie „przyśpieszenia rokowań pokojowych i jawności obrad Komisji Spraw Zagranicznych". Uzasadniając ten wniosek, mówca socjalistyczny domagał się jawności, albowiem „Niema powodów zatajania naszych słów i czynów przed narodem, przed którym jesteśmy odpowiedzialni" i żądał przy-

śpieszenia rokowań pokojowych. W czasie przemówienia naszego towarzysza, posłowie reakcyjni podnosili niesłychaną wrzawę, aby go zagłuszyć, wreszcie Marszałek odebrał mu głos. Poseł Falkowski (Narodowe Zjednoczenie Ludowe) przemawiał przeciwko nagłości, mówiąc, że „gdybyśmy uchwalili dziś nagłość, to by jeszcze dzisiejszej nocy roztelegrafowano po całej Europie, że Sejm Polski chce rozpocząć pertraktacje pokojowe z bolszewikami, *bez uprzedniego porozumienia się z zaprzyjaźnionemi państwami koalicji*" (Podkreślenie nasze). Minister Spraw Zagranicznych oświadczył, że pośpiech w tej sprawie „byłby może niezdrowy". Nagłość wniosku została *odrzucona* — prawica z tego powodu wyraziła radość gromkimi brawami. Nie zrażając się niepowodzeniami, Klub P. P. S. w dniach ofenzywy na Kijów, t. j. 27 kwietnia 1920 wniósł trzeci wniosek nagły w sprawie „ponownego rozpoczęcia rokowań pokojowych z Rosją". Dążąc do pokoju ze wszystkimi sąsiadami, Klub P. P. S. wniósł d. 28 września 1920 r. interpelację w sprawie zerwania rokowań polsko-litewskich", a pragnąc podkreślić intencje pokojowe Polski — wniósł Z. P. P. S. tego samego dnia (było to *po odparciu najazdu bolszewickiego)* wniosek nagły o zwolnienie z wojska roczników 1890, 1891 i 1892.

22 października 1920 przyszedł pod obrady Sejmu układ o preliminaryjnym pokoju i rozejmie.

Mówca socjalistyczny przypomniał, jak to większość sejmowa przeszkadzała w robieniu tego pokoju, jak p. Marjan Seyda (Związek Ludowo-Narodowy) oświadczył niegdyś na Komisji Spraw Zagranicznych, że „z Rosją bolszewicką pokoju wogóle nie można zawierać", — jak to „Gazeta Poranna" z dnia 31 grudnia 1919 Nr. 365 pisała, że „Polska nie złoży oręża,

dopóki Trocki i Lenin będą rządzili w Moskwie, Polska stoi tam na straży", a „Kurjer Warszawski" z dnia 30 grudnia 1919 r. twierdził, że „Pokój z Rosją bolszewicką byłby tylko wyzwaniem rzuconem pokojowi europejskiemu, *prowokacją Rosji przeciwbolszewickiej*" i t. d. (podkreślenie nasze). „Gazeta Poranna" z dnia 31 stycznia 1920 r. pisała, że „P. P. S. pragnie pokoju z bolszewikami na rozkaz Międzynarodówki socjalistycznej", a „Gazeta Warszawska" — jeszcze w lutym r. 1920 twierdziła żeby „z bolszewikami *nie prowadzić żadnych pertraktacji, żadnych z nimi nie zawierać umów*, jak nie zawiera się umów z zarazą" (podkreślenie nasze). Po tych nieprzyjemnych dla endecji wypomnieniach, mówca socjalistyczny wyraził radość z zawarcia pokoju. W imieniu endecji p. Marjan Seyda także wyraził „zadowolenie". zapominając o niedawnej wojowniczości swojej i swojej partji.

Sparzywszy się na wojowniczości, p. Stanisław Grabski który dnia 23 stycznia 1920 tak zlekceważył wniosek socjalistyczny, — 14 kwietnia 1921, przemawiając w debacie nad ratyfikacją traktatu pokojowego w Rydze, wyraził się, iż „wchodzi z radością w stan pokoju", a p. Falkowski, który dnia 27 lutego 1920 przemawiał gwałtownie przeciw pokojowi — dnia 14 kwietnia 1921 zapomniał nagle o szabelce i o koalicji, potępił samego siebie i całą prawicę, twierdząc, że „od końca roku 1919", a więc na 3 miesiące przed jego i całej reakcji wojowniczem wystąpieniem „uzyskanie pokoju było najważniejszem i najpilniejszem zadaniem".

Z dumą więc mógł mówca socjalistyczny stwierdzić, że Klub Socjalistyczny przyczynił się do pokoju, prowadząc wytrwale świadomą i przewidującą, a energiczną akcię za pokojem.

Wypadki bowiem wykazały, że Z. P. P. S. miał słuszność nie spuszczając z oka sprawy pokoju, bez którego walka o zrealizowanie haseł robotniczych i praca nad budową przyszłego, socjalistycznego ustroju — jest utrudniona lub wręcz niemożliwa.

WALKA Z BEZROBOCIEM.

Wskutek działań wojennych i gospodarki rabunkowej zaborców, przemysł przedwojenny zanikł niemal zupełnie, wskutek czego setki tysięcy robotników wywędrowały po pracę zagranicę, pozostała zaś masa robotników borykała się ze straszliwym losem o głodzie i chłodzie, nie znajdując pracy. Już z końcem wielkiej wojny zaczęli powracać robotnicy z Niemiec, Austrji i Rosji, a gdy jeszcze setki tysięcy żołnierzy b. armji zaborczych wróciły do domów, armja bezrobotnych doszła do rozmiarów olbrzymich i kwestja bezrobocia stała się niezwykle ciężkim problemem. Związek Polskich Posłów Socjalistycznych rozpoczął natychmiast po zebraniu się Sejmu energiczną i wytrwałą akcję, zmierzającą do ulżenia niedoli mas bezrobotnych, działając drogą wnoszenia wniosków nagłych, interpelacji, rezolucji i przemówień w kierunku uruchomienia fabryk i robót publicznych oraz pomocy doraźnej bezrobotnym. I tak dnia 20 lutego 1919 Klub P. P. S. wniósł pierwszy wniosek w sprawie *uruchomienia przemysłu*, a następnie w dniu 26 lutego 1919— interpelację o wypłacenie zapomóg bezrobotnym. 27-go lutego 1919 roku posłowie socjalistyczni postawili wniosek o wprowadzenie w kopalniach *trzeciej zmiany* robotników i tegoż dnia przemawiało dwóch socjalistów za uruchomieniem *robót publicznych*, względnie *domagając się wypłacania zapomóg* bezrobotnym. 5 marca 1919 czterech mówców socjalistycz-

nych domagało się zaprowadzenia *trzeciej zmiany* w kopalniach, lecz ani Rząd, ani większość sejmowa nie doceniła znaczenia żądania socjalistów, wskutek czego odpowiedni wniosek socjalistyczny został pogrzebany przez odesłanie do komisji. 14 marca 1919 Z. P. P. S. poruszył znowu kwestję wypłacania *zapomóg bezrobotnym*, stawiając na Sejmie odpowiedni wniosek nagły. Następnie Klub P. P. S. prowadził w dalszym ciągu niezmordowaną akcję w tej sprawie. I tak: dnia 27 marca 1919 — interpelacja w sprawie *uruchomienia robót publicznych;* 29 marca 1919 dwaj mówcy socjalistyczni przemawiali za uruchomieniem *robót publicznych* przez Rząd, a zanim to nastąpi — wzywali do wypłacenia zapomóg, stawiając dwie odpowiednie rezolucje. 31 marca 1919 za uruchomieniem *robót publicznych* i natychmiastowym *wypłacaniem zapomóg* bezrobotnym przemawiał socjalista, lecz mimo rzeczowych argumentów mówcy, rezolucje nasze z dnia 29 marca 1919 większość reakcyjna odesłała do komisji.

Posłowie socjalistyczni przeciwdziałali również zamykaniu fabryk, względnie ograniczeniu produkcji. 1 kwietnia 1919 Klub P. P. S. wniósł interpelację w sprawie *zatrzymania kopalni* w Olkuszu. *11 kwietnia 1919* mówca socjalistyczny zgłosił rezolucję, by „*stosunki pracy i płacy*“ na robotach publicznych „nie były gorsze od stosunków płacy i pracy zwyczajowych w danej miejscowości“ lub *„uznanych przez Związki Zawodowe“*.

Rezolucja ta, dzięki argumentom socjalistycznym, została uchwalona. 6 maja 1919 przemawiał socjalista za *odbudowaniem przemysłu.* 9 maja 1919 Klub P. P. S. zgłosił rezolucje, aby Rząd „poczynił zarządzenia, by *przemysł włókienniczy* w całej Polsce był

zaopatrzony w surowce". Rezolucję przyjęto. 22 maja 1919 — interpelacja Klubu P. P. S. w sprawie grożącego *zamknięcia fabryki* śrub. 5 czerwca 1919 wniosek nagły w sprawie *walki z bezrobociem* i przemówienie posła socjalistycznego w tej sprawie. 12 czerwca 1919 — interpelacja, domagająca się dostarczania węgla dla przemysłu. 25 czerwca 1919 wniosek nagły przeciw *wstrzymywaniu samowolnemu* fabryk. 10 lipca 1919 przemawiali dwaj posłowie socjalistyczni za *wprowadzeniem trzeciej* roboczej zmiany w kopalniach — wnioski przyjęto. 18 lipca 1919 mówca socjalistyczny wypowiada się energicznie za *dalszym* uruchomieniem *robót publicznych*. 25 lipca 1919 wniosek o zasekwestrowanie i uruchomienie fabryki „Ćmielów". 14 października 1919 wniosek nagły, domagający się rozszerzania *robót publicznych* i *zapomóg bezrobotnym*. 17 października 1919 interpelacja przeciw *wstrzymywaniu ruchu* fabryk i przemówienie socjalisty w sprawie wniosków o bezrobociu. 12 listopada 1919 — interpelacja *o węgiel dla przemysłu*. 14 stycznia 1920 wniosek z powodu *zatrzymania ruchu* w fabryce „Rohn, Zieliński". 20 stycznia 1920 — w sprawie *zatrzymania ruchu* fabryki „Borman, Szwede" — Klub P. P. S. wniósł wniosek nagły. 29 stycznia 1920 r. wniosek w sprawie *robót publicznych* przy odbudowie Kalisza. 10 lutego 1920 — interpelacja. 18 marca 1920 — wniosek w sprawie *pomocy bezrobotnym*. 23 marca 1920 — interpelacja z żądaniem *uruchomienia fabryki* „Wolanowski". 23 kwietnia 1920 wniosek nagły o *roboty publiczne*. 30 listopada 1920 wniosek domagający się *odbudowy* rządowej *fabryki* w Winnikach. 25 stycznia 1921 — wniosek o węgiel dla fabryki „Ćmielów". 3 lutego 1921 przemówienie reprezentanta Z. P. P. S. w sprawie *zażegnania kry-*

zysu w przemyśle włókienniczym i wniosek o rozszerzenie robót publicznych. 1 lipca 1921 interpelacja z powodu *zatrzymania wielkiego pieca* w hucie „Raków" i 8 lipca 1921 wniosek w tej samej sprawie. 16 grudnia 1921 dwóch posłów socjalistycznych zabierało głos w sprawie przeciwdziałania kryzysowi w przemyśle. 17 grudnia 1921 — 4 mówców socjalistycznych przemawia za energicznym *przeciwdziałaniem kryzysowi* w przemyśle, zgłaszając 2 rezolucje: jedna — z *projektem nowych robót* publicznych, druga z wezwaniem do Rządu, aby wniósł do Sejmu projekt Ustawy *o przymusowych zarządach* w fabrykach rozmyślnie lub z powodu nieudolności zatrzymanych.

24 stycznia 1922 — interpelacja w kwestji częściowego wstrzymania pracy w fabryce maszyn.

W pierwszym kwartale roku 1922 nastał w całym przemyśle polskim ostry kryzys.

Nastąpiło ograniczenie produkcji, zamykanie fabryk lub częściowe wstrzymywanie ruchu, — masy robotników częściowo lub zupełnie utraciły pracę. Dzięki energicznej akcji Klubu P. P. S. — Sejm wyłonił *specjalną komisję*, w skład której wszedł przedstawiciel Z. P. P. S., który postawił szereg wniosków w sprawie *przeciwdziałania kryzysowi w przemyśle* oraz wnioski: o *zabezpieczenie klasy* robotniczej przed skutkami kryzysów drogą ustawy o ubezpieczeniu od bezrobocia i o ułatwienie zdemobilizowanym wykształcenia fachowego oraz dania im pracy. 25 kwietnia 1922 — Klub P. P. S. przedstawił wniosek *przeciwko wydalaniom* masowym robotników. 16 czerwca 1922— interpelacja w sprawie *usiłowania* ze strony wojska *zajęcia fabryki.*

Zaznaczyć należy, że tymczasowa Ustawa o zabezpieczeniu robotników na wypadek bezrobocia zo-

stała w dniu 4 listopada 1919 uchwalona przez Sejm na podstawie projektu socjalistycznego.

Z powyższego zestawienia ważniejszych interpelacji, wniosków, rezolucji i przemówień posłów socjalistycznych wynika, że Klub P. P. S. sprawę bezrobocia i egzystencji mas bezrobotnych otaczał należytą opieką, a jeśli nie osiągnął wszystkich zdobyczy, to dlatego, że miał przeciwko sobie w tej sprawie olbrzymią większość endecko-chłopską.

KLUB P. P. S. WOBEC NADUŻYĆ WŁADZ.

Po zaborcach otrzymała Polska w spadku trzy różne ustawodawstwa oraz resztki biurokracji rosyjskiej, austrjackiej i pruskiej, które opanowały zupełnie lub częściowo polskie urzędy, wnosząc dawne przyzwyczajenia i systemy. Ale Polska nie miała być w niczem podobną do dawnych państw zaborczych, gdzie kwitły nadużycia i łapownictwo, a życie ludności było normowane przepisami policyjnymi. Polska miała być państwem szczerze demokratycznym, państwem porządku i wolności. Stwierdził to w swoim manifeście Rząd Ludowy tow. Daszyńskiego, ogłaszając w punkcie 4-ym manifestu z dnia 7-go listopada 1918, że „Z dniem dzisiejszym ogłaszamy w Polsce całkowite polityczne i obywatelskie równouprawnienie wszystkich obywateli bez różnicy pochodzenia, wiary i narodowości, wolność sumienia, druku, słowa, zgromadzeń, pochodów, zrzeszeń, związków zawodowych i strajków".

Ale byli biurokraci państw zaborczych lub ludzie w duchu dawnych systemów wychowani, objąwszy urzędy, działali wbrew najelementarniejszym pojęciom rządów demokratycznych, gwałcąc wolność pra-

sy, zebrań pochodów, rozwiązując istniejące związki i stowarzyszenia i uniemożliwiając zakładanie nowych. Nierówność w traktowaniu obywateli, szykany ze strony władz administracyjnych i wojskowych, łamanie ustaw i przepisów, gwarantujących pewną wolność, a wreszcie liczne nadużycia na szkodę skarbu i ludności — oto olbrzymie zło, ciążące nad całą Polską. Złu temu Z. P. P. S. wypowiedział energiczną i stanowczą walkę.

Liczne rozprawy krwawe z demonstrantami; mordowanie masowe czy pojedyńczych ludzi przez policję, żandarmerję i wojsko; aresztowania masowe i pojedyńcze oraz bicie przy aresztowaniu i w czasie badań; rozpędzanie i zakaz zebrań, rozwiązywanie związków i stowarzyszeń, wszelkich instytucji robotniczych; łamanie ustaw i rozporządzeń; stosunki wewnętrzne, panujące w urzędach i w wojsku oraz w sądownictwie; szykany; opieszałość; niedbalstwo, a wreszcie łapownictwo i działanie na szkodę państwa i jego obywateli — oto przejawy niezdrowego stanu naszych stosunków.

To też Klub P. P. S. wniósł w tej sprawie cały szereg interpelacji i wniosków, a mianowicie: *W roku 1919:* 22, 25, 26 lutego — 5 interpelacji, 7, 14, 18, 21, 26, 27 marca — 9 interpelacji. 1, 3, 8, 10, 29 kwietnia — 6 interpelacji. 7, 9, 16, 22, 23, 27 maja — 8 interpelacji i wniosków. 3, 12, 14, 17, 24 czerwca — 9 interpelacji. 1, 3, 7, 8, 10, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 26 i 28 lipca — 20 interpelacji i wniosków. 2 sierpnia — 1 interpelacja. 3, 17, 21, 24, 28 i 30 października — 10 interpelacji i wniosków 4, 12, 13, 14, 18, 20, 21 listopada — 10 interpelacji 18 i 19 grudnia — 3 interpelacje i wnioski. *W roku 1920:* 8, 13, 14, 23, 27 i 30 stycznia — 10 interpelacji. 13 i 18 lutego — 3 in-

terpelacje. 2, 5, 18. 23, 26 marca — 12 interpelacji i wniosków. 23, 24, 27, 29, 30 kwietnia — 7 interpelacji i wniosków. 14, 19, 28 maja — 7 interpelacji. 1, 4, 8 czerwca — 4 interpelacje. 2, 8, 15, 16, 24 lipca — 11 interpelacji. 15, 19, 22, 28 i 29 października — 5 interpelacji i wniosków. 4, 10, 11, 17, 19, 26 listopada — 13 interpelacji i wniosków. 3, 10, 14, 16 i 17 grudnia — 6 interpelacji i wniosków. *W roku 1921:* 20 i 27 stycznia — 4 interpelacje i wnioski. 3 i 18 lutego — 5 interpelacji. 1, 4, 8, 10, 11, 15 i 16 marca — 11 interpelacji. 14 kwietnia — 1 interpelacja. 13,20 i 31 maja — 4 wnioski i interpelacje, 3, 10, 14, 16, 23 czerwca — 6 interpelacji i wniosków. 1, 7, 8, 29 i 30 lipca — 9 interpelacji i wniosków. 13 września — 1 interpelacja. 4, 21, 26, 28 października — 5 interpelacji. 15, 16, 18, 22, 25, 29 i 30 listopada — 8 interpelacji i wniosków. 2 i 6 grudnia — 2 interpelacje. *W roku 1922:* 13, 20, 31 stycznia — 4 interpelacje. 10 i 17 lutego — 8 interpelacji i wniosków. 21, 23, 24, 30 i 31 marca — 11 interpelacji i wniosków. 27 kwietnia — 2 interpelacje. 4, 5, 16, 19 i 24 maja — 7 interpelacji i wniosków. 16 i 27 czerwca — 4 interpelacje.

W interpelacjach tych i wnioskach, Klub P. P. S. omawiał nadużycia, wskazywał źródła zła, piętnował sprawców i domagał się ich ukarania, żądał zapobiegania nadużyciom drogą reorganizacji władz administrcyjno-policyjnych, wojskowych, sądownictwa oraz urzędów kolejowych, pocztowo - telegraficznych, rolnych i rozjemczych komisji, urzędów pośrednictwa pracy i opieki, zdrowia, skarbu, ministerstwa spraw zagranicznyc etc. etc., wreszcie Z. P. P. S. domagał się zwrotu strat, poniesionych przez obywateli czy in-

stytucje wskutek szkodliwej działalności władz i urzędów.

Ponadto specjalnie w sprawach nadużyć mówcy socjalistyczni zabierali głos w roku 1919 — 22 razy, w roku 1920 — 4 razy, w roku 1921 — 3 razy i w roku 1922 — 1 raz.

Oprócz tego kwestja nadużyć ze strony władz i urzędów była poruszana w przemówieniach mówców socjalistycznych w debatach programowych i w dyskusjach nad ustawami i wnioskami. Zbadanie więzień i obozów koncentracyjnych i usunięcie żandarmerji od wpływu na ludność cywilną oraz zahamowanie rozpędu policyjnego władz — to zasługa Z. P. P. S. Oczywiście nie osiągnęliśmy wszystkiego — nie nasza to jednak wina. Reakcja bowiem sejmowa stawała niemal zawsze w obronie gwałcicieli prawa. Gdy w dniu 11 marca 1919 Z. P. P. S. postawił wniosek o utworzenie specjalnej komisji dla zbadania nadużyć żandarmerji, poseł Staniszkis (Związek Ludowo-Narodowy) oświadczył że komisji takiej nie potrzeba. W czasie przemówienia posła socjalistycznego w sprawie krwawego mordu, dokonanego na robotnikach przez wojsko w dniu 12 marca 1919 w Zagłębiu, endecja kpinami i żartami próbowała przeszkadzać mówcy, a p. Korfanty chciał, aby mówca skończył, bo „już godzina" minęła. Jednej godziny pomordowanym ofiarom nie chciał poświęcić! Endecki poseł Mąkolski (Zjednoczenie Ludowe) mówił w tym samym dniu (20 marca 1919): „Żandarm polski powinien być świętym człowiekiem, powinniśmy na niego patrzeć, jako na człowieka nietykalnego". W odpowiedzi na wniosek Klubu P. P. S., żądającego ukarania winnych, wycofania z Zagłębia wojska, które strzelało i wysłania specjalnej komisji, — poseł Wróblewski (Klub Mie-

szczański) zaproponował swój wniosek, że „Sejm przechodzi nad interpelacją do porządku dziennego". I rzeczywiście reakcja przeszła do porządku dziennego nad ofiarami krwawych zajść, odrzucając wniosek socjalistyczny. Takie lub podobne stanowisko zajmowali enludecy zawsze, gdy chodziło o nadużycia i gwałty, dotyczące robotników. Przejawiło się to również w rozprawach, dotyczących spraw pokrewnych, co wykażemy w rozdziale następnym.

STANY WYJĄTKOWE, PROJEKTY USTAW O STANACH WYJĄTKOWYCH, MILITARYZACJI I SĄDACH DORAŹNYCH. KODEKS CARSKI. AMNESTJA.

Już na trzeciem posiedzeniu Sejmu d. 20 lutego 1919 r. Z. P. P. S. przedstawił 2 wnioski: jeden z żądaniem zniesienia stanu wyjątkowego i sądów doraźnych w całem państwie, drugi w sprawie powszechnej amnestji dla więźniów politycznych. Następnie d. 25 lutego 1919 r. Klub P. P. S. wniósł wniosek, którego ustęp końcowy brzmiał: „Sejm wzywa Rząd, aby wogóle nigdzie na własną rękę, bez uchwały Sejmu, stanu wyjątkowego nie wprowadzał". Motywując nagłość wniosku, mówca socjalistyczny stwierdził, że Rząd ma zamiar wprowadzić stan wyjątkowy w wielu okręgach i należy temu zapobiec. Przeciwko nagłości tego wniosku głosowała cała enludecja!

11 marca 1919 r. interpelacja socjalistyczna, żądała zastosowania dekretu o amnestji z 8 lutego 1919. Na porządku dziennym Sejmu d. 21 marca 1919 znalazł się wniosek ks. Lutosławskiego (Związek Ludowo-Narodowy) i Mąkolskiego (Zjednoczenie Ludowe) z żądaniem ostrej cenzury, międzynarodowej akcji po-

licyjnej przeciw „bolszewizmowi" — a w gruncie rzeczy chodziło o przeciwstawienie się wszelkim przejawom ruchu robotniczego oraz o stworzenie „fachowego" organu śledzenia, t. j. „ochrany" Ks. Lutosławski, uzasadniając nagłość wniosku, powoływał się na krwawego Noskego, kata robotników śląskich, wskazywał na strajki rolne i wogóle inne przejawy akcji robotniczych, oraz na zajścia krwawe w Zagłębiu, wreszcie na dalszy argument — możliwość wojny. Mówca socjalistyczny w świetnem przemówieniu wykazał istotne chęci reakcji i podkreślił moment, że zamiast reform społecznych i politycznych, usiłuje się narzucić ludowi nowe kajdany, wobec czego „dla czysto ludowych, czysto socjalistycznych postępowych żywiołów ta droga represji terorystycznych przez sojusz obszarnika z kapitalistą, przez sojusz żandarma z klechą krwiożerczym, jest niedopuszczalna". Przeciwko wnioskowi, wzywającemu do odrzucenia tych szaleńczych propozycji reakcyjnych głosowała cała endecja i wszystkie jej ekspozytury. 1 kwietnia 1919 Z. P. P. S. we wniosku nagłym ponowił żądanie zniesienia stanu wyjątkowego w Zagłębiu. Nagłość uzasadniał mówca socjalistyczny, przeciwko nagłości przemawiał pos. Głąbiński, w rezultacie — większość reakcyjna nagłość sprawy odrzuciła. Z powodu przedłużenia stanu wyjątkowego w całej Kongresówce na dalsze 3 miesiące, o czem ukazało się ogłoszenie w „Monitorze" z dnia 2 kwietnia 1919, — Z. P. P. S. wniósł w dniu 3 kwietnia 1919 interpelację. Nad zgłoszonymi poprzednio wnioskami socjalistycznymi odbyła się dnia 4 kwietnia 1919 długa dyskusja, w której zabierało głos 4 socjalistów. P. Skulski, jako referent większości komisyjnej powiedział, że „nie można się cofać nawet przed tak drastycznemi środkami, jakiemi są sta-

ny wyjątkowe", aby „spokój i ład" w państwie utrzymać, i postawił wniosek o odrzucenie naszych wniosków. Następnie mówca socjalistyczny postawił w imieniu mniejszości komisji wniosek o natychmiastowe zniesienie stanu wyjątkowego, poczem zabrał głos p. Minister Spraw Wewnętrznych. Gdy socjaliści postawili wniosek o otwarcie dyskusji nad oświadczeniem ministra — cała reakcja głosowała przeciw, a nawet „Wyzwolenie" poparło reakcję.

Następnie nad wnioskiem drugim w tej samej sprawie przemawiało 3 mówców socjalistycznych.

Dzięki świetnym argumentom socjalistów przyjęto wniosek, aby Rząd nie wprowadzał stanów wyjątkowych bez zgody Sejmu, niestety, wniosek drugi o zniesienie panującego wówczas stanu wyjątkowego — odrzucono. Nic to dziwnego, wedle bowiem endecji, stan wyjątkowy „utrwala i kładzie fundamenty pod naszą wolność" — jak to pięknie powiedział p. Korfanty. To, co nie udało się 3 kwietnia — Z. P. P. S. przeprowadził 10 kwietnia 1919, mianowicie Sejm uchwalił nagłość wniosku o zniesieniu stanu wyjątkowego w Kongresówce i Galicji, dzięki czemu nazajutrz 11 kwietnia odbyła się dyskusja z udziałem mówcy socjalistycznego i w rezultacie przyjęto częściowo wniosek o zniesienie stanu wyjątkowego w Kongresówce i sądów doraźnych w Galicji. 22 maja 1919 „Związek Ludowo-Narodowy" postawił wniosek, zmierzający do represji na kolejach. Za wnioskiem przemawiał poseł Tabaczyński — przeciwko socjalista. Nagłość wniosku endeckiego przyjęto. 12 czerwca 1919 — Z. P. P. S. wniósł interpelację w sprawie stanu wyjątkowego w Poznańskiem, zaprowadzonego przez endecką „Radę Ludową" z ks. Adamskim na czele. 17 czerwca i 24 lipca 1919 — 7 przemówień

socjalistycznych przeciwko ustawom policyjnym i wnioskom represyjnym. 3 października interpelacja Z. P. P. S. o amnestję dla internowanych jeńców. 28 października 1919 — interpelacja socjalistyczna przeciwko militaryzacji pracowników państwowych. 8-go stycznia 1920 — interpelacja Klubu socjalistycznego przeciwko stosowaniu 129 § kodeksu karnego carskiego. 27 stycznia 1920—wniosek socjalistyczny w sprawie militaryzacji. 24 marca 1920 interpelacja Z. P. P. S. przeciwko zaprowadzeniu stanu wyjątkowego w Lublinie.

29 kwietnia 1920 interpelacja Klubu P. P. S. w sprawie stanu wyjątkowego i sądów doraźnych na Pokuciu. 15 października 1920 przemawia socjalista przeciwko wnioskowi endeckiemu, żądającemu represji przeciwko strajkującym. Za wnioskiem przemawiał enludek Rottermund. 25 lutego 1921 Z. P. P. S. wniósł wniosek nagły z żądaniem natychmiastowego cofnięcia militaryzacji kolejarzy, zaprowadzonej przed paru dniami, przyczem przemawiało 2 mówców socjalistycznych, krytykując ostro postępowanie Rządu. Reakcja sejmowa wysłała wielu mówców, którzy pochwalali stanowisko Rządu, grożącego kolejarzom sądami doraźnymi. Poseł Hryckiewicz (Narodowe Zjednoczenie Ludowe) wyraził „w imieniu klubu" swojego „najwyższe uznanie" Rządowi za to, że „nareszcie zdobył się na ten wielki czyn". Militaryzacja i sądy doraźne dla kolejarzy — to dla p. Hryckiewicza i jego kolegów „wielki czyn", którego należało już dawniej stosować. Poseł Głąbiński (Zw. Ludowo-Narodowy) zalecał Rządowi, aby „istotnie wytrwał na tej drodze" represji przeciwko robotnikom. Poseł Rosset (Zjednoczenie Mieszczańskie) w czasie przemówienia p. Anusza nazwał kolejarzy próżniakami, wołając: „Ko-

leje są azylem dla próżniaków". 15 kwietnia 1921 enludecki poseł Tarnawski referował ustawę, dającą Radzie Ministrów prawo zawieszania stanu wyjątkowego nad całą Polską lub poszczególnymi okręgami na okres 3-miesięczny, a po upływie tego czasu Rada Ministrów miałaby prawo przedłużać na dalsze 3 miesiące i t. d. Poseł Tarnawski chciał przekonać Sejm, że ustawa ta jest konieczna, bo „teren jest podminowany", Rząd zaś powoływał się na „nieugruntowane życie ekonomiczne" i na plebiscyty, rozumując zupełnie bolszewickimi kategoriami, jakoby „nieugruntowane" życie ekonomiczne można było ugruntować stanem wyjątkowym! Przeciwko tej ustawie przemawiało 2 posłów socjalistycznych. 24 maja 1919 dwukrotne przemówienie socjalistyczne w debacie nad ustawą o amnestji, wszystkie jednak poprawki, ulepszające tę ustawę — odrzucono. 15 listopada 1921 mówca socjalistyczny przemawia przeciwko projektowi ustawy w sprawie „tymczasowych zarządzeń w przedmiocie zwalczania knowań przeciwpaństwowych", jak się jednak z treści projektu okazało była to najordynarniejsza ustawa policyjna przeciwko robotnikom. Wskutek przemówienia socjalisty rozwinęła się gwałtowna dyskusja, w której zabierało głos wielu mówców. Dyskusja przybrała zupełnie wyraźne cechy walki demokracji z reakcją. Poseł Gdyk (chadek) stawał w obronie tej nowej wyjątkowej ustawy, robił jednakże zastrzeżenia, że ustawa jest „niezupełnie wystarczająca"; zapewne p. Gdyk byłby wtedy z ustawy zupełnie zadowolony, gdyby zawierała ostrzejsze środki represyjne. Reakcyjna większość nie uchwaliła wniosku socjalistycznego o odrzuceniu ustawy, lecz odesłała ją do komisji. Gdy poprzednią ustawę wniósł Minister Spraw Wewnętrznych, to drugą usta-

wę wyjątkową zgłosił d. 22 listopada 1921 Minister Sprawiedliwości. Ustawa ta była wyrazem najśmielszych pragnień reakcji, to też mówca soc. w niezwykle ostrych wyrazach napiętnował Rząd, stwierdzając, że wniesienie tej ustawy jest zohydzeniem Sejmu i Polski, jest wyrazem samowoli policyjnej i nietolerancji politycznej. Wyraziwszy oburzenie, postawił wniosek o przejście nad tym projektem do porządku dziennego.

Endecki chłopek Kowalewski przemawiał za ustawą i za tem, żeby była „ostra". Wniosek socjalistyczny odrzucenia projektu ustawy — upadł. W ten sposób obydwie ustawy wyjątkowe, dzięki poparciu endudecji powędrowały do komisji, nasi zaś posłowie pilnują, aby nie ujrzały nigdy światła dziennego. 2-go grudnia 1921 — Z. P. P. S. zgłosił interpelację w sprawie stanu wyjątkowego w Małopolsce, wprowadzonego jeszcze w r. 1914 przez Austrjaków. 10 lutego 1922 — Klub P. P. S. wniosł wniosek o zniesienie ustaw wyjątkowych z dnia 1 sierpnia 1919 i z dnia 17 grudnia 1920. 31 marca 1922 ksiądz Sobolewski (N. Z. L.) referował nową ustawę policyjną o paszportach i zalecał jej przyjęcie. Mówca socjalistyczny przeciwstawił się energicznie i zażądał jej odrzucenia. Poseł Opala (N. Z. L.) twierdził, że ta nowa ustawa, stwarzająca nieograniczone pole do szykanowania obywateli — „jest konieczna". Dzięki naszej akcji, ustawa ta nie ukazała się więcej na porządku dziennym obrad Sejmu. 6 lipca 1922 przedstawiciel Klubu P. P. S. przemawiał w debacie o ustawie o sądach doraźnych w b. dzielnicy Pruskiej i na Śląsku, zwracając uwagę, że nie sprawi to dobrego wrażenia, gdy po niedawnych, entuzjastycznych przyjęciach i urczystościach Rząd przyjdzie z tą ustawą. Mówca

soc. zgłosił do ustawy poprawki, które przyjęto. Wreszcie w pierwszych dniach sierpnia 1922 Klub P. P. S. przeprowadził uchwałę, znoszącą w Małopolsce stan wyjątkowy, jeszcze przez Austrję zaprowadzony.

REPRESJE PRASOWE.

Prasa socjalistyczna zwalczała energicznie wszelkie nadużycia, ulegała więc częstym represjom. W obronie wolności prasy Z. P. P. S. interwenjował wielokrotnie, drogą wniosków, interpelacji i przemówień, których ukazało się: w roku 1919 — 6 interpelacji; w r. 1920 — 8 interpelacji i 1 wniosek; w roku 1921 — 5 interpelacji i 3 przemówienia; w r. 1922 — 4 interpelacje.

NIETYKALNOŚĆ POSELSKA.

Kontakt posłów socjalistycznych ze społeczeństwem jest dla reakcji niewygodny, to też posłowie socjalistyczni spotykali się nieraz z szykanami. Z. P. P. S. stawał twardo w obronie nietykalności posłów. W sprawie tej było: w r. 1919 — 7 interpelacji i 7 przemówień; w r. 1920 — 4 interpelacje i 5 przemówień; w r. 1921 — 1 wniosek i 5 przemówień; w roku 1922 — 3 interpelacje i 3 przemówienia.

SPRAWY MIESZKANIOWE. — OCHRONA LOKATORÓW.

Znane są wszystkim niedomagania w sprawie mieszkaniowej w ostatnich latach. Brak mieszkań jest wielki, a wskutek tego pole do spekulacji — ogromne. To też pierwszym zadaniem Rządu Ludowego były dekrety o ochronie lokatorów, które przez miljonowe rzesze lokatorów zostały przyjęte z uznaniem, kamienicznicy zaś wystąpili do energicznej wal-

ki, zmierzającej do zniesienia w tej dziedzinie wszelkich ograniczeń.

Zw. Polskich Posłów Socjalistycznych od samego początku starał się rozszerzyć i ulepszyć dekrety z dnia 19 grudnia 1918 i 16 stycznia 1919 oraz starał się zapobiegać brakowi mieszkań.

I dlatego już w dn. 20 lutego 1919 — Z. P. P. S. postawił wniosek o przerobienie, zbędnych obecnie w wielu miastach, dawnych koszar garnizonowych na domy mieszkalne. 11 kwietnia 1919 klub P. P. S. wniósł interpelację w sprawie bezprawnego wymawiania mieszkań. 3 czerwca 1919 posłowie socjalistyczni zgłosili wniosek nagły, domagający się niezwłocznego zawieszenia eksmisji lokatorów. Mówca P. P. S. wskazał na niesłychaną spekulację kamieniczników, którzy mimo dekretu o ochronie lokatorów, wymawiają rejentalnie mieszkania całym masom lokatorów. Dopóki więc dekret nie zostanie przez Sejm zatwierdzony i rozszerzony, należy zapobiec eksmisjom, gdyż tak jak „dla chłopa najważniejszą sprawą jest posiadanie ziemi, tak dla lokatora ważną kwestją jest posiadanie dachu nad głową". Nagłość wniosku naszego — przyjęto. Na porządku dziennym posiedzenia Sejmu z dnia 27 czerwca 1919 znalazły się wyżej wymienione dekrety oraz wniosek w sprawie powstrzymania eksmisji i drugi wniosek klubu P. P. S. o „uniemożliwienie rugów mieszkaniowych i podwyższenie cen wynajmu mieszkań". Do ustawy, przedstawionej przez komisję, mówca socjalistyczny wniósł szereg poprawek, a między innemi dodatek do art. 25 o karach grzywny lub aresztu na właścicieli domów, jeżeli nie przyjmują od najmujących należnego komornego, celem zyskania pretekstu do wypowiedzenia mieszkania i dodatek do

art. 14, że „urzędy rozjemcze mają także rozstrzygać spory, stawiając wniosek o odesłanie ustawy do komisji, lecz wniosek upadł, poczem obrady prowadzono dalej. W obronie kamieniczników występowali posłowie Rottermund i Suligowski. W głosowaniu przyjęto ustawę w drugim czytaniu wraz z wielu poprawkami. Z siedmiu socjalistycznych poprawek przyjęto poprawkę określającą obowiązek właściciela domu dostarczania wynajmującemu dokumentów o wysokości komornego z czerwca 1914, o karach za nieprzyjęcie należytości za komorne, o rozszerzeniu kompentencji urzędów rozjemczych i inne — odrzucono, poczem odesłano ustawę dla uzgodnienia do komisji, na żądanie jednak posłów socjalistycznych umieszczono ją na porządku dziennym następnego posiedzenia. 28 czerwca 1919 ustawa została przyjęta w trzeciem głosowaniu. 7 października 1919 wniosek Z. P. P. S. o moratorjum dla bezrobotnych i drugi o lokale na szkoły. 27 listopada 1919 — przemówienie posła soc. nad wnioskami o dostarczaniu pomieszczeń. Poprawkę do art. 10 ustawy — odrzucono. 9 stycznia 1920 petycja Z. P. P. S. o wprowadzenie urzędów rozjemczych na podstawie ustawy. 16 grudnia 1920 przemówienie socjalisty przeciwko podwyższeniu komornego o 100%. Posłowie Gumowski, ks. Kaczyński, Suligowski i Matakiewicz wypowiedzieli się za podwyższeniem komornego.

Dnia 17 grudnia 1920 — 7 przemówień w sprawie zmian w ustawie o ochronie lokatorów. Posłowie socjalistyczni zgłosili 8 poprawek, a między niemi o utworzeniu komitetów domowych dla regulowania gospodarki domowej i o przelewaniu części komornego na specjalny fundusz mieszkaniowy na koszty remontu i budowy nowych domów, lecz wszystkie

wnioski soc. zostały odrzucone. Przyjęto natomiast 2 rezolucje socjalistyczne. Jedna domaga się od komisji prawniczej rewizji ustawy o rekwizycji mieszkań i przygotowania wniosków tak w sprawie zmiany tej ustawy, jako też w sprawie ograniczenia Państwa w nabywaniu domów. To ostatnie żądanie miało na celu uchronienie lokatorów przed wyrzucaniem na bruk przez państwo, które w tym czasie kupowało wiele domów na urzędy. Druga rezolucja wzywa Rząd do wniesienia projektu ustawy o odbudowie i rozbudowie domów mieszkalnych, tudzież domaga się subsydjów pieniężnych na budowę dla komun i spółdzielni. 18 grudnia 1920 ustawa ta znalazła się na porządku obrad Sejmu do trzeciego czytania. Mówca socjalistyczny próbuje jeszcze przy trzecim głosowaniu nie dopuścić do pogorszenia ustawy. Krytykuje ostro art. 5, który za różne czynności, jak wywóz śmieci etc. daje kamienicznikom możność nakładania ciężarów na lokatorów, którzy są pozbawieni prawa kontroli. Mówca podtrzymuje w dalszym ciągu uchwalenie komitetów domowych, które będą określać i badać wydatki za różne czynności. Większość endecko-chadecko-chłopska nie przyjęła naszych poprawek i od tego czasu, oprócz podwyżki komornego, spadły na lokatorów liczne wydatki za czynności różne, związane z utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa domów, przyczem lokatorzy nie mają możności kontrolowania wydatków. Kamienicznicy otrzymali od endecji podarek gwiazdkowy! 31 maja 1921 dwukrotne przemówienie socjalisty w sprawie wniosków o ułatwieniu gminom miejskim zabudowy miasta. Niestety, rezolucje przez mówcę zgłoszone nie zostały przyjęte, lecz odesłane do komisji. Rezolucje te brzmiały: „Wzywa się rząd, aby gmi-

nom oddał na cele wytwórczości materjałów budowlanych możliwie największy zapas węgla po cenie produkcji, oraz zabezpieczył przywóz po cenie o 50% niższej od obecnej taryfowej" i druga: „Wzywa się rząd, aby dla celów zabudowy miast dostarczał tymże gminom miejskim w odpowiedniej ilości drzewo z zapasów po cenie własnej produkcji i zabezpieczył dostawę jego po cenie o 50% niższej od obecnej taryfowej". Poseł Czetwertyński w imieniu Związku Ludowo-Narodowego sprzeciwił się tym rezolucjom i wspólnie z p. Trzcińskim — pogrzebał je. A szkoda, bo rezolucje te zmierzały do podniesienia ruchu budowlanego. 23 czerwca 1921 — wniosek klubu P. P. S. o zastosowanie ustawy o ochronie lokatorów w województwach: wołyńskim, nowogrodzkim i poleskim. 29 lipca 1921 mówca socjalistyczny przemawia za ustawą o przeznaczeniu terenów państwowych na budowę domów. 29 listopada 1921 przemówienie i wniosek socjalistyczny z powodu wstrzymania z dn. 1 stycznia 1922 — odbudowy domostw. 4 kwietnia 1922 interpelacja z powodu eksmisji 5 rodzin pracowniczych. 19 maja 1922 — interpelacja Z. P. P. S. w sprawie eksmisji 28 rodzin robotniczych. Obecnie kamienicznicy już od paru miesięcy dążą do zupełnego zniesienia, względnie do takiego okrojenia tej — już i tak popsutej ustawy o ochronie lokatorów, że równałoby się to niemal jej zniesieniu.

Na terenie Sejmu działają na rzecz kamieniczników: Związek Ludowo-Narodowy, Narodowe Zjednoczenie Ludowe, Chadecja, grupa Dubanowicza, Zjednoczenie Mieszczańskie, K. P. K. i... Piastowcy. Towarzysze nasi usiłowali za wszelką cenę nie dopuścić do postawienia tej sprawy na plenum Sejmu — i udało się im odraczać sprawę w ciągu paru mie-

sięcy. Na 40 z górą posiedzeniach komisyjnych socjaliści przeciwstawili się dążeniom do pogorszenia ustawy — wreszcie jednak większość wnioski, pogarszające ustawę, uchwaliła. 21 września 1922 poseł Suligowski domagał się, aby pogorszenie ustawy zostało dokonane jeszcze w Sejmie Ustawodawczym, zaproponował bowiem, aby omówienie tej sprawy nastąpiło w dn. 22 września r. b. Pan marszałek już poddał propozycję p. Suligowskiego pod głosowanie, lecz socjaliści przeciwstawili się temu energicznie. Olbrzymia burza, spowodowana przez socjalistów, dała ten rezultat, że propozycja p. Suligowskiego została odesłana do konwentu senjorów. Ale za wnioskiem p. Suligowskiego głosowały wymienione stronnictwa, oprócz Piastowców — gremjalnie. 23 września 1922 nie udało się również posłom prawicowym postawienie tej sprawy na porządku dziennym wobec zdekompletowania Sejmu przez socjalistów.

APROWIZACJA.

Wiele sił i energji poświęcił Z. P. P. S. zagadnieniu zaaprowidowania ludności.

Wojna wytworzyła w tej dziedzinie straszliwe stosunki. Upadek produkcji i brak dowozu z zewnątrz spowodowały niesłychaną spekulację artykułami żywności i ich podrożenie, dzięki czemu szerokie koła ludności nie były w stanie zaspokoić najniezbędniejszych potrzeb. Głód zapanował powszechnie i tylko klasa paskarzy i spekulantów żyła całą pełnią. I dlatego Z. P. P. S. walczył niezmordowanie o zaopatrzenie ludności w żywność i wogóle artykuły pierwszej potrzeby, drogą sekwestru artykułów spożywczych, przeciwdziałania wywozowi zagranicę i pomo-

cy spółdzielniom. W tych sprawach Z. P. P. S. wniósł cały szereg interpelacji, a mianowicie: *W roku 1919:* 22 i 24 lutego, 22 maja, 4 lipca (2 interpelacje), 17 grudnia, 14 i 20 listopada (3 interpelacje) i 19 grudnia. *W r. 1920:* 8, 13 (2 interpelacje) i 27 stycznia, 4 i 13 lutego, 23 kwietnia (2 interpelacje), 28 i 29 października i 9 grudnia. *W r. 1921:* 27 stycznia i 24 maja. Razem 23 interpelacje i 25 wniosków nagłych, które poniżej wyliczamy oraz 44 przemówień — z nich niektóre przytaczam. 14 marca 1919 wniosek (wspólny) przeciwko wywozowi środków żywności zagranicę. 27 marca 1919 przemówienie socjalisty o ciężkim położeniu ludności pod względem aprowizacyjnym i mówca domaga się od rządu pomocy i uporządkowania stosunków w tej dziedzinie. 5 kwietnia 1919 większość sejmowa przez przerwanie dyskusji nie dopuszcza socjalistów do wypowiedzenia się w sprawie aprowizacji, wskutek jednak interwencji Z. P. P. S. sprawę tę postawiono na porządku dziennym następnego posiedzenia. 7 kwietnia 1919 dwaj mówcy socjalistyczni przeciwstawiają się wolnemu paskowi i domagają się między innemi oznaczenia cen na żywność, kary na paskujących i zaopatrzenia ludności, stawiając szereg wniosków. 29 kwietnia 1919 — dwa socjalistyczne przemówienia. Mówcy zwalczają dążenia do wolnego handlu, przeciwstawiają się wywozowi środków żywności i domagają się ustanowienia komisarzy aprowizacyjnych. 10 maja 1919 — Z. P. P. S. zgłosił wniosek nagły w sprawie klęski aprowizacyjnej. 25 czerwca 1919 wniosek Z. P. P. S. o pomoc dla kooperatyw spożywców. 30 czerwca 1919 mówca socjalistyczny w dwukrotnem przemówieniu domaga się dowozu żywności i zaopatrzenia robotników w ubrania oraz kontroli

aprowizacyjnej. Wreszcie stawia wniosek, aby paskarze i przemytnicy byli karani więzieniem i konfiskatą majątku. 22 lipca 1919 wniosek nagły o natychmiastową pomoc dla głodującej ludności. 29 lipca 1919 mówca socjalistyczny przemawia przeciwko wolnemu handlowi i zgłasza wniosek o powszechny sekwestr, za wyjątkiem małych gospodarstw. Posłowie Wróblewski (Zjednoczenie Mieszczańskie) oraz Madej i Wójcik stawiają wnioski o wolny handel. Wniosek klubu socjalistycznego o sekwestr produktów rolnych — został odrzucony. 7 października 1919 przedstawiciel klubu P. P. S. krytykuje ostro nieudolność rządu w sprawach aprowizacyjnych. 21 października 1919 — wniosek klubu P. P. S. w sprawie katastrofy głodowej i opałowej i przemówienie posła soc. w tej sprawie. 30 października 1919 wniosek Z. P. P. S. w sprawie klęski aprowizacyjnej i przemówienie socjalisty. 4 listopada 1919 — dwóch socjalistów przemawiało w sprawie klęsk i niedomagań aprowizacyjnych, krytykując ostro postępowanie Rządu i agrarjuszy. Uchwalono wniosek socjalistyczny, wzywając Rząd do oświadczenia się w tej sprawie. 12 listopada 1919 wskutek protestu Z. P. P. S. odroczono rozprawę nad ustawą w obrocie ziemiopłodami, niewygodną dla szerokich mas głodującego proletarjatu. 13 listopada 1919 zabiera głos w sprawie tej ustawy poseł socjalistyczny w obronie projektu rządowego o sekwestrze. 14 listopada 1919 — dwóch mówców socjalistycznych zabiera 7 razy głos w debacie nad ustawą o obrocie ziemiopłodami, stawiając cały szereg wniosków i poprawek. Wszystkie poprawki zostały odrzucone, natomiast odesłano do komisji 2 rezolucje: jedna domaga się kontroli wydobytego i załadowanego węgla przez Związek Górników,

druga żąda „zakupu zagranicą takiej ilości zboża, którąby dała możność regulowania cen w kraju". 18 listopada 1919 przemówienie socjalisty do powyższej ustawy, przestrzegające przed wchodzeniem na drogę wolnego handlu — (obecne stosunki, niesłychana spekulacja, paskarstwo i drożyzna potwierdzają to w zupełności). 18 listopada 1919 wniosek klubu P. P. S. o zaaprowidowanie Warszawy. 21 listopada 1919 — wniosek Z. P. P. S. w sprawie katastrofy aprowizacyjnej w Zagłębiu Dąbrowskim. 25 listopada wniosek w sprawie zaaprowidowania Łodzi. 27 listopada 1919 wniosek o zaopatrzeniu w żywność i opał ludności robotniczej, bezrolnych i małorolnych. 19 grudnia 1919 — wniosek nagły w sprawie pomocy głodującej ludności. 4 lutego 1920 r. wniosek żądający ustawy o karaniu paskarzy i spekulantów. 10 lutego 1920 — wniosek o aprowizację Wilna. 18 lutego 1920 przemawiał socjalista za tem, aby ustawowo zająć wszystkie jadalne produkty i skóry, płótno, sukna etc. oraz ustanowić ceny na artykuły spożywcze, ubrania, obuwie etc. 19 lutego 1919 przemówienie socjalisty w tej sprawie. 9 marca 1920 poseł socjalistyczny przemawia w debacie nad sprawozdaniem Komisji Aprowizacyjnej o 5 różnych wnioskach, w tem 3 socjalistycznych o aprowizacji. Przyjęto rezolucję socjalistyczną o komisji dla zbadania aprowizacji górników. 11 maja 1920 wniosek o zaopatrzenie w żywność robotników, bezrolnych i małorolnych. 18 maja 1920 w czasie debaty nad ustawą aprowizacyjną, zabiera głos socjalista, przeciwstawiając się dążeniom większości sejmowej do wytworzenia warunków korzystnych dla spekulantów i paskarzy, niekorzystnych dla konsumentów i Państwa. Ks. Lutosławski i poseł Sawicki (endecy) przemawiali za

wolnym handlem. Tenże mówca omawiał sprawę dostarczenia ludności soli. 8 czerwca 1920 — przemówienie socjalisty na ustawą o lichwie. 9 lipca 1920 przemówienie posła soc. nad ustawą aprowizacyjną. 10 listopada 1920 wniosek Z. P. P. S. o „zaopatrzeniu w żywność ludności bezrolnej, małorolnej i nauczycielstwa". W tymże dniu socjalista przemawiał przeciwko wnioskowi posła Szybiłły, który żądał, aby różne spółki handlowe miały prawo nabywania produktów w wolnym handlu. 10 grudnia 1920 przeciwko ograniczeniu spożywców co do spożywania mięsa — przemawiał socjalista. 11 lutego 1921 wniosek Z. P. P. S. w sprawie lichwy węglowej. 1 marca 1921 wniosek klubu P. P. S. o dostarczenie ludności chleba i mąki. 31 maja 1921 — dwukrotne przemówienie socjalisty nad różnemi wnioskami aprowizacyjnemi. Sejm przyjął rezolucję socjalistyczną, wzywającą do wyrównania zaległości aprowizacyjnych. 2 lipca 1921 poseł socjalistyczny wygłasza świetne przemówienie, zwalczając ustawę o wolnym handlu, która spowoduje niesłychaną drożyznę i spadek marki. (Widzimy obecnie, że sprawdziło się to w zupełności.) Poseł Łańcucki (komunista) nie umiejąc nic powiedzieć w tej sprawie, bredził o „dyktaturze", radach delegatów — tak, jakby takimi frazesami można było nakarmić ludność! Wniosek Z. P. P. S. przeciw wolnemu handlowi a za sekwestrem — upadł. 7 lipca 1921 mówca socjalistyczny podniósł jeszcze raz głos stanowczego protestu przeciwko wprowadzeniu wolnego handlu i zgłosił wnioski następujące: 1) „Dla zabezpieczenia aprowizacji urzędników państwowych i komunalnych, kolejarzy, górników, osób zatrudnionych w rzemiośle i handlu, robotników ciężko pracujących, bezrobotnych i pobierających renty i emery-

tury, utworzy Rząd drogą zakupów wewnętrznych i zagranicznych potrzebny zapas zboża i mąki; rozdziałem tej żywności między wymienionych wyżej konsumentów zajmą się wyłącznie spółdzielnie, względnie zrzeszenia internowanych grup, ewentualnie w razie braku spółdzielni zarządcy miast". 2) „Spółdzielnie i gminy, przejmujące obowiązek rozdziału żywności pod ścisłą kontrolą władz, korzystają przy nabywaniu zboża od Rządu z kredytu w wysokości 50% ceny zakupu". 3) „Transporty żywnościowe tych spółdzielni mają pierwszeństwo przed innymi transportami w komunikacji lądowej i wodnej", — oraz wniosek, aby Rząd w przeciągu 3 dni przedłożył projekt ustawy o sekwestrze. Wszystkie te wnioski — odrzucono. 27 września 1921 wniosek Z. P. P. S. w sprawie prowadzenia państwowej gospodarki ziemiopłodami i drugi wniosek o utrzymanie deputatów dla robotników i urzędników. 1 października 1921 wniosek nagły o ustawie dla karania paskarzy i spekulantów. 11 października 1921 wniosek o kredyt dla spółdzielni. 17 grudnia 1921 przemówienie socjalistyczne przeciwko zniesieniu Ministerjum Aprowizacji. 20 stycznia 1920 wniosek o dostarczenie robotnikom Warszawy deputatów zaległych. 23 marca 1922 wniosek o przyśpieszenie wniesienia ustawy o karaniu spekulantów i lichwiarzy. 24 marca 1922 wnioski w sprawie wstrzymania wysyłki artykułów spożywczych zagranicą. 23 maja 1922 trzy przemówienia socjalistyczne nad ustawą o przywozie, wywozie i przewozie towarów, zmierzające do niedopuszczenia nieograniczonego wpływu sfer handlowych na przewóz, wywóz i przywóz artykułów żywności.

Z powyższego wynika, że klub P. P. S. walczył wytrwale o zaopatrzenie ludności w tanią i dobrą

żywność, opał i artykuły pierwszej potrzeby, że walczył z drożyzną, lichwą i paskarstwem w interesie miljonów ludności. Ale większość sejmowa nie słuchała głosów ostrzegawczych socjalistów, odrzucała ich wnioski — i mamy dzisiaj fatalne skutki tego: drożyznę, wzrastającą z szybkością niesłychaną, spadek marki etc.

SPRAWY, DOTYCZĄCE INWALIDÓW, WDÓW I SIEROT PO POLEGŁYCH, ZAOPATRZENIA RODZIN POBOROWYCH I WOGÓLE OFIAR WOJNY ORAZ B. POWSTAŃCÓW I B. WIĘŹNIÓW POLITYCZNYCH.

Wojna poczyniła wielkie spustoszenia wśród ludności. Tysiące wdów i sierot po żołnierzach b. armji zaborczych, różnych formacji polskich i armji polskiej, tysiące ludzi, pozbawionych rąk i nóg, ze zniszczonym na wojnie zdrowiem — oto straszliwe rezultaty wojny. Tę olbrzymią armję ofiar wojny, cierpiącą nędzę, należało otoczyć opieką. Również los b. powstańców i b. więźniów politycznych ze starganem w więzieniach, katorgach i na Sybirze zdrowiem, wreszcie los rodzin ludzi, służących w wojsku — oto kwestje, któremi klub P. P. S. zajmował się niejednokrotnie. Już 20 lutego 1919 Z. P. P. S. zgłosił wniosek o zaopatrzenie inwalidów wojennych, wdów i sierot po poległych lub zaginionych, oraz w sprawie wsparć dla rodzin tych, którzy znajdowali się w niewoli. 18 marca 1919 mówca socjalistyczny przypomina ten wniosek i proponuje, aby specjalna komisja zbadała zakłady dla inwalidów we Francji, celem należytego postawienia tej sprawy u nas. 8 kwietnia 1919 interpelacja Z. P. P. S. w sprawie wstrzymania zasiłków rodzinom poległych, zaginio-

nych i inwalidów i interpelacja druga o zasiłki ofiarom wojny. 6 maja 1919 mówca socjalistyczny, przemawiając do ustawy o zaopatrzeniu wdów i sierot po poległych i zaginionych armji polskiej, wzywa Sejm, aby pamiętał także o inwalidach, wdowach i sierotach b. armji zaborczych. 27 maja 1919 wniosek klubu P. P. S. o przywrócenie praw obywatelom Rzeczypospolitej, skazanym za przestępstwa polityczne przez rządy zaborcze. 10 lipca 1919 interpelacja Z. P. P. S. w sprawie zaległych wypłat dla rezerwistek po żołnierzach armji rosyjskiej. 1 sierpnia 1919 interpelacja w sprawie poprawy bytu inwalidów wojskowych i cywilnych (b. więźniów politycznych). 24 października 1919 interpelacja w sprawie wykonania ustawy o pensji dla weteranów powstań 1831 i 1863 roku. 30 stycznia 1920 wniosek o przedłożenie przez Rząd ustawy o zaopatrzeniu wdów i sierot po poległych na wojnie. 27 lutego 1920 wniosek (wspólny) o ustawowe przyznanie inwalidom, względnie ich kooperatywom pierwszeństwa przy nadawaniu koncesji. 29 kwietnia 1920 interpelacja z powodu niezatwierdzenia statutu Związku Inwalidów Rzp. Polskiej. 4 maja 1920 mówca socjalistyczny przemawia nad ustawą o przywróceniu praw b. skazańcom politycznym i wojskowym i domaga się rozszerzenia tej ustawy. 2 lipca 1920 wniosek nagły o wydatne podwyższenie zasiłków dla rodzin osób, powołanych do czynnej służby wojskowej. 6-go lipca 1920 wniosek nagły (wspólny) o zabezpieczenie rodzin wojskowych. 14 października 1920 wniosek nagły w sprawie niewypłacania zasiłków rodzinom szeregowych wojsk polskich. 14 października 1920 interpelacja w sprawie położenia materjalnego rodzin ochotników armji polskiej. 10 listopada 1920 przemówienie socjalistyczne

w sprawie jednorazowych zapomóg dla rodzin ochotników i stałych zasiłków rodzinom osób, pełniących służbę w wojsku. 14 czerwca 1921 interpelacja z powodu pomijania inwalidów przy nadawaniu koncesji. 15 listopada 1921 interpelacja Z. P. P. S. z powodu gwałtu, dokonanego na pochodzie inwalidów przez policję. 15 listopada 1921 wniosek (wspólny z „Wyzwoleniem") w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu inwalidów oraz wdów i sierot po poległych. 2 grudnia 1921 wniosek w sprawie zaniedbania przez czynniki rządowe opieki, należnej powstańcom śląskim. 13 grudnia 1921 wniosek w sprawie opieki nad zdemobilizowanymi. 14 grudnia 1921 interpelacja ustna do p. marszałka Sejmu, co myśli uczynić, żeby skłonić Rząd do wprowadzenia w życie uchwalonej przez Sejm (w sprawie inwalidzkiej) ustawy? 10 stycznia 1922 interpelacja w sprawie postępowania władz z inwalidami. 17 stycznia 1922 wniosek w sprawie ustawy emerytalnej dla wojskowych, wdów i sierot, oraz wniosek drugi z projektem ustawy o stałej pensji dla byłych skazańców politycznych z lat 1870 do 1918. 20 stycznia 1922 mówca socjalistyczny zgłasza wniosek, aby Rząd wniósł ustawę, mającą na celu dostarczenie odpowiedniej pracy i zarobku zdemobilizowanym żołnierzom i oficerom wojska polskiego. 24 lutego 1922 przemówienie socjalisty o podwyższeniu dodatków do rent inwalidzkich w b. dzielnicy pruskiej. 23 marca 1922 mówca soc. zwraca się do Rządu z apelem, aby jaknajszybciej wniósł ustawę o zaopatrzeniu b. więźniów politycznych oraz rodzin po tych, którzy zginęli w walce z caratem, na szubienicach, w więzieniach, katorgach i na Sybirze. 5 lipca 1922 interpelacja w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych. 6 lipca 1922

mówca socjalistyczny ostro krytykuje Rząd za sabotowanie ustawy z 18 marca 1921 i większość sejmową za sabotowanie noweli do tej ustawy, wniesionej przez Rząd jeszcze w styczniu, wskutek czego inwalidzi znajdują się w okropnem położeniu. P. marszałek Sejmu przerywał mówcy, nie dając mu uzasadnić wniosku i próbuje odebrać głos. Mówca postawił wniosek, aby nowelę do ustawy natychmiast wziąć pod obrady. W głosowaniu Związek Ludowo-Narodowy, Narodowe Zjednoczenie Ludowe, Chadecy, Chrześcijańsko-Ludowy klub Dubanowicza, Klub Pracy Konstytucyjnej i Klub Katolicko-Ludowy Matakiewicza wniosek nasz odrzuciły, zapewne z nadmiaru miłosierdzia chrześcijańskiego. 14 lipca 1922 interpelacja w sprawie pokrzywdzenia inwalidy.

FUNKCJONARJUSZE PAŃSTWOWI: KOLEJARZE, NAUCZYCIELE, URZĘDNICY, FUNKCJONARJUSZE NIŻSI ORAZ EMERYCI, WDOWY I SIEROTY PO B. FUNKCJONARJUSZACH PAŃSTWOWYCH etc. etc.

Prawie dwustutysięczna armja pracowników kolejowych od samego początku istnienia Państwa znalazła się w niezmiernie trudnych warunkach z powodu braku odpowiednich ustaw i przepisów, normujących i określających prawo i obowiązki. Brak pragmatyki służbowej oraz chaos w wynagradzaniu, spadek nieustanny marki i szalejąca drożyzna — oto dalsze ważniejsze niedomagania. To samo dotyczy nauczycieli, urzędników pozostałych urzędów, niższych funkcjonarjuszy i robotników, zatrudnionych w zakładach rządowych. Niezmiernie ważną była i jest sprawa uposażenia tych olbrzymich mas pracowników państwowych oraz emerytów, wdów i sierot po

urzędnikach b. państw zaborczych, którym ustawy dawne gwarantowały egzystencję, gdy z chwilą powstania Państwa stracili ją niemal zupełnie. Chcąc zagwarantować pracownikom państwowym dostateczny byt, zabezpieczyć im emeryturę, pośpieszyć z pomocą emerytom b. państw zaborczych i rodzinom po pracownikach, wreszcie chcąc ustawowo unormować stosunki służbowe etc. etc. — Związek Polskich Posłów Socjalistycznych walczył niezmordowanie o wymienione postulaty, bronił pracowników przed szykanami i próbami militaryzacji, oraz interwenjował z powodu wydaleń etc. etc. tak drogą wniosków, interpelacji i przemówień w Sejmie, jak też i poza Sejmem. I tak dnia 22 lutego 1919 K. P. P. S. wniósł interpelację w sprawie stabilizacji i wynagrodzenia nauczycieli szkół powszechnych. 5 marca 1919 interpelacja w sprawie zamiarów wydalenia kobiet z urzędów. 20 marca 1919 interpelacja, domagająca się ulg kolejowych dla nauczycieli. 10 kwietnia 1919 dwaj mówcy socjalistyczni zabierają 3-krotnie głos w debacie nad „ustawą o ustaleniu i wynagrodzeniu nauczycieli publicznych szkół powszechnych", omawiając ciężkie położenie nauczycielstwa. 29 kwietnia 1919 mówca socjalistyczny sprzeciwia się poprawce posła Głąbińskiego, pogarszającej — z punktu widzenia pracowników — ustawę o Tymczasowej Kasie Przezorności pracowników kolejowych. 9 maja 1919 interpelacja z powodu niewypłacania należnych poborów pracownikom. 15 maja 1919 dwaj mówcy socjalistyczni zabierają głos w sprawie przyznania pracownikom kolejowym dodatku drożyźnianego. Wniosek socjalistów, żądający wyższych dodatków — większość odrzuciła. 27 maja 1919 referat — socjalista w dwukrotnem przemówieniu walczy o ustawową sta-

bilizację i wynagrodzenie nauczycieli szkół powszechnych. 30 maja 1919 wniosek Z. P. P. S. o natychmiastowe uregulowanie płac pracowników poczty, telegrafów i telefonów i drugi wniosek o zrównanie płac urzędników państwowych w b. zaborze austrjackim. 12 czerwca 1919 trzykrotne przemówienie socjalisty i uchwalenie rezolucji socjalistycznej o projekcie tymczasowym regulacji płac pracowników poczty i telegrafu. Rząd ma się oprzeć na memorjale Zarządu Głównego Związku pracowników poczty i telegrafu z d. 12 maja 1919. — 2 lipca 1919 mówca socjalistyczny wzywa rząd, aby jak najrychlej przedłożył Sejmowi projekt podwyżki płac urzędniczych — w myśl rezolucji Sejmu z dn. 12 czerwca 1919. 3 lipca 1919 wniosek Z. P. P. S. o zrównanie i podwyższenie płac sędziów i wszystkich funkcjonarjuszy sądowych. 19 lipca 1919 interpelacja (wspólna) z powodu pokrzywdzenia nauczyciela. 21 lipca 1919 poseł socjalistyczny zabiera głos w rozprawie nad ustawą o odpowiedzialności dyscyplinarnej stałych nauczycieli szkół powszechnych, stawiając rezolucję, zmierzającą do pewnej rewizji tych postępowań dyscyplinarnych, które powstały przed 7 lutego 1919 i w których nie zapadły orzeczenia prawomocne. 25 lipca 1919 mówca socjalistyczny, omawiając sprawę podwyższenia płac wszystkim pracownikom państwowym w formie dodatków drożyźnianych i kwartalnych, stawia rezolucję, aby dodatki te otrzymali wszyscy: etatowi i nieetatowi, bez względu na to, czy i jakie pisma nominacyjne posiadają, czy nie. (Wówczas na stanowiskach było wiele osób, które faktycznie spełniały różne funkcje, nie mając jeszcze formalnej nominacji). — 28 lipca 1919 mówcy socjalistyczni zgłaszają rezolucję, aby starsi gońcy, pełniący funkcje woźnych, zostali

przeniesieni do kategorji woźnych oraz rezolucję drugą o uwzględnieniu przy udzielaniu dodatków drożyźnianych — także nauczycieli niewykwalifikowanych. 31 lipca 1919 poseł socjalistyczny domaga się w przemówieniu dla emerytów wyższych dodatków, niż proponowała Komisja Skarbowo - Budżetowa, lecz większość sejmowa propozycję odrzuciła. 13 listopada 1919 — interpelacja w sprawie wypłaty rent wdowom i sierotom po robotnikach polskich, zabitych przy pracy w Niemczech. 14 listopada 1919 interpelacja z powodu ograniczeń kolejarzy. 21 listopada 1919 wniosek nagły Z. P. P. S. o przyznanie funkcjonarjuszom państwowym i nauczycielom nadzwyczajnego dodatku. 18 grudnia 1919 interpelacja klubu P. P. S. z powodu ciężkiego położenia funkcjonarjuszy i robotników państwowych. 19 grudnia 1919 — 2 wnioski nagłe Z. P. P. S.: jeden o natychmiastowe uregulowanie stosunków służbowych i natychmiastową pomoc aprowizacyjną dla różnych kategorji funkcjonarjuszy państwowych i wniosek drugi o przyznanie 14 pensji i innych dodatków funkcjonarjuszom i robotnikom zakładów państwowych. 8 stycznia 1920 mówca socjalistyczny zabiera głos w debacie nad nowelą (zmianą) ustawy o „przyznaniu dla cywilnych emerytowanych funkcjonarjuszów państwowych, kolejowych, dla nauczycieli szkół powszechnych, średnich i wyższych, jak też dla wdów i sierot po nich — nadzwyczajnego dodatku drożyźnianego". 13 stycznia 1920 interpelacja w sprawie niewypłacania płac nauczycielom. 20 stycznia 1920 interpelacja Z. P. P. S. z powodu zwiększenia liczby godzin pracy pracownikom państwowym. 20 stycznia 1920 wniosek w sprawie warunków pracy tragarzy kolejowych. — 27 stycznia 1920 dwaj mówcy socjalistyczni przemawiają za

przyznaniem nadzwyczajnych dodatków drożyźnianych wszystkim urzędnikom, nauczycielom i funkcjonarjuszom państwowym bez wyjątku, a także nauczycielom szkół zawodowych oraz urzędnikom kontraktowym. Przyjęto rezolucję socjalistyczną o utworzeniu przy Radzie Min. Komisję Płac Urzędn. dla badania wzrostu, względnie spadku kosztów utrzymania, w celu dostosowywania płac. W Komisji tej mieli wziąć udział przedstawiciele zrzeszeń i związków do współpracy przy opracowywaniu pragmatyki służbowej. 29 stycznia 1920 — interpelacja o krzywdę kolejarza. 13 lutego 1920 przemówienie socjalisty za natychmiastowem wypłaceniem poborów zaległych. 5 marca 1920 mówca socjalistyczny omawia sprawę polepszenia doli emerytów, wdów i sierot po pracownikach, stawiając — między innymi — wniosek, aby Rząd wniósł do preliminarza budżetowego także kwotę na zasiłki dla tych wdów i sierot po pracownikach państwowych i nauczycielach, które nie są ustawowo zabezpieczone, oraz wniosek o wypłacaniu tychże zasiłków prowizjonistom, t. j. górników i rodzinom po nich. 12 marca 1920 — interpelacja z powodu niewypłacania pewnym kategorjom urzędników 13 i 14 pensji i druga interpelacja z powodu usuwania z posad. 19 marca 1920 wniosek klubu P. P. S. żądający wypłaty dodatku drożyźnianego wszystkim funkcjonarjuszom państwowym od lipca 1919 do stycznia 1920. Ponieważ sprawy emerytów i t. d. rząd nie załatwił, tedy poseł socjalistyczny zgłosił dn. 29 maja 1920 po swojem przemówieniu rezolucję: „Sejm wzywa Rząd, aby w jak najkrótszym czasie przedłożył projekt regulacji emerytur urzędników i nauczycieli, będących w stanie spoczynku, tudzież zaopatrzenia rencistów, jakoteż wdów i sierot po nich". 13 lipca

1920 przemówienia socjalistów nad ustawami o uposażeniu urzędników państwowych, kolejarzy, sędziów i prokuratorów oraz nauczycieli szkół powszechnych. 15 lipca 1920 interpelacja przeciw protekcjom przy obsadzaniu posad. 16 listopada 1920 interpelacja z powodu wydalań pracowników i przemówienie posła socjalistycznego w tej sprawie. 30 listopada 1920 wniosek nagły w sprawy ustawy emerytalnej urzędników, nauczycieli i funkcjonarjuszy państwowych. 2 grudnia 1920 — interpelacja Z. P. P. S. z powodu „znęcania się Ministerstwa Skarbu nad dolą emerytów, tudzież wdów i sierot po urzędnikach i funkcjonarjuszach państwowych". 10 grudnia 1920 interpelacja klubu P. P. S. z powodu zarządzeń, krzywdzących pracowniczki cywilne w urzędach wojskowych. 18 grudnia 1920 wniosek Z. P. P. S. w sprawie pragmatyki służbowej dla pracowników kolejowych. Wniosek ten wzywa równocześnie Rząd do spełnienia obietnic, danych kolejarzom. W tym samym dniu mówcy socjalistyczni zabierali trzykrotnie głos w sprawie rent ubezpieczeniowych na Górnym Śląsku. 4 marca 1921 — interpelacja z powodu pokrzywdzenia pracowników państwowych przy wypłacie pensji. 8 marca 1921 wniosek (wspólny) w sprawie dodatków do rent. 3 czerwca 1921 — interpelacja w sprawie przyznania pensji wdowiej wdowie po b. nauczycielu gimnazjum. 1 lipca 1921 interpelacja w sprawie polepszenia bytu pracowników państwowych. — 28 lipca 1921 — 2 mówców socjalistycznych zabiera 9 razy głos w debacie nad ustawą emerytalną funkcjonarjuszów państwowych, wnosząc szereg poprawek i wniosków. 30 lipca 1921 wniosek w sprawie przyznania dodatków do płac funkcjonarjuszom państwowym i zniesienia trzech ostatnich klas dodatków, związanych z miejscowością.

27 września 1921 wniosek Z. P. P. S., wzywający Rząd do wydania rozporządzeń wykonawczych do ustawy emerytalnej dla funkcjonarjuszy państwowych. 25 listopada dwukrotne przemówienie socjalisty w debacie nad ustawą o państwowej służbie cywilnej. 30 listopada 1921 interpelacja Z. P. P. S. z powodu niewypłacania pracownikom cywilnym, zajętym w instytucjach wojskowych, zasiłku przyznanego im uchwałą Rady Ministrów z dn. 10 października 1921. 16 grudnia 1921 interpelacja z powodu wyłączenia urzędników i niższych funkcjonarjuszy państwowych od ubezpieczenia. 10 stycznia 1922 mówca socjalistyczny, zabierając głos do ustawy o dodatku za studja wyższe dla urzędników państwowych, omawia konieczność rewizji płac wszystkich pracowników i zgłasza rezolucję: „Sejm wzywa Rząd, ażeby w ciągu stycznia 1922 przedłożył projekt rewizji ustaw z dnia 13 lipca 1920 o uposażeniu funkcjonarjuszy państwowych". 17 stycznia 1922 klub P. P. S. stawia wniosek nagły, wzywający do wykonania ustawy emerytalnej i wprowadzenia ubezpieczeń na starość i na wypadek niezdolności do pracy dla pracowników państwowych — robotników, nie objętych ustawą emerytalną. Interpelacja Z. P. P. S. z dnia 23 marca 1922 domaga się specjalnych dodatków na zakupy wiosenne. W tymże dniu dwaj mówcy socjalistyczni, oświadczając się za projektem ustawy, podnoszącej znacznie pobory profesorów szkół akademickich i t. p. — przypominają równocześnie, iż uposażenie wszystkich pracowników państwowych jest małe, zgłaszają więc rezolucję: „Sejm wzywa Rząd, aby podniósł uposażenie wszystkich pracowników państwowych w tym samym stopniu, w jakim ustawa niniejsza podwyższa uposażenie profesorów i pomocniczych sił akademickich". 7 kwie-

tnia 1922 mówca socjalistyczny referuje sprawę uposażenia sędziów i prokuratorów i wnosi rezolucję o równoczesne podwyższenie płac wszystkim funkcjonarjuszom państwowym. 25 kwietnia 1922 interpelacja Z. P. P. S. z powodu nieżyczliwego traktowania przez Rząd ustawy emerytalnej funkcjonarjuszy państwowych. 9 maja 1922 interpelacja Z. P. P. S. z powodu niewypłacania dodatków drożyźnianych. Rząd jednak pomimo częstych wniosków, interpelacji i przemówień socjalistycznych posłów, nie nadążył nigdy w wypłacaniu różnych dodatków za drożyznę i dlatego dn. 24 maja 1922 klub P. P. S. postawił wniosek, wzywający Rząd do złożenia sprawozdania z powziętych przez Sejm uchwał w sprawie uposażenia funkcjonarjuszów państwowych. Mówca socjalistyczny, uzasadniając ten wniosek stwierdził, że Rząd nareszcie uregulował uposażenie wojskowych, spełniając swój obowiązek, lecz ten obowiązek jest niezupełny, dopóki olbrzymia rzesza urzędników i pracowników państwowych nie będzie uposażona należycie, przez wydatne podniesie płac. 7 lipca 1922 — klub P. P. S. wniósł interpelację w sprawie zaliczenia kolejarzom czasu służby wojskowej do wysługi lat. — 27 i 28 lipca 1922 trzykrotne przemówienie socjalisty w debacie nad nowelizacją ustaw: 1) o pragmatyce służbowej; 2) o organizacji władz dyscyplinarnych; 3) ustawy emerytalnej. Mówca stwierdza, że Rząd świadomie unikał stworzenia ustawy z 13 lipca, nie regulował uposażeń przez podnoszenie mnożnika, względem emerytów, wdów i sierot, postępował metodą paskarską, a wreszcie, że pragmatyka służbowa jest wadliwą, wskutek odrzucenia automatycznych awansów, w końcu zaś oświadczył, że „upośledzenie mas urzędniczych dzieje się i działo z winy rządu Ponikow-

skiego i Michalskiego" i prawicy sejmowej. Poprawki socjalistyczne większość sejmowa odrzuciła (tak jak niegdyś automatyczny awans odrzucił Sejm na wniosek posła Opali z Narodowego Zjednoczenia Ludowego), przyjęto natomiast rezolucję socjalisyczną, treści następującej: „Sejm wzywa Rząd, ażeby analogicznie, jak przy wypłacaniu nadzwyczajnych dodatków do uposażenia czynnych funkcjonarjuszy państwowych, wypłacał również emerytom, wdowom i sierotom po funkcjonarjuszach państwowych — odpowiednie dodatki, procentowo unormowane według płac".

Z tego krótkiego i niezupełnego wyliczenia faktów z działalności P. P. S., dotyczącej bytu pracowników państwowych wszystkich kategorji, emerytów etc. — wynika, że losem olbrzymich rzesz tych pracowników klub P. P. S. zajmował się nieustannie.

8-GODZINNY DZIEŃ PRACY. — POŚREDNICTWO PRACY. — KASY CHORYCH. — URLOPY ROBOTNICZE. — DOZORCY DOMOWI. — SŁUŻBA DOMOWA. — ZNIESIENIE KSIĄŻKI ROBOTNICZEJ I INNE REFORMY I POSTULATY, ROBOTNIKÓW DOTYCZĄCE.

Już w punkcie 8 manifestu Rządu Lubelskiego tow. Daszyńskiego z dnia 7 listopada 1918 r. czytamy: „W przemyśle, rzemiosłach i handlu wprowadzamy niniejszym 8-godzinny dzień pracy". Następnie Rząd Ludowy tow. Moraczewskiego wydał dnia 23 listopada 1918 r. szczegółowy dekret o 8-godz. dniu pracy. Klub P. P. S. w Sejmie, kontynuując dzieło Rządu Ludowego, walczył o konstytucyjne zatwierdzenie tego dekretu, o wprowadzenie go w życie, przeciwstawił się łamaniu i obchodzeniu ustawy o czasie pracy etc. etc.

Równocześnie Z. P. P. S., stosownie do zapowiedzi Rządu Ludowego i w myśl programu P. P. S., walczył wśród niesłychanych trudności o inne reformy robotnicze, jak urlopy robotnicze, ubezpieczenie na wypadek choroby, niezdolności do pracy etc. etc. 24 lutego 1919 r. klub P. P. S. wniósł „wniosek o ubezpieczenie robotników". 26 lutego 1919 — interpelacja Z. P. P. S. w sprawie zastosowania dekretu o 8-godzinnym dniu pracy na obszarze b. zaboru austrjackiego. — 8 marca 1919 r. — wniosek, aby Rząd wniósł szybko projekt ustawy, dotyczącej Związków zawodowych i projektów umów zbiorowych. 11 marca 1919 r. dwa przemówienia posłów socjalistycznych o ubezpieczeniu robotników. — 9 maja 1919 klub P. P. S. postawił wniosek nagły o zniesienie książki robotniczej, tego środka szykany robotników. 18 czerwca 1919 r. mówca socjalistyczny domaga się kredytu 5 miljonów na wprowadzenie w życie Dekretu Rządu Ludowego o ubezpieczeniu robotników na czas choroby. Wniosek przyjęto. 26 czerwca 1911 r. interpelacja klubu P. P. S. z powodu niestosowania Dekretu o 8-godz. dniu pracy. 17 października 1919 r. socjaliści sprzeciwiają się ciągłemu odkładaniu konstytucyjnego zatwierdzenia Dekretu o 8-godz. dniu pracy. — 30 paźdz. 1919 mówca socjalistyczny wypowiada się przeciwko zatwierdzeniu konwencji pomiędzy Polską i Francją, dotyczącej emigracji i imigracji (wychodźtwa) robotników polskich do Francji z powodu tego, że w konwencji tej nie są zagwarantowane należycie interesy robotnika polskiego, że rząd polski zrobił francuskiemu cały szereg ustępstw, dotyczących płac, które na skutek tego będą niższe od płac robotników francuskich. Wreszcie mówi, że „Rząd, który nigdy nie dbał o sprawy robotnicze, który ma twardą i bezlitosną rękę"

w stosunku do robotników tu, w kraju, ten Rząd „nie zaopiekuje się robotnikiem polskim na obczyźnie". — I rzeczywiście, okazało się to wkrótce, że przewidywania nasze były słuszne, robotnik bowiem polski zdany jest we Francji na łup kapitalistów francuskich. 30 października 1919 weszły pod obrady pełnego Sejmu wnioski Komisji Ochrony Pracy i Opieki Społecznej o ubezpieczeniu robotników. Poseł Głąbiński przemawiał za odwleczeniem tej sprawy, wskutek jednak sprzeciwu mówcy socjalistycznego, wniosek p. Głąbińskiego został odrzucony. Jako referent przemawiał następnie drugi socjalista, który obszernie i grutownie omówił potrzebę ubezpieczeń, stawiając rezolucję, wzywającą Rząd do wypełnienia dekretu z dnia 19 stycznia 1919. W tej samej sprawie dn. 4 listopada 1919 dwóch mówców socjalistycznych zabierało 3-krotnie głos, poczem wnioski przyjęto. — 12 listopada 1919 weszła pod obrady Sejmu ustawa o 8 godzinnym dniu pracy. Przemawiało 2 socjalistów, przyczem jeden, jako referent tej ustawy. 13 listopada 1919 mówca socjalistyczny protestuje przeciwko odroczeniu dalszych rozpraw nad ustawą o 8 godzinnym dniu pracy. Wskutek protestu socjalistycznego umieszczono tę sprawę na porządku dziennym następnego posiedzenia. 14 listopada 1919 ks. Styczyński, wypowiadając się przeciwko 6 godzinom pracy w sobotę mówił: „W Niemczech podwyższono ją (t. j. ilość godzin pracy) z 8 godzin na 9, w Rosji sowieckiej Lenin w fabrykach broni i w kopalniach uralskich zaprowadził 12 godzinny dzień pracy" i dlatego „to tembardziej powinno być koniecznością w naszym kraju" — kończył ks. Styczyński. Tegoż 14 listopada klub P. P. S. przedstawił wniosek, dotyczący inspektoratów pracy w Galicji. 18 listopada 1919 trzej so-

cjaliści zabierają 4-rokrotnie głos w debacie nad ustawą o 8 godz. dniu pracy — z nich jeden, jako referent. 20 listopada 1919 dalszy ciąg obrad nad 8 godzinnym dniem pracy. Trzech socjalistów zabiera 5-ciokrotnie głos. Przyjęto cały szereg poprawek klubu P. P. S. oraz ustanowiono niedzielę jako jedyny, normalny dzień odpoczynku. Przeciwko żądaniom posłów żydowskich, aby wolno było handlować w niedzielę, przemawiał poseł Perl. Przyjęto również wniosek posła socjalistycznego, że zmniejszenie dnia roboczego nie powoduje zniżki płac. Wskutek jednak tego, że Sejm przyjął wniosek p. Średniawskiego o dobrowolnej pracy ponad 8 godzin, co zupełnie unicestwiało ustawę, oraz wskutek przyjęcia rezolucji posła Maślanki o „lichwie przy poborze płacy" wtedy, gdy zarobki robotnicze nie wystarczają na chleb, i drugiej rezolucji tegoż Maślanki o wprowadzenie systemu akordowego, klub P. P. S., widząc ten szkodliwy zamach reakcji sejmowej na 8 godzinny dzień pracy, wszczął niesłychaną burzę, domagając się przerwania obrad Sejmu i odesłania tej sprawy jeszcze raz do komisji, celem obalenia reakcyjnych uchwał. Na żądanie socjalistów obrady przerwano, przyczem jeden z posłów socjalistycznych został wykluczony na 5 posiedzeń. 18 grudnia 1919 trzecie czytanie ustawy o 8 godzinnym dniu pracy. Dwukrotne przemówienie socjalisty. Przyjęcie „soboty angielskiej" wbrew stanowisku reakcji sejmowej. Skreślenie art. 18 o dobrowolnej pracy ponad 8 godzin i ustanowienie niedzieli jako dnia odpoczynku. Przyjęcie całej ustawy — zwycięstwo socjalistów. — 19 grudnia 1919 wniosek Z. P. P. S. o zmianie dotychczasowych przepisów o służbie domowej i zastąpienie ich załączoną ustawą, zaprojektowaną przez socjalistów, o pomocnikach domo-

wych. 8 stycznia 1920 po przemówieniu posła socjalistycznego przyjęto, w myśl wniosku klubu P. P. S. z dnia 9 maja 1919 — ustawę o zniesieniu książki robotniczej.

20-go stycznia 1920 r. wniosek nagły klubu P. P. S. o utworzenie Rad Pracy i Urzędów Pojednawczych oraz wniosek drugi, wzywający Rząd, aby ten ostatni zmusił właścicieli nieruchomości do pertraktacji ze Związkiem zawodowym dozorców domowych. 23 stycznia 1920 mówca socjalistyczny, omawiając ustawę o załatwianiu zatargów pomiędzy właścicielami domów a dozorcami, wnosi rezolucję, która w p. 1-szym domaga się energicznej akcji Rządu na rzecz żądań dozorców domowych, w p. 2 żąda cofnięcia rozporządzenia Komisarza Rządu na m. Warszawę, dotyczącego dozorców; w p. 3 żąda uwolnienia aresztowanych za strajk dozorców; w p. 5 domaga się kontroli i pieczy nad mieszkaniami dozorców, punkt zaś 4-ty brzmiał: „Wzywa się Rząd, aby opracował i przedłożył sejmowi w jak najkrótszym czasie projekt ustawy o dozorcach domowych, normującej ich czas pracy, warunki pracy, obowiązki wobec właścicieli domów, oraz organów policyjnych". Rezolucja ta miała na celu ustawową ochronę dozorcy domowego przed policją i kamienicznikami.

30-go stycznia 1920 roku dwukrotne przemówienie socjalisty w sprawie inspektoratów pracy w Galicji. 4-go lutego 1920-go roku przemówienie socjalisty w tej samej sprawie. 24-go lutego 1920 r. interpelacja w sprawie niewprowadzenia w życie ustawy o czasie pracy (8 godz. dniu pracy). 2 marca 1920 przemówienie socjalistyczne w sprawie inspektoratów pracy w Galicji. 19 marca 1920 poseł socjalistyczny sprzeciwia się odroczeniu sprawy Kas Chorych, stwier-

dza, że większość sejmowa traktuje sprawy robotnicze po macoszemu i żąda omawiania ustawy tej przed innemi. 22 marca 1920 przedstawiciel klubu P. P. S. omawia ustawę o Kasach Chorych i stwierdza, że wnosząc ustawę o Kasach Chorych nikt nie myślał, żeby ta ustawa rozpętała walkę ze światem lekarskim, jak to sądzą niektórzy lekarze, lecz chodziło o szybkie i skuteczne zabezpieczenie ludzi pracy z powodu chorób. 20 kwietnia 1920 przy czytaniu szczegółowym ustawy o Kasach Chorych — jeszcze raz przemawia socjalista. 14 maja 1920 trzecie czytanie ustawy o Kasach Chorych — przemówienie socjalisty. 6 lipca 1920 interpelacja Z. P. P. S. z powodu przekroczenia ustawy o 8 godzinnym dniu pracy. 28 października 1920 wniosek w sprawie lokautu w aptekach. 19 listopada 1920 wniosek klubu P. P. S. o przyśpieszenie przedłożenia ustawy o odszkodowaniach dla pracowników instytucji obcokrajowych. Tego samego dnia wniosek drugi o 10 miljonów zaliczki dla Kas Chorych w Małopolsce. 18 marca 1921 interpelacja Z. P. P. S. z powodu mylnego interpretowania ustawy o 8 godzinnym dniu pracy. 10 czerwca 1921 mówca socjalistyczny przemawia dwukrotnie w debacie nad nowelą do ustawy o ubezpieczeniu funkcjonarjuszy prywatnych w b. zaborze austrjackim. 1 lipca 1921 mówca socjalistyczny w dwukrotnem przemówieniu żąda podwyższenia maksimum zarobku, stanowiącego podstawę wymiaru ubezpieczeń robotniczych w b. zaborze austrjackim. 7 lipca 1921 dwukrotne przemówienie socjalisty nad nowelą do ustaw austrjackich o ubezpieczeniu robotników od wypadków. 8 lipca 1921 dwa wnioski nagłe klubu P. P. S.: jeden, domagający się rozciągnięcia ustawy z dnia 7 lipca 1921 o obowiązkowem ubezpieczeniu robotników od wypadków, obowią-

zującej tylko w b. zaborze austrjackim — na całą Polskę; drugi żąda rozszerzenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1921 o obowiązkowem ubezpieczeniu robotników od wypadków, obowiązującej tylko w b. zaborze austrjackim — na całą Polskę. 27 września 1921 interpelacja z powodu przekroczenia przepisów ustawy o 8 godzinnym dniu pracy. 21 października 1921 dwaj mówcy socjalistyczni zabierają głos w debacie nad ustawą o pośrednictwie pracy, popierając tę ustawę, która znosi prywatne pośrednictwo, albowiem przy prywatnym pośrednictwie ludzie poszukujący pracy byli zawsze przez pośredników niesłychanie wyzyskiwani, a akta policyjne stwierdzają, że prywatne biura pośrednictwa pracy i prywatni pośrednicy byli często stręczycielami nierządu i agentami handlu żywym towarem. W obronie prywatnego pośrednictwa pracy stawali: ks. Styczyński i ks. Lutosławski. 2 grudnia 1921 wniosek klubu P. P. S. o zbiorowe umowy pracy. 6 grudnia 1921 przemówienia socjalistów nad ustawą o służbie domowej. Socjaliści, omawiając ciężkie położenie służby domowej — sług i służących, podnoszą braki tej ustawy, jednakże witają ją z radością z tych względów, że zabrania ona zatrudnienia w służbie domowej dzieci do lat 15-tu, że znosi książkę służbową i wymaga odpowiednich dla służby domowej pomieszczeń oraz określa prawo służby domowej do odpoczynku niedzielnego i nocnego — z pewnymi wyjątkami, a więc ustawa przedłożona załatwia w pewnym stopniu wniosek klubu P. P. S. z dnia 19 grudnia 1919 o uregulowaniu stosunków pracy służbowej. Mimo sprzeciwów, większość sejmowa na wniosek posła Góralskiego odwlokła tę sprawę, odsyłając ją do komisji z powrotem.

10/12 1921 socjalistyczny mówca sprzeciwia się ostro wnioskowi chadeków (p. Gdyka) o nierozciąganie przymusu należenia do Kasy Chorych na robotników Tow. Akc. „Zawiercie". 17 stycznia 1922 wniosek P. P. S. o wprowadzenie w życie ubezpieczenia na starość i na wypadek niezdolności do pracy. 24 stycznia 1922 poseł Rudnicki referował sprawę wniosku posła Potoczka i domagał się wraz z tym ostatnim zmiany ustawy o 8 godz. dniu pracy w sensie rozszerzenia czasu otwarcia zakładów handlowych. Ks. Styczyński ze Związku Ludowo-Narodowego poszedł jeszcze dalej, bo nie czekając na Rząd, sam wniósł w imieniu swojego stronnictwa nowelę, rozszerzającą czas otwierania składów handlowych do 12 godzin na dobę. Do kompanji przeciwko 8 godzinnemu dniu pracy przyłączył się też poseł Średniawski. Socjaliści gwałtownie oponowali. Sprawa ta weszła pod obrady jeszcze dn. 31 stycznia 1922. Posłowie: Góralski (Narodowo-Chrześcijańskie stronnictwo ludowe — Dubanowicza), ks. Styczyński (Związek Ludowo-Narodowy) i Rudnicki przemawiali za 12 godzinnym czasem otwarcia zakładów handlowych. Poseł Gawlikowski („Piast") za 10 godzinnym czasem. Posłowie Szybiłło, Kotas i Farbstein (Klub żydowski) wypowiadali się także za zmianą ustawy o 8 godz. dniu pracy odnośnie do otwarcia handli. Dwaj posłowie socjalistyczni w ostrych a rzeczowych i świetnych przemówieniach przeciwstawili się tym projektom endecko-chadecko-żydowskim, twierdząc, że prawica chce zrobić wyłom w tej ustawie, aby potem wogóle ją obalić. Mówcy socjalistyczni udowodniali, że zmiany, proponowane przez endeków, chadeków i żydów, idą po linji geszefciarzy, którzy nie jakością towarów i ich ceną, lecz otwieraniem sklepów w południe i wie-

czorem konkurować będą z handlem dobrze urządzonym, zatrudniającym pracowników. W czasie przemówienia jednego z naszych mówców, gdy ten wspomniał o proteście pracowników handlowych przeciwko zmianom, poseł enludecki Góralski nazwał pracowników handlowych próżniakami. 7 lutego 1922 wbrew protestom socjalistów, wniosek ks. Styczyńskiego w drugiem czytaniu został uchwalony. 14 lutego 1922 poseł socjalistyczny dwukrotnie zabiera głos, przeciwstawiając się zmianie ustawy o 8 godz. dniu pracy odnośnie handlu. Posłowie endeccy Rudnicki i Sadowski walczą, aby dokonać zmiany. Poseł Sadowski zakończył przemówienie: „Dlatego też klub nasz (endecki) będzie głosował za swobodnym 10 godzinnym dniem pracy". Reakcja większością głosów dokonała wyłomu w ustawie.

28/3 22 wniosek klubu P. P. S. w sprawie strajku dozorców w Warszawie. 28/4 22 mówca socj. omawia zatarg pomiędzy dozorcami dom. a właścicielami nieruchomości i krytykuje ostro władze administracyjne za nakładanie kar na dozorców domowych. 5 maja 1922 klub P. P. S. wniósł interpelację w sprawie stosunków pracy pracowników handlowych i biurowych.

12/5 1922 weszła pod obrady ustawa o urlopach robotniczych. Mówcy socjalistyczni zgłaszają szereg poprawek, zmierzających do rozszerzenia i ulepszenia projektu komisyjnego i sprzeciwiają się pogrzebaniu sprawy urlopów, czego domagali się endecy wszelkich odcieni, stawiając wniosek o odesłanie tej ustawy jeszcze raz do komisji. Poprawki socjalistów rozszerzały ustawę także na małe zakłady, mówiły o urlopach dla pracowników handlowych nietylko umysłowo w handlu zatrudnionych, lecz dla wszyst-

kich oraz zabezpieczały wiertaczy i górników, przenoszących się często z miejsca na miejsce przed rygorem ustawowym, wymagającym ½ rocznego okresu pracy dla otrzymania urlopu. 16 maja 1922 posłowie socjalistyczni 4-rokrotnie zabierali głos do ustawy o urlopach, podtrzymując swoje poprawki rozszerzające ustawę i przeciwstawiając się pomysłom endeckim zagwożdżenia tej ustawy lub jej odroczenia. Ustawa została uchwalona. Zaznaczyć należy, że ks. Lutosławski i poseł Rudnicki chcieli koniecznie przy tej sposobności zrobić drugi wyłom w ustawie o 8 godzinnym dniu pracy przez zniesienie „angielskiej soboty" (stawiali takie wnioski), lecz im się to nie udało — dzięki czujności i energji klubu P. P. S.

31 maja 1922 weszła pod obrady ustawa o opiece społecznej, którą omawia mówca klubu P. P. S. Poseł Potoczek (Narodowe Zjednoczenie Ludowe) sprzeciwił się tej ustawie, twierdząc, że „ustawy takiej tak prędko uchwalić nie możemy". Większość sejmowa na wniosek tego Potoczka odwlokła sprawę, odsyłając ustawę jeszcze raz do komisji. Na lewicy zerwała się wówczas wielka burza, socjaliści wyrażali swoje oburzenie z powodu pogrzebania tej sprawy. 1 czerwca 1922 interpelacja klubu P. P. S. z powodu pogwałcenia w hucie szklanej ustawy o 8 godz. dniu pracy.

Z powyższego zestawienia ważniejszych momentów z działalności klubu P. P. S. widać, że Z. P. P. S. miał większą pracę, walcząc o reformy robotnicze i odpierając ataki reakcji na prawa robotników, lecz w miarę sił spełnił swój obowiązek wobec klasy robotniczej.

INNE SPRAWY Z ZAKRESU OPIEKI SPOŁECZNEJ I SPRAWY ZDROWIA PUBLICZNEGO, ORAZ OCHRONA POLAKÓW ZAGRANICĄ.

Rok 1919: 5 marca interpelacja w sprawie mobilizacji Polaków na Ukrainie i w Rumunji. 14 marca przemówienie socjalisty o ochronie zdrowia i konieczności zwalczania chorób zakaźnych. 20 marca interpelacja z powodu poboru lekarzy do wojska. 8 kwietnia interpelacja w sprawie zasiłków amerykańskich. 11 kwietnia wniosek nagły w sprawie pomocy doraźnej dla Lwowa. 9 maja interpelacja z powodu niedbalstwa czynników kompetentnych w zwalczaniu tyfusu plamistego. 16 maja przemówienie socjalisty za wyasygnowaniem 2½ miljona na kolonje letnie dla dzieci. 20 maja wniosek z powodu katastrofy w Orłowej. 23 maja wniosek Z. P. P. S. o natychmiastową pomoc dzieciom polskim i przemówienie socjalisty w tej sprawie. 17 czerwca — interpelacja z powodu nieodpowiedniego wysyłania dzieci na kolonje letnie. 15 lipca interpelacja w sprawie pomocy dla ludności, dotkniętej klęską powodzi. 17 lipca wniosek nagły (wspólny) o pomoc dla powiatów wschodniej Małopolski. 24 października interpelacja Z. P. P. S. z powodu mordu robotników polskich w Ameryce. 19 grudnia wniosek nagły w „sprawie natychmiastowej pomocy dla ginącej masowo z głodu, chłodu, a w szczególności zaś na choroby epidemiczne ludności powiatów wschodnio-galicyjskich" i wniosek drugi z powodu strasznej niedoli jeńców internowanych w obozie w Pikulicach koło Przemyśla.

Rok 1920: 13/1 wniosek nagły klubu P.P.S. w sprawie losu robotników, wysłanych do Francji. 14 stycznia wniosek nagły (wspólny) w sprawie zwalczania duru

plamistego i przemówienie posła - socjalisty w tej sprawie. 24 lutego wniosek mówcy socjalistycznego: „Sejm wzywa Rząd, ażeby przyszedł z pomocą nauczycielstwu w tworzeniu domów zdrowia — przez subwencjonowanie już istniejących domów leczniczych drogą udzielania pożyczek, wreszcie budowę sanatorjów dla gruźliczo chorych". Tego samego dnia drugi poseł socjalistyczny przemawia za utrzymaniem Ministerjum Zdrowia, które chcą zamienić na departament. 27 lutego interpelacja w sprawie pomocy ludności, dotkniętej powodzią. 2 marca interpelacja w sprawie utrudnień przy przesyłaniu z Francji do Polski pieniędzy przez robotników i druga interpelacja w sprawie jeńców polskich z obozu Cassino Caserto we Włoszech. 20 kwietnia wniosek nagły w sprawie zwalczania duru plamistego i przemówienie posła socjalistycznego w tej sprawie, oraz drugie przemówienie nad wnioskami komisji o ograniczeniu sprzedaży napojów alkoholowych. 23 kwietnia mówca socjalistyczny, omawiając kwestję walki z alkoholizmem, zaznaczył, że „Sejm polski myśli o tych sprawach i daje wyraz swemu zasadniczemu poglądowi, że walka z alkoholem jest jednem z zadań społecznych". 7 maja wniosek nagły Z. P. P. S. o kredyty na kolonje letnie dla dzieci. 19 maja przemówienie posła socjalistycznego w sprawie zwalczania duru plamistego. 5 października interpelacja w sprawie nielegalnego werbunku do wojska dziewcząt, uprawianego przez dyrektora Tow. „Rozwój" Tadeusza Dymowskiego. 26 października wniosek nagły w sprawie przyśpieszenia powrotu jeńców z niewoli bolszewickiej.

Rok 1921: 1/7 wniosek w sprawie położenia Polaków pod zaborem czeskim. 11/10 interpelacja o przyspieszenie powrotu jeńców polskich z niewoli bolsze-

wickiej. 18 listopada mówca socjalistyczny żąda od Rządu wniesienia ustawy szpitalnej, regulującej sprawę szpitalnictwa.

Rok 1922: 17-go stycznia przemówienie socjalisty nad ustawą o walce z alkoholizmem. 20-go stycznia drugie przemówienie w tej samej sprawie. 17 lutego interpelacja w sprawie fatalnego stanu sanitarnego Warszawy. 24 lutego interpelacja w sprawie stanu sanitarnego m. Łodzi. 16 czerwca wniosek nagły w sprawie doraźnej pomocy ofiarom katastrofy zawalenia się 3-piętrowego domu we Lwowie, oraz pomocy pieniężnej gminie m. Lwowa na cele wybudowania baraków dla pomieszczenia mieszkańców tego domu.

Tak więc klub P. P. S. śpieszył z pomocą wszystkim nieszczęśliwym, organizował walkę z epidemjami, a nie zapomniał też i o jeńcach i Polakach na obczyźnie.

REFORMA ROLNA. — ZATARGI ZBIOROWE W ROLNICTWIE.

Sprawa reformy rolnej i polepszenia bytu materjalnego małorolnych oraz służby dworskiej była od samego początku troską klubu socjalistycznego. Walka o ziemię dla ludu, walka z obszarnictwem, handlem ziemią i dziką parcelacją, obrona robotników rolnych przed eksmisjami i t. d. — oto poszczególne etapy tej wielkiej walki o ziemię. Już w dniu 24 lutego 1919 r. klub P. P. S. postawił wniosek o wydelegowanie komisji rozjemczych, mających na celu uregulowanie zatargów pomiędzy strajkującą służbą dworską a właścicielami majątków, uchylającymi się od porozumienia. 8 marca 1919 drugi wniosek i przemówienie socjalisty w tej sprawie. 26 marca 1919 mówca socja-

listyczny przemawia w debacie nad ustawą o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi i domaga się od rządu, aby w przeciągu 3 dni złożył projekt o minimalnej zapłacie dla robotników rolnych. 28 marca 1919 po raz drugi zabiera głos socjalista, dopominając się rychłego uchwalenia ustawy o załatwianiu zatargów pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi. Ustawę — przyjęto. 6 maja 1919 interpelacja w sprawie strajku rolnego w Płockiem. 13 maja 1919 dwaj mówcy socjalistyczni zabierają głos z powodu niewykonywania przez rząd ustawy z dn. 28 marca oraz domagają się wstrzymania wszystkich eksmisji. 16 maja 1919 zabiera głos członek klubu P. P. S. w debacie nad ustawą o dobrach donacyjnych. 22 maja interpelacja w sprawie położenia służby folwarcznej w Małopolsce. 3 czerwca 1919 socjalista przemawia za natychmiastową pomocą ludności Podkarpacia, dotkniętej klęską deszczów, za wysłaniem zboża na zasiew i ziemniaków do sadzenia. 4 czerwca 1919 przedstawiciel klubu P. P. S. zabiera głos w debacie nad reformą rolną, składając odpowiednią deklarację i domagając się *odebrania obszarnikom ziemi bez wykupu!* Gdyby wywłaszczeni nie mieli środków do życia, Państwo weźmie ich w opiekę. 6 czerwca drugi mówca socjalistyczny wita reformę rolną, a choć nie jest ona w myśl postulatów socjalistycznych, jednak w imieniu klubu P. P. S. wypowiada się za nią. W tymże dniu i w tej samej sprawie przemawiał jeszcze trzeci poseł — socjalista. 14 czerwca 1919 interpelacja z powodu olbrzymich obszarów ziemi ornej, zamienionej na pastwiska lub leżącej odłogiem. 16 czerwca czwarty mówca mówi o reformie rolnej, a wzywając prawicę, aby się reformie tej nie sprzeciwiała, mówił: „Od

panów zależy mieć spokój czy wojnę", od prawicy społecznej zależy, „czy ten spór skończy się prawem czy katastrofą i gwałtownym przewrotem", albowiem „reforma rolna jest koniecznością" — zakończył. Inny mówca domagał się stałego prowadzenia obrad nad reformą rolną — bez przerw. 24 czerwca 1919 dwaj socjaliści przemawiają w debacie nad ustawą o reformie rolnej. Jeden z nich składa zasadniczą socjalistyczną deklarację, drugi domaga się, aby uwzględniono interesy miast i zagwarantowano miastom ziemię na rozbudowę — Warszawie w promieniu 15 kilometrów. Tegoż dnia Z. P. P. S. wniósł wniosek nagły w sprawie możliwości strajku rolnego w czasie żniw i wniosek drugi w sprawie wydzierżawienia przez Państwo gruntów Związkom Zawodowym robotników rolnych i rozwinięcia kooperatyw rolnych oraz dania pracy robotnikom rolnym. 26 czerwca 1919 następny mówca z klubu P. P. S. mówi o reformie rolnej. Mówca socjalistyczny podnosi, że należy liczyć się z własnością państwową i gospodarką państwową. Tylko państwo może prowadzić wzorowe gospodarstwo, stacje doświadczalne i t. d. 1 lipca 1919 w dalszej rozprawie nad reformą rolną przemawiają trzykrotnie socjaliści za upaństwowieniem lasów, za zagwarantowaniem Państwu praw pierwokupu w stosunku do ziemi, znajdującej się w rękach prywatnych właścicieli, oraz podnoszą konieczność wyżywienia całego społeczeństwa i żądają zagwarantowania gminom miejskim i wiejskim prawa posiadania i prowadzenia gospodarstw rolnych. 2 lipca 1919 dalszy ciąg rozpraw nad reformą rolną. Socjaliści zabierają głos trzykrotnie, wnosząc o zagwarantowanie kooperatywom prowadzenia gospodarstw nietylko w „okresie przejściowym", domagają się skreślenia art. 12 ze wzglę-

dów zasadniczych, przy art. 14 proponują poprawkę, zabezpieczającą wszechstronną egzystencję pracowników rolnych oraz żądają ustawowego (art. 15) „organizowania gospodarstw gminnych i współdzielczych" oraz „opieki, kontroli i pomocy" w całej gospodarce rolnej ze strony Państwa. W dalszych obradach nad reformą rolną w dn. 3 lipca 1919 mówca socjalistyczny stwierdza, że zakwalifikowanie przez arcybiskupa Teodorowicza reformy rolnej, jako gwałtu grabieży i świętokradztwa — jest obelgą rzuconą Sejmowi. W dalszym ciągu przeciwstawia się wszelkim projektom rozkładania reformy rolnej na raty. 4 lipca 1919 — socjaliści 8-miokrotnie zabierają głos w czasie głosowania ustawy o reformie rolnej, sprzeciwiając się różnym posunięciom prawicy, broniącej obszarników. 7 lipca 1919 większość przegłosowała art. 6 ustawy, odrzucając brzmienie komisji (pozostawiające od 60—300 morgów ziemi w rękach dotychczasowych właścicieli majątków), oraz odrzuciła wniosek p. Styczyńskiego (od 100—300 ewentualnie do 500 morgów). Gdy p. marszałek chciał poddać pod głosowanie wniosek ks. Sędzimira (od 100 do 300 ewentualnie 500 hektarów) — stronnictwa chłopskie opuściły salę ze śpiewem „O, cześć wam, panowie..." a socjaliści zażądali przerwania posiedzenia. Żądaniu temu stało się zadość. 8 lipca dalsze głosowanie artykułów reformy rolnej. Przyjęto niektóre poprawki klubu P. P. S. oraz rezolucję, że „wykonanie zasad reformy rolnej należy wyłącznie do Państwa".

9/7 wniosek klubu P. P. S. o zaopatrzenie w ziemię ludności włościańskiej na kresach. 11 lipca 1919 wniosek Z. P. P. S. w sprawie możliwości strajku rolnego w czasie żniw wskutek uporu obszarników. Przemówienie socjalisty w tej sprawie. W głosowaniu osta-

tecznem nad reformą rolną dnia 10 lipca 1919 — 183 głosami przeciwko 181 przyjęto w art. 6 normę od 60—300 morgów. Przyjęto również do tego art. 6 wniosek socjalistyczny: „Państwo, wytwórcze związki rolnicze i gminy mogą tworzyć gospodarstwa na obszarze, obejmującym więcej, niż 180 ha". 1 sierpnia 1919 socjaliści zabierają dwukrotnie głos, sprzeciwiając się pogorszeniu stosunków w rolnictwie przez ustawę o zabezpieczeniu sprzętów i zasiewów. 17 października 1919 interpelacja w sprawie dostarczania powiatom górskim zboża na zasiew. 24 października 1919 socjaliści krytykują postępowanie Urzędu Ziemskiego, który nieodpowiednio wykonuje reformę rolną i odmawiają mu kredytu. 18 listopada 1919 interpelacja z powodu masowego wydalania służby folwarcznej i wniosek w sprawie stosowania ustawy o tworzeniu koperatyw rolnych.

Rok 1920: 8-go stycznia interpelacja do rządu, aby zmusił obszarników do pertraktacji ze Związkiem Zawod. Robotników Rolnych. 23 stycznia interpelacja z powodu niewłaściwej sprzedaży gruntów. 27 stycznia interpelacja z powodu niewłaściwego wydzierżawienia rewirów łowieckich. 13 lutego przemawia socjalista za wyznaczeniem 1 miljarda marek na zagospodarowanie odłogów w celu podniesienia produkcji rolnej. 27 lutego interpelacja z powodu masowego wydalenia i prześladowania robotników rolnych przez obszarników. 16 marca mówca socjalistyczny przemawia za tem, aby ziemia obszarników, leżąca odłogiem, została przymusowo wydzierżawiona małorolnym i bezrolnym, którzyby otrzymali od rządu pieniądze na gospodarowanie. 18 marca drugi socjalista przemawia w tej samej sprawie. Tegoż dnia socjaliści wnieśli interpelację z powodu brutalnego postępowa-

nia obszarnika-kapitana z robotnikiem. 27 kwietnia wniosek w sprawie fałszywego stosowania ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi. 7 maja wniosek o przymusowy wykup dóbr Okęcie pod Warszawą. 22 października klub P. P. S. domaga się jeszcze raz, aby do Głównej Komisji Ziemskiej wybrano przedstawiciela Związku Zawodowego Rob. Roln. 26 października wniosek z powodu samowoli obszarników wobec ustaw Państwa.

Rok 1921: 21-go stycznia socjaliści przemawiają pięciokrotnie w sprawie zmiany ustawy z dnia 1 sierpnia 1919-go r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi, krytykując ostro obszarników za niedotrzymywanie umów. Równocześnie odpierają mówcy ataki reakcji na Związek Zawodowy Rob. Rolnych i żądają przyjęcia zmian do ustawy. Większość reakcyjna odesłała sprawę jeszcze raz do komisji.

1-go marca wniosek o uruchomienie inspekcji pracy w zakresie spraw rolnych w Małopolsce. 11-go marca socjaliści przemawiają za utworzeniem Komisji Nadzwyczajnej dla załatwiania zatargów rolnych, któraby — w razie oporu obszarników, mogła przedłużać umowy zbiorowe. Wnioski socjalistów — przyjęto. 13 maja wniosek nagły, dotyczący zatargu pomiędzy Zw. Zaw. Rob. Rolnych a Związkiem Ziemian, domagający się wywarcia przez rząd presji na sabotujących obszarników. 20 maja mówcy socjalistyczni domagają się stanowczo przymusowego wykupu dóbr Okęcie w myśl ustawy o reformie rolnej. 31 maja interpelacja z powodu sprzecznego z ustawą sprzedawania gruntów dworskich. 10 czerwca mówca socjalistyczny sprzeciwia się temu,

aby prywatne spółki mogły skupować i parcelować ziemię, bo w ten sposób wytwarza się prywatny handel ziemią, i wzywa Rząd, aby sam zajął się parcelacją w myśl ustawy z 10 lipca 1919 o reformie rolnej. 17 czerwca mówca socjalistyczny domaga się jeszcze raz przymusowego wykupu dóbr Okęcie. 29 lipca socjalista po przemówieniu nad ustawą o nadaniu ziemi żołnierzom, domaga się, aby nadawano ziemię także robotnikom rolnym i małorolnym z kresów, wyrugowanym z ziemi i dzierżaw przez obszarników. 13 września dwie interpelacje: w sprawie rugowania z dzierżawy ziemi na kresach wschodnich i w sprawie masowych wydaleń ze służby dworskiej również na kresach. 27 września interpelacja z powodu niewłaściwej parcelacji dóbr b. arcyksięcia Stefana, ponieważ robotnikom rolnym i małorolnym nic się nie dostaje. 30 września interpelacja w sprawie pokrzywdzenia ludności przy regulacji serwitutu. 4 października interpelacja z powodu masowego eksmitowania robotników rolnych i dzierżawców drobnych na kresach, wskutek czego przeszło 1000 rodzin skazano na poniewierkę. 11 października dalsza interpelacja z powodu rugów drobnych dzierżawców. 8 listopada interpelacja z powodu usiłowania dokonania mordu na delegacie robotników rolnych w majątku Majdan-Sielec. 15 listopada interpelacja w sprawie wydzierżawienia dóbr b. arcyksięcia w Cieszynie. 2 grudnia wniosek w sprawie ustawy o załatwieniu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi. 10 grudnia interpelacja z powodu rugowania z mieszkań i pracy robotników rolnych.

Rok 1922: 20/1 interpelacja z powodu niesprawiedliwości przy podziale majątków (parcelacji). 24/1 wniosek w sprawie stosowania ustawy o reformie rol-

nej. 7 lutego mówca socjalistyczny domaga się rozszerzenia mocy obowiązującej ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych także na Małopolskę, oraz aby Komisja Prawnicza najdalej w ciągu dni 14-tu złożyła sprawozdanie o wniosku klubu P. P. S. z 2 grudnia 1921 w celu umożliwienia działalności centralnych związków zawodowych na całym obszarze państwa. 14 lutego poseł socjalistyczny omawia sprawę drobnych dzierżawców kresowych i domaga się, aby Rząd wniósł projekt ustawy, na mocy której dzierżawcy ci mogliby nabyć dzierżawioną ziemię na własność, tymczasem zaś żąda moratorjum dla dzierżawców na okres 1 roku w celu spokojnego przygotowania i rozpatrzenia ustawy likwidującej dzierżawy. Wnioski socjalistów w tej sprawie — przyjęto. 6 kwietnia interpelacja w sprawie „dzikiej" parcelacji. 27 kwietnia interpelacja o wykup i parcelację dóbr. 23 maja wniosek, aby Rząd zabezpieczył dach nad głową pozbawionym pracy robotnikom rolnym. 29 maja deklaracja klubu P. P. S. stwierdzająca, że reforma rolna była dotychczas źle wykonywana, że masy bezrolnych i małorolnych nic albo mało osiągnęły, wobec czego klub P. P. S. nie może głosować nad propozycją, żeby odsunąć czynniki społeczne, a zaufać tylko biurokracji. 16 czerwca interpelacja w sprawie odłogów w majątkach. 16 czerwca wniosek klubu P. P. S. — aby rozciągnięto na ziemię wileńską ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych w rolnictwie.

Tak oto przedstawia się krótki bilans walk klubu P. P. S. o ziemię dla ludu. Praca nad reformą rolną, obrona bezrolnych, małorolnych i drobnych dzierżawców, walka z dziką parcelacją i łamaniem ustaw, starania o podniesienie stanu rolnictwa i wytwórczości rolnej — zagospodarowanie odłogów i t. d. i t. d.

wskazują, że klub P. P. S. obejmując całość spraw rolnych, pamiętał o każdej dziedzinie tej wielkiej kwestji.

SPRAWY SKARBOWE I PODATKOWE.

W dziedzinie skarbowości klub P. P. S. walczył o postulaty następujące: 1) pożyczkę przymusową, 2) zniesienie podatków pośrednich, zwłaszcza konsumpcyjnych oraz ceł ochronnych, dotyczących artykułów pierwszej potrzeby; 3) wydatne opodatkowanie sfer posiadających na rzecz Skarbu Państwa; 4) konfiskatę zysków wojennych i paskarskich; 5) udoskonalenie aparatu skarbowego; 6) wstrzymanie ciągłych emisji pieniędzy, powodujących spadek marki i drożyznę; 7) ograniczenie rządu w szafowaniu groszem publicznym na rzecz fabrykantów, bankierów i obszarników i t. d. i t. d., wreszcie 8) Z. P. P. S. walczył z uroszczeniami ministra skarbu (p. Michalskiego), zmierzającymi do ograniczenia praw Sejmu w dziedzinie skarbowości oraz z uprawnieniami, na mocy których min. skarbu miałby prawo wydzierżawiać majątki państwowe. Równocześnie klub P. P. S. krytykował ostro różne zarządzenia, krzywdzące ogół obywateli i piętnował wszelkie nadużycia. Mówcy socjalistyczni zabierali głos w każdej debacie finansowej oraz w rozprawach nad ustawami o podatku dochodowym i majątkowym, o opadatkowaniu spadków i darowizn, o daninie nadzwyczajnej i daninie wyrównawczej, o podatkach przemysłowych i handlowych, o podatkach gruntowych, domowych etc., o monopolach: spirytusowym i tytuniowym, wreszcie — o przymusowej pożyczce, wykupie złota przez Państwo, o projektach waluty polskiej, Banku Państwo-

wym etc. etc. Z powodu szczupłości miejsca nie możemy dać szczegółów, ograniczymy się więc do sumarycznego przedstawienia prac klubu P. P. S.

A więc w r. 1919 w sprawach powyższych mówcy socjalistyczni zabierali głos 19 razy, w r. 1920 — 17 razy, w r. 1921 — 31 razy i w r. 1922 — ponad 10 razy na pełnem posiedzeniu Sejmu. Oprócz tego trzej przedstawiciele klubu P. P. S. pracowali w Komisji Skarbowo-Budżetowej, referując różne sprawy i stawiając wnioski, poprawki do ustaw i rezolucje — zawsze w myśl zasad, powyżej wyłuszczonych. Następnie w każdej rozprawie nad programem rządu, a było ich kilka — sprawy skarbowe były omawiane przez socjalistów gruntownie.

Zaznaczyć należy, że klub P. P. S. zdołał niejednokrotnie zahamować rozpęd ministrów skarbu, idących zawsze po linji najmniejszego oporu, nakładających i powiększających podatki pośrednie od soli, cukru, nafty, węgla, tytoniu, spirytusu etc. W walce o zniesienie tych niesprawiedliwych podatków klub P. P. S. postawił szereg wniosków. Dzięki posłom socjalistycznym przeprowadzono monopol tytuniowy, dający duży dochód skarbowi. Klub P. P. S. walczył również energicznie w obronie obywateli pewnych części państwa przy ustanawianiu stosunku marki do korony. Wreszcie klub P. P. S. popierał gorąco wszelkie wydatki na cele robotnicze, podwyżki płac, oświatowe i zdrowotności publicznej, na aprowizację i wynagrodzenie szkód, powstałych wskutek wojny, na uruchomienie przemysłu i roboty publiczne, na reformę rolną, rozbudowę miast etc. etc. oraz popierał udział Państwa w różnych przedsiębiorstwach.

SPRAWY OŚWIATOWE.

W sprawach oświatowych klub P. P. S. był gorliwym inicjatorem i energicznym obrońcą nauki.

Budowa szkół i zwrot pomieszczeń szkolnych, zabranych przez wojsko, organizacja szkolnictwa powszechnego, średniego, wyższego i zawodowego, popieranie oświaty pozaszkolnej, Uniwersytetów Ludowych i kursów wieczorowych, walka z tendencjami reakcyjnemi w szkole, kwestja funduszu szkolnego i ustawy o ustroju władz szkolnych, popieranie subwencji i zasiłków ne cele oświatowe oraz dążenie do upaństwowienia i unifikacji szkolnictwa — oto najważniejsze sprawy, o które walczył klub P. P. S. Oprócz tego dzięki wnioskowi socjalistów przeprowadzono poważną ustawę o przymusowem nauczaniu w wojsku. Klub P. P. S. wniósł — między innymi — następujące wnioski i interpelacje oraz mówcy socjalistyczni zabierali głos w dniach i sprawach wyżej wymienionych:

Rok 1919: 14 lutego wniosek o zarejestrowanie tajnych szkół i kompletów w dawnym zaborze rosyjskim i uznanie prawa publiczności tychże szkół i policzenia lat pracy nauczycielom. 20 lutego wniosek o przyjęcie przez Rząd szkolnictwa w dawnym zaborze austrjackim na etat państwa. 7 marca interpelacja z powodu niedomagań administracji szkolnej w dawnym zaborze austrjackim. 29 marca dwukrotne przemówienie socjalisty za usunięciem z uniwersytetów wydziałów teologicznych i jednostronności w doborze profesorów oraz za demokratyzacją uniwersytetów. Mówca przeciwstawia się gorąco tendencjom klerykalno-reakcyjnym w dziedzinie oświaty. 21 marca 2 wnioski (wspólne) w sprawie Uniwersytetu Ja-

giellońskiego. 7 maja interpelacja z powodu zajmowania budynków szkolnych przez wojsko. 10 maja interpelacja w sprawie opróżnienia przez wojsko budynków szkoły przemysłowej w Krakowie. 12 czerwca wniosek o ustawę w ustroju i urządzeniu władz szkolnych. 16 czerwca interpelacja z powodu agitacji duchowieństwa przeciw szkole i nauczycielom. 30 marca przemówienie posła socjalistycznego w rozprawie nad urządzeniem władz szkolnych. Mówca wypowiada się przeciwko polityce w szkole. 9 lipca mówca socjalistyczny stawia wniosek o przyjęcie szkolnictwa T. G. L. na etat państwa. 21 lipca mówca socjalistyczny omawia sprawę nauczania przymusowego w wojsku polskiem. 26 lipca mówca P. P. S. przemawia w sprawie przekazania gmachu Staszica Towarzystwu Naukowemu w Warszawie. 28 lipca przemówienie za upaństwowieniem gimnazjum w Leżajsku oraz w sprawie założenia szkoły kołodziejsko-kowalskiej w Rudniku. 1 sierpnia mówca socjalistyczny przemawia za udzieleniem kredytu Ministerstwu Sztuki i Kultury. 2 sierpnia mówca socjalistyczny sprzeciwia się wszelkim rekwizycjom budynków i pomieszczeń szkolnych, mówiąc, że tak jak nikt nie zajmuje na potrzeby wojska czy inne — kościołów, tak nie powinno się zajmować szkół. 7 października wniosek o udzielenie lokalu dla 2 szkół zawodowych rzemieślniczych w Zamościu. 12 listopada interpelacja w sprawie szykan 8 klasowej szkoły realnej i młodzieży tam uczęszczającej.

Rok 1920: 23 stycznia interpelacja w sprawie dezorganizacji instytucji kulturalnych przez R. G. O. 27 stycznia wniosek o zasiłek dla Uniwersytetu Ludowego w Krakowie. 24 lutego wniosek w sprawie utworzenia Instytutu Przemysłowego. 27 lutego interpe-

lacja w sprawie niedopuszczenia Askenazego do objęcia katedry w Uniwersytecie Warszawskim. 29 maja mowa socjalisty o ustroju władz szkolnych. 1 czerwca interpelacja w sprawie zamienienia szkoły na warsztat i drugie przemówienie socjalisty o ustroju władz szkolnych. 5 października interpelacja w sprawie stosunków, panujących w szkolnictwie małopolskiem. 21 października interpelacja z powodu tendencyjnych praktyk administracji szkolnej w b. dzielnicy pruskiej, oraz wniosek w sprawie utworzenia nadzwyczajnego funduszu szkolnego na cele szkolnictwa i oświaty. 25 listopada interpelacja w sprawie zwolnienia z wojska akademików. 26 listopada interpelacja z powodu rekwizycji gmachu szkoły w Warszawie.

Rok 1921: Wniosek w sprawie upaństwowienia konserwatorjum muzycznego w Warszawie. 4 marca interpelacja z powodu zaniedbania Zakładu dla Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie. 20 maja przemówienie socjalisty w sprawie budowy gimnazjum państwowego w Puławach. 8 listopada mówca socjalistyczny zajmuje się podniesieniem szkolnictwa na Pomorzu. 18 listopada wniosek (wspólny) i przemówienie socjalisty w sprawie opieki nad „Bibljoteką Polską" w Paryżu. 16 grudnia wniosek, wzywający Rząd do przedłożenia planu finansowego, dotyczącego realizacji ustaw o budowie, zakładaniu i utrzymywaniu szkół powszechnych.

Rok 1922: 13 stycznia apel mówcy socjalistycznego do p. marszałka, ażeby wpłynął na Ministerstwo Oświaty, iżby na każde posiedzenie Sejmu, na którem mają być omawiane sprawy, dotyczące szkolnictwa, zechciało przysłać swoich przedstawicieli. 24 stycznia wniosek z powodu rugowania Studjum Weteryna-

ryjnego w Grochowie. 27 stycznia interpelacja w sprawie zwrotu przez wojskowość gmachu Nr. 36 przy ul. Krakowskie Przedmieście w Warszawie na seminarjum im. Konarskiego. 7 lutego dwa przemówienia socjalistów w sprawie zakładania, utrzymywania i budowania szkół powszechnych. 14 lutego mówca socjalistyczny przeciwstawia się energicznie zniesieniu Min. Sztuki i Kultury. 17 lutego poseł socjalista drugi raz występuje w obronie Min. Sztuki i Kultury. 31 marca mówca socjalistyczny domaga się zwrotu Seminarjum Nauczycielskiemu gmachu Nr. 36 przy ulicy Krakowskie Przedmieście w Warszawie. 10 maja interpelacja w sprawie gwałtu, dokonanego na dzieciach w szkole ludowej w Bodzechowie.

Sprawy, dotyczące pragmatyki służbowej oraz uposażenia nauczycieli — mówione są w rozdziale o pracownikach państwowych niniejszej broszurki. Oprócz tego Z. P. P. S. przez swoich przedstawicieli w Komisji Oświaty brał czynny udział w pracach nad rozwinięciem i podniesieniem nauki, dając wielokrotną inicjatywę.

SPRAWY PAŃSTW, POWSTAŁYCH NA GRUZACH CARATU.

9 grudnia 1920 klub P. P. S. wniósł wniosek nagły w sprawie uznania przez Polskę de jure państwa sąsiedniego *Łotwy*. Z powodu napaści bolszewików na *Gruzję*, klub P. P. S. wniósł dnia 22 lutego 1921 r. wniosek nagły. Następnie dnia 23 marca 1922 klub P. P. S. wniósł w sprawie Gruzji drugi wniosek, domagający się energicznej akcji dyplomatycznej na rzecz oswobodzenia napadniętej i zagrabionej Gruzji.

PRZEMYSŁ, HANDEL, ORAZ SPRAWA PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH.

O przemyśle powiedzieliśmy już w rozdziale „Walka z bezrobociem" w tych kwestjach, które dotyczą uruchomienia, podtrzymania w ruchu i rozbudowy fabryk. Klub P. P. S. starał się o dostarczenie fabrykom surowca i paliwa, domagał się ułatwień, potrzebnych do uruchomienia i normalnego funkcjonowania zakładów oraz dążył do udzielenia przemysłowi kredytu przez państwo wyłącznie na cele przemysłowe, zastrzegając się jednak w rezolucjach, że „przy udzielaniu kredytu uwzględnia się jedynie przemysłowców, rzeczywiście prowadzących przedsiębiorstwa, którzy wypełniają względem robotników obowiązki nałożone przez ustawy i dotrzymują umów zawartych z organizacjami robotniczemi", o czem opinjują „Inspektorzy Pracy lub Związki zawodowe" (30/5 — 1919 r.).

Domagając się kontroli nad funduszami, udzielonymi przez Rząd w formie zaliczeń na zamówienia, pożyczek czy subsydjów, klub P. P. S. domagał się kontroli państwowej tych przedsiębiorstw, aby fundusze zostały istotnie zużyte na cele budowy, rozbudowy, uruchomienia i podtrzymania przemysłu. Natomiast klub P. P. S. przeciwstawiał się energicznie szafowaniu pieniędzmi skarbowemi rzekomo na cele przemysłu, w gruncie rzeczy na spekulację lub inne cele. Równocześnie klub P. P. S. dążył do uruchomienia, rozbudowy, ulepszeń technicznych i podtrzymania ruchu przedsiębiorstw państwowych, przeciwstawiając się zarazem apetytom kapitalistów, usiłujących zagrabić przedsiębiorstwa państwowe pod postacią długoletnich dzierżaw i t. p. Poniżej wymieniamy niektóre

ważniejsze wnioski i interpelacje, nieuwzględnione w rozdziale „Walka z bezrobociem".

Rok 1919: 5 marca wniosek klubu P. P. S. w sprawie wyłącznego uprawnienia Państwa do zakładania rurociągów na gazy ziemne i przemówienie socjalisty w tej sprawie. 11marca przemówienie w sprawie wniosku o rurociągach. 2 maja referent - socjalista referuje sprawę ustawy o uregulowaniu produkcji i zużytkowaniu gazów ziemnych palnych. Po czterokrotnem przemówieniu ustawę przyjęto. 9 maja wniosek w sprawie monopolów państwowych. 18 czerwca przemówienie socjalisty za manopolami państwowymi, zwłaszcza produkcyjnymi. Mówca zgłosił rezolucję, wzywającą Rząd do „przedłożenia Sejmowi szczegółowego sprawozdania co do organizacji monopoli państwowych, ich prawnych podstaw, stosunku do przedsiębiorstw prywatno - kapitalistycznych, analizy cen monopolowych i dochodów z monopoli płynących" i drugą rezolucję, aby Rząd „przedłożył bezzwłocznie Sejmowi projekt o monopolu tytuniowym w Polsce". Rezolucje te przyjęto. 2 lipca przemówienie o monopolu spirytusowym. 30 lipca interpelacja w sprawie sprzedaży kolei Herby - Kielce. 17 października wniosek o upoważnieniu Rządu do przystąpienia do spółki akcyjnej Zakładu Szczawnica-Jazowsko.

Rok 1920: 30 stycznia dwukrotne przemówienie socjalisty w rozprawie nad wnioskiem w sprawie gazociągów (rurociągów). 10 lutego interpelacja z powodu zamiarów wydzierżawienia zdrojowiska państwowego Krynica. 2 lipca mówca socjalistyczny domaga się kredytu na budowę gazociągów. Wnioski przyjęto. 8 lipca wniosek o wywłaszczenie na rzecz Państwa Szczawnicy. 15 lipca wniosek z powodu

sprzedaży Polskiej Agencji Telegraficznej prywatnym przedsiębiorcom. 29 października interpelacja z powodu oddania przez Rząd hali maszynowej spółce prywatnej „Struga". 10 listopada interpelacja w sprawie zużytkowania szerokotorowego taboru kolejowego. 9 grudnia wniosek w sprawie towarzystwa „Kali" w Kałuszu.

Rok 1921: 18-go lutego wniosek w sprawie szkodliwego dla Skarbu Państwa prowadzenia rurociągów i faworyzowania interesów właścicieli szybów. 11 marca wniosek o przymusowe wywłaszczenie rurociągów Lewakowskiego w Borysławiu. 14 marca wniosek z powodu rozmiarów wydzierżawienia warsztatów kolejowych.

Rok 1922: 31-go stycznia interpelacja w sprawie sprzedania lub wydzierżawiania państwowych zakładów telegraficzno-telefonicznych i wniosek o sprawozdanie z gospodarki w salinach małopolskich. 21-go marca wniosek w sprawie zakazu spalania ropy naftowej w kopalniach nafty. 6 kwietnia wniosek z powodu grożącej salinom dezorganizacji przez przeniesienie ich pod komptencję Ministerstwa Skarbu. 28 kwietnia dwukrotne przemówienie socjalisty w sprawie dezorganizacji, grożącej salinom. 18 maja przemówienie za wprowadzeniem monopolu tytoniowego i objęciem fabryk tytoniowych przez Państwo. 23 maja przemówienie soc. za monopolem. 30 maja drugi socjalista przemawia za monopolem tytoniowym. 31 maja dwóch socjalistów walczy w dalszym ciągu o wprowadzenie monopolu tytoniowego. 1 czerwca trzykrotne przemówienie socjalistów o monopolu tytoniowym. Dzięki świetnej taktyce klubu P. P. S. monopol tytoniowy, mogący dawać olbrzymie dochody Państwu, został uchwalony.

Oprócz powyższych spraw i wymienionych w rozdziale „Walka z bezrobociem" — posłowie klubu P. P. S. pracowali w Komisji Przemysłowo - Handlowej, Opałowej i innych, gdzie wszelkie niedomagania, braki i potrzeby przemysłu były omawiane. Zaznaczyć należy, że przewodniczącym Komisji Przemysłowo - Handlowej w Sejmie jest członek klubu P. P. S. tow. Diamand.

KONSTYTUCJA.

Jedną z głównych prac sejmowych była walka o charakter konstytucji.

Należy przypomnieć, że w r. 1919 Z. P. P. S. wniósł do laski marszałkowskiej własny projekt Ustawy konstytucyjnej, zgodny ze stanowiskiem programowem Partji, t. j. oparty na przeświadczeniu, że okres obecny jest okresem przejściowym od kapitalizmu do Socjalizmu, że więc Konstytucja musi być tak sformułowana, aby przyspieszała zgon ustroju kapitalistycznego i ułatwiała budowę zrębów Nowego Ustroju. Mówi o tem wyraźnie art. 6 projektu klubu P. P. S., że „Rzeczpospolita przystosowuje formy własności do potrzeb społecznych i interesów pracy", że „wszystkie środki wytwarzania, komunikacji i wymiany podlegają kontroli Rzeczypospolitej", oraz dalej, że „Państwo ujmować będzie w sposób ustawowo przepisany dojrzałe do uspołecznienia gałęzie produkcji pod swój zarząd bezpośredni", a „praca jest podstawą Rzeczypospolitej i pozostaje pod jej szczególną opieką (art. 5 projektu Z. P. P. S.). W tej przebudowie obecnego ustroju klasa robotnicza miała wziąć najwybitniejszy udział przez swą działalność w Sejmie, nad którym Z. P. P. S. zawiesił groźbę w postaci art. 49b. że Sejm może być rozwiązany na żąda-

nie 300 tysięcy obywateli, w Izbie Pracy (art. 78—90 wł. projektu Z. P. P. S.) i Komitetach Fabrycznych (art. 77), oraz przez głosowania ludowe — referendum (art. 51 — 53 wł.), inicjatywę (art. 44e) i t. d. i t. d., a szerokie swobody obywatelskie, pozbawienie kleru wpływu na życie publiczne przez rozdzielenie Kościoła od Państwa, bezpłatne, powszechne nauczanie i zupełna wolność używania najważniejszej broni robotnika — strajku (art. 75 projektu Z. P. P. S.) — miały ułatwić te zadania. Niestety, większość sejmowa jest tak daleka od radykalizmu społecznego, a i politycznego, że inne projekty stały się podstawą dla prac nad Konstytucją, wskutek czego Z. P. P. S. musiał się ograniczyć do energicznej walki z reakcją o nadanie Konstytucji charakteru jaknajbardziej demokratycznego. I nie mogło być inaczej, gdyż Z. P. P. S. stanowił zaledwie jedną dwunastą część Sejmu, że więc projekty szerokich reform społecznych, zwłaszcza w duchu socjalistycznym, spotkały się z oporem lub brakiem zrozumienia ze strony $^{11}/_{12}$ Sejmu chłopsko - burżuazyjnego. W tych warunkach nie mogło być mowy o wprowadzeniu do Konstytucji czynnika pracy. Wobec tego Z. P. P. S. nie cofał się przed żadnymi środkami walki tak w Komisji Konstytucyjnej, jako też na plenum i w prasie, do walki tej wciągnął Z. P. P. S. całą klasę robotniczą, która — niestety — nie poparła dostatecznie posłów socjalistycznych, nie wypowiedziała się żywiołowo przeciwko Senatowi, nie ułatwiła więc klubowi socjalistycznemu zadania. Po strajku dwudniowym i manifestacjach przeciwsenatowych, reakcja sejmowa stała się śmielszą, czemu dał wyraz w swojej mowie ks. Lutosławski, mówiąc: „widzieliśmy te manifestacje, ten „gniew ludu" i nie widzimy tego świętego oburzenia, o którem nam mówi-

cie". Pomimo to jednak, dzięki dobrze obmyślonej i stanowczej taktyce klubu, osiągnięto rezultaty przewyższające znacznie siły nasze na terenie Sejmu! Że taktyka klubu była dobra, dowodzi historja walk Z. P. P. S. o demokratyczną Konstytucję.

Gdy w dniu 8 lipca 1920 r. rozpoczęło się drugie czytanie Ustawy konstytucyjnej, klub P. P. S. postanowił wykorzystać przygnębienie prawicy sejmowej, spowodowane najazdem bolszewickim i zmusić Sejm do przerwania debaty konstytucyjnej i odesłania projektu z powrotem do komisji z wyraźną wskazówką, w jakim kierunku ma być projekt ówczesny, bardzo reakcyjny, ulepszony. W debacie generalnej tow. Niedziałkowski podkreślił stanowczo wolę ludu pracującego i zgłosił w imieniu klubu odpowiednią rezolucję, treści następującej: *„Sejm Ustawodawczy, po zapoznaniu się z projektem Ustawy Konstytucyjnej, zgłoszonym przez Komisję, stwierdza: 1) że Państwo Polskie winno być wolną i demokratyczną Rzecząpospolitą ludową, 2) że organizacja władzy ustawodawczej opierać się musi na zasadzie Sejmu jednoizbowego, 3) że wybór Prezydenta Rzeczypospolitej spoczywać ma w rękach ludu, względnie jego specjalnie w tym celu powołanych przedstawicieli, 4) że podstawą życia publicznego Polski winna stać się całkowita i pełna wolność sumienia, słowa, prasy, stowarzyszeń, zgromadzania się i koalicji wszystkich obywateli", a że projekt nie odpowiadał warunkom, więc Sejm postanawia: 1) projekt Komisji odesłać do niej z powrotem, 2) polecić Komisji dokonanie w projekcie wszystkich zmian i poprawek, zgodnie z wyrażoną wolą Sejmu, w szczególności — skreślenie wszelkich artykułów i ustępów, dotyczących Senatu, jego składu i kompetencji".* W ten sposób jednoizbowość i szerokie swo-

body obywatelskie miały być zagwarantowane. Głosowanie nad tą rezolucją nastąpiło w dniu 16/7 1920 r., — rezolucja została odrzucona. Wówczas Z. P. P. S. zapowiedział przez usta tow. Czapińskiego ostrą walkę o jednoizbowość i swobody obywatelskie. Końcowy ustęp deklaracji Z. P. P. S., odczytanej z trybuny sejmowej, brzmiał: *„Z. P. P. S. wzywa szerokie masy ludowe do walki o demokrację w Polsce“.*

Najazd bolszewicki zepchnął sprawę Konstytucji na plan dalszy, tak, że ponowne debaty nad Konstytucją rozpoczęły się dopiero w drugiej połowie września 1920 r. Wówczas to członkowie Komisji Konstytucyjnej — tow. tow. Czapiński i Niedziałkowski, a także inni, zabierali głos niemal do każdego artykułu, oświetlając je odpowiednio i wnosząc dziesiątki poprawek. W ciągu września, października, listopada i grudnia 1920 r. i stycznia, lutego 1921 r. trwała przy drugiem czytaniu i głosowaniach ostra walka z reakcją sejmową, w której to walce klub P. P. S. grał rolę najważniejszą i przodującą! Czterokrotnie— na posiedzeniach d. 21 października i 5 listopada 1920 i 27 — 28 stycznia, oraz 4 lutego 1921 r. dochodziła do ostrych starć z prawicą, do utarczki słownej i obstrukcji technicznej, a wszystko to działo się w myśl uchwał klubu z d. 25, 26 i 27/I 1921 r., że przy głosowaniu nad Senatem zastosować taktykę obstrukcyjną", a następnie „jeżeli wszystkie stronnictwa lewicy i centrum wyrażą gotowość wyjścia, to po głosowaniu i przyjęciu $^3/_5$ — opuścić salę, a jeżeli to nie nastąpi — zastosować najostrzejszą obstrukcję techniczną".

Uchwałę swoją klub wypełnił całkowicie, zagważdżając posiedzenie tak silnie, że w ciągu 8 godzin zdołano przegłosować zaledwie jeden art. 35, — obrady dzięki obstrukcji parlamentarnej i technicznej, były

utrudnione. Wprawdzie niemal wszystkie poprawki P. P. S. były odrzucone, wprawdzie kilkunastu posłów socjalistycznych zostało z posiedzeń wykluczonych, ale cel został osiągnięty, gdyż stanowisko klubu było tak wytrwałe, a zapowiedź nowych walk tak stanowcza, że znaczna część Sejmu od lewicy do centrum, niezdecydowana jeszcze, została przez nas sprowadzona na drogę ostrej walki z Senatem i przywilejami burżuazji i klerykalizmu w Konstytucji! Że stało się to głównie dzięki Z. P. P. S., jako inicjatorowi ostrej walki i przodownikowi — dowodzi fakt, że z pośród posłów wykluczonych przez marszałka za obstrukcję techniczną — 80% stanowią posłowie P. P. S. To też, gdy dnia 8 marca 1921 r. rozpoczęło się trzecie czytanie Konstytucji, opozycja sejmowa była już bardziej skonsolidowana, a nowa zapowiedź jeszcze ostrzejszych walk — stosownie do uchwał klubu z dnia 16 i 17 lutego i 8 marca 1921 r. — nie pozostała bez wrażenia. Dzięki świetnej taktyce klubu, który na posiedzeniu swojem w dniu 15 marca 1921 r. uchwalił „użycie wszelkich środków, które zjednoczą w taktyce opozycyjnej wszystkie stronnictwa lewicowe" — gra reakcji sejmowej została pokrzyżowana. Towarzysze, należący do Komisji Parlamentarnej klubu, pracowali bez wytchnienia, aby nie dopuścić do uchwalenia tak haniebnego projektu Konstytucji, jaki wyszedł z komisji do trzeciego czytania. W myśl tego projektu i różnych poprawek chadecji, miały nastać wszechwładne rządy kleru i burżuazji w Polsce. Swobody dotychczasowe, reformy robotnicze, reforma rolna i t. d. — były zagrożone. Ale klub P. P. S., nie mogąc wprowadzić do Konstytucji czynnika socjalistycznego — nie mając sił odpowiednich tak w Sejmie, jako też i poza Sejmem — sprawił jednak to, że atak

generalny reakcji został złamany, że sprowadzono Senat niemal do zera, że nadano Konstytucji charakter demokratyczny! Senat bez wirylistów, wybrany na podstawie demokratycznego prawa wyborczego, a tylko z cenzusem wieku, Senat bez inicjatywy prawodawczej, istniejący tylko w czasie kadencji Sejmu, został — jako ostoja reakcji — znacznie złagodzony.

A jeśli dodamy do tego, że Rząd jest odpowiedzialny tylko przed Sejmem, że nie przez $^{3}/_{5}$, lecz przez $^{11}/_{20}$ głosów posłów sejmowych powtórnie przyjęta uchwała staje się prawem, że wreszcie zmiana Konstytucji może być dokonana przez trzeci *Sejm bez Senatu*, tedy zrozumiemy, że klub P. P. S. uczynił wszystko, aby Senat stał się jaknajmniej szkodliwym! Tylko konsekwentna i zdecydowana antysenatowa polityka klubu to sprawiła, gdyż początkowo i stronnictwa ludowe, jak „Piast", projektowały Senat pod niewinną nazwą „Straży Praw". Śmiało można stwierdzić na podstawie tych faktów, że gdyby nie działalność posłów socjalistycznych, Senat byłby naprawdę ostoją i twierdzą reakcji. Skonsolidowawszy lewicę i centrum, klub mógł przystąpić do kontrakcji. 15 marca 1921 r. tow. Moraczewski zgłasza wniosek klubu, aby naprzód głosować nad art. 126, który mówi, jak może być dokonana zmiana Konstytucji. Nasz wniosek mówił, że „najbliższy Sejm, zwołany na podstawie niniejszej Konstytucji, może przeprowadzić rewizję *własną uchwałą*, zwykłą większością głosów, bez udziału Senatu. Nie mogąc zupełnie obalić Senatu, chcieliśmy mu nakreślić jaknajkrótszy żywot. Nie mając możności usunięcia wszystkich artykułów klerykalnych i reakcyjnych, oraz nadania Konstytucji form całkowicie demokratycznych, chcielibyśmy to uskutecznić jaknajwcześniej. Prawica zrozumiała niebezpieczeństwo,

większość sejmowa wniosek nasz odrzuciła. Wówczas lewica sejmowa z klubem P. P. S. na czele rozpoczęła gwałtowną i wytrwałą obstrukcję parlamentarną i techniczną, zmuszając marszałka do przerywania posiedzenia i uniemożliwiając obrady tak, że w ciągu 12 godzin przegłosowano zaledwie parę artykułów. To skonsternowało prawicę i marszałka, który zaproponował pośrednictwo: Konwent Senjorów przyjął następującą formułę: „Drugi Sejm, zebrany na podstawie tej Konstytucji, może dokonać rewizji ustawy konstytucyjnej własną uchwałą, powziętą większością $^3/_5$, przy obecności conajmniej połowy liczby ustawowej posłów. Tak więc postulat Z. P. P. S. — rewizji Konstytucji *bez Senatu* został uchwalony, a pierwsza rewizja Ustawy konstytucyjnej może nastąpić nie za 10, lecz za lat kilka. W walce z Senatem mieliśmy sprzymierzeńców, wydatnie nas popierających, lecz w walce z uroszczeniami kleru prawie cały ciężar walk spadł na nas. Stronnictwa chłopskie i N. P. R. nie chciały się narażać klerowi, posiadającemu jeszcze duże wpływy na wsi, nie angażowały się więc zbytnio. Była więc obawa, że artykuły i poprawki klerykalne zostaną utrzymane, że Polska stanie się podnóżkiem Watykanu.

Kościół katolicki rządzi się swojemi prawami, dzieci uczy nauczyciel tego samego wyznania, co one — nauka odbywa się na podstawach wyznaniowych, prezydentem może być tylko katolik i t. d. i t. d. — te postulaty kleru, w drugiem czytaniu uchwalone, miały stać się prawem, miały przytłoczyć swym ciężarem całe życie polskie. Ale stanowcze stanowisko klubu, określone w świetnych mowach tow. Czapińskiego, poddających druzgocącej krytyce kler i jego dążenia, tak w komisji i na plenum, jako też w prasie partyj-

nej, zrobiło swoje. Kler, jego przeszłość i dążenia zostały poddane gruntownej analizie, która wykazała, *że kler jest wobec Polski skompromitowany!* To zmusiło nawet część endeków, popierających w drugiem czytaniu uroszczenia klerú katolickiego, do odwrotu: głosowania przeciw lub wstrzymaniu się od głosowania. W ten sposób została obalona szkoła wyznaniowa i haniebny artykuł, że prezydentem może być tylko katolik i przeprowadzono poprawkę, mocą której konkordat musi być przez Sejm ratyfikowany. Pozostał wprawdzie artykuł, że „Kościół katolicki zajmuje stanowisko naczelne", ale dodano, że „wśród równouprawnionych wyznań", czem znacznie osłabiono pierwotną formułę. Tę klęskę kler poniósł prawie wyłącznie dzięki klubowi P. P. S., a został tym tak dotknięty, że wydał odezwę przeciw Konstytucji.

Z innych postulatów robotniczych lub socjalnych zdołano przeprowadzić w Konstytucji niektóre, mianowicie: że „praca jest główną podstawą bogactwa Rzplitej", i jako taka „pozostawać ma pod szczególną ochroną Państwa", że praca zarobkowa dzieci niżej lat 15-tu oraz nocna kobiet i robotników młodocianych w gałęziach przemysłu, szkodliwych dla zdrowia, jest zakazana, jak również zakazane jest stałe zatrudnienie pracą zarobkową dzieci i młodzieży w wieku szkolnym i t. p. Również zagwarantowano konstytucyjnie bezpłatne powszechne nauczanie, ubezpieczenie społeczne i szereg bardzo ważnych swobód obywatelskich. Konstytucja nasza ma więc charakter demokratyczny. Partja nasza musi wytrwale dążyć do wprowadzenia Konstytucji w życie, musi uświadomić klasę robotniczą, że urzeczywistnienie *takiej*, jak obecna, Konstytucji, jest znacznym krokiem naprzód, że w Konstytucji tej są artykuły, które w rękach świado-

mego i zorganizowanego proletarjatu będą poważnym atutem w walce. Jeśli więc klubowi P. P. S. udało się nadać Konstytucji charakter demokratyczny, to tylko dzięki umiejętności postępowania, wytrwałości i kolosalnej pracy posłów socjalistycznych. — dzięki czemu, pomimo szczupłości liczebnej, klub P. P. S. odparł — wspólnie z innymi klubami lewicy, przodując im i prowadząc je do walki — zakusy reakcji burżuazyjnej i klerykalnej.

Z. P. P. S. osiągnął świetne zwycięstwo, spełniając swój obowiązek do końca, lecz stojąc na stanowisku socjalistycznem, nie głosował za całością Konstytucji, składając w dniu 17 marca 1921 r. odpowiednią deklarację, że nie możemy brać odpowiedzialności za tkwiące w Konstytucji reakcyjnej postanowienia i że będziemy prowadzić nadal „nieustanną walkę" o postulaty nieuwzględnione, jak: Izba Pracy, jednoizbowość, referendum, uspołecznienie własności, świecką, szkołę, oddzielenie Kościoła od Państwa i t. d. i t. d.

Poniżej dajemy kilka dat i szczegółów, dotyczących walk o Konstytucję, a nie uwzględnionych powyżej.

Rok 1919: 10 i 23 maja mówcy socjalistyczni zabierają dwukrotnie głos w sprawie nad deklaracją konstytucyjną Rządu, krytykując projekt rządowy i rozwijając postulaty socjalizmu i demokracji. 27 maja wniosek w sprawie uchwalenia projektu Konstytucji, przedstawionego przez klub P. P. S.

Rok 1920: 7 maja dwaj socjaliści zabierają głos w sprawie przyspieszenia prac nad Konstytucją. Następnie w rozprawie generalnej i szczegółowej nad projektem Konstytucji mówcy socjalistyczni zabierali głos 60 razy, a mianowicie: *w roku 1920:* 8, 16 i 24 lipca — 6 razy, 5 sierpnia — 1 raz, 24 września — 2 ra-

zy, 15, 19 i 29 października — 5 razy, 4, 5, 11, 16, 17, 19, 23 i 30 listopada — 15 razy (przyczem w dniu 11 listopada socjaliści postawili wniosek, aby uchwalić Konstytucję bez Senatu, a sprawę Senatu odesłać do przyszłego Sejmu); 2 i 3 grudnia — 2 razy.

W roku 1921: 25, 27 i 28 stycznia — 14 razy; 4 lutego — 3 razy, 10, 11, 15 i 27 marca — 13 razy. Dzięki tej ruchliwości i energji klubu socjalistycznego Polska otrzymała Konstytucję daleką wprawdzie od naszych pragnień, ale nie tak reakcyjną i klerykalną, jaką była po drugiem głosowaniu.

Rok 1922: 24 stycznia wniosek wspólny w sprawie sfałszowania art. 66 Konstytucji. 20 czerwca Z. P. P. S. zgłasza wniosek z powodu pogwałcenia przez większość sejmową Konstytucji z d. 21 marca 1921 r. i t. zw. „Małej Konstytucji" przez utworzenie „Komisji Głównej" w dniach 16 i 17 czerwca. 21 marca mówca socjalistyczny motywuje ten wniosek, poczem odesłano go do Komisji Konstytucyjnej.

Tak więc klub P. P. S. walczył nietylko o Konstytucję, ale po jej uchwaleniu bronił jej i zmierzał do wprowadzenia jej w życie.

SPRAWY KRESÓW WSCHODNICH I ZACHODNICH.

Rok 1919: 14 lutego wniosek klubu P. P. S. w sprawie przedstawicielstwa kresów wschodnich i zachodnich w Sejmie oraz wniosek drugi o uznanie 7 posłów ze Śląska Cieszyńskiego oraz przemówienie w tej sprawie. 24 lutego wniosek w sprawie obrony Śląska. 25 lutego wniosek w sprawie kresów zachodnich. 5 marca w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu w okręgach 33 i 34 (ziemia Białostocka) i wnio-

sek w sprawie stosunków w Poznańskiem oraz przemówienie posła socjalistycznego. 14 marca przemówienie socjalisty w sprawie przedstawicielstwa Śląska Cieszyńskiego. 21 marca przemówienie socjalisty, uzasadniające wniosek klubu P. P. S. o przyłączenie Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy do Państwa Polskiego. 3-go kwietnia mówca socjalistyczny zgłasza w końcu przemówienia rezolucję treści następującej: „Sejm Ustawodawczy stwierdza, że walka, tocząca się obecnie na Litwie i Białorusi, powinna mieć charakter jedynie obronny przed okupacją i najazdem Rosyjskiej Republiki Sowieckiej i Niemiec, jakoteż obrony uprawnionych interesów ludności polskiej tych krajów. Sejm wypowiada się stanowczo przeciwko nadaniu tej akcji cech zaborczych, a także przeciw łączeniu jej z interwencją w wewnętrznych sprawach rosyjskich. Sejm Ustawodawczy, stwierdzając zasadnicze prawo ludów polskiego, litewskiego i białoruskiego, zamieszkujących ziemie dawnego W. Ks. Litewskiego, do samodzielnego decydowania o swej przyszłości, *nie może uznać za wyraz takiego samostanowienia ani litewsko-białoruskiej Republiki Sowieckiej, uzależnionej od państwa rosyjskeigo, ani powstałych za zgodą okupacyjnych władz niemieckich* i bez udziału mas pracujących *rządów litewskiej i białoruskiej klasy posiadającej*. Sejm widzi konieczność bezwzględną swobodnego wypowiedzenia się wszystkich mieszakńców Litwy i Białorusi w sprawie losu i przynależności państwowej w kraju bądź to przez głosowanie bezpośrednie ludowe, bądź przez konstytuanty miejscowe, powstałe z wyborów powszechnych i zwołane w ośrodkach, skupiających ludność polską, litewską i białoruską".

5 kwietnia mówca socjalistyczny wypowiada się

za wnioskiem przeprowadzenia wyborów w Poznańskiem, widząc w tem „krok na drodze do *istotnego i zupełnego zjednoczenia* dawnych dzielnic zaboru pruskiego z resztą Rzeczypospolitej". 8 kwietnia dwaj mówcy klubu P. P. S. wypowiadają się przeciwko powołaniu do Sejmu posłów drogą nominacji, lecz wypowiadają się za przeprowadzeniem wyborów. 11-go kwietnia mówca socjalistyczny, omawiając dzieje Śląska i piętnując zdradziecki napad Czechów, zakończył przemówienie następującemi słowy: „Śląska nie damy i tego Śląska będziemy bronić i jesteśmy pewni, że cała Polska nas w tej obronie wspomoże" i „żądamy od Rządu, aby nam tej pomocy udzielił". 15 maja wniosek i przemówienie w sprawie stosunku Rzeczypospolitej do ziem b. W. Ks. Litewskiego. 10 lipca wniosek (wspólny) w sprawie ostatecznego uregulowania prawnopolitycznego stosunku Śląska Cieszyńskiego do Polski oraz dwukrotne przemówienie socjalistów. 22 lipca mówca socjalistyczny wypowiada się za przyłączeniem Suwałszczyzny do Polski oraz za wprowadzeniem w powiatach wschodnich samorządu miejskiego i ziemskiego na zasadach w całej Polsce obowiązujących, oraz za ujednostajnieniem administracji w powiatach Białostockim, Bielskim i Sokólskim. 31 lipca mówca z klubu P. P. S. wypowiada się za przeprowadzeniem na części terenów b W. Ks. Litewskiego, zajętych przez armję polską — wyborów do miejscowego zgromadzenia. 1 sierpnia mówca socjalistyczny wypowiada się przeciwko ustanowieniu specjalnego ministerstwa dla b. dzielnicy pruskiej a za ściślejszym zespoleniem tej dzielnicy z resztą Rzeczypospolitej. 21 listopada socjalista zabiera znowu głos w sprawie wyborów na kresach wschodnich, inny mówca klubu P. P. S. omawia stosunki polsko-ukraiń-

skie i wypowiada się przeciwko polityce jątrzenia. 19 grudnia mówca socjalistyczny omawia stosunki, panujące na kresach wschodnich i krytykuje ostro rządy różnych kacyków prowincjonalnych.

Rok 1920: 23 stycznia wniosek (wspólny) w sprawie plebiscytu na Spiszu i Orawie. 18 lutego wniosek klubu P. P. S. w sprawie stronniczego postępowania Międzynarodowej Komisji Plebiscytowej na Śląsku Cieszyńskim i przemówienie w tej sprawie. 2 marca wniosek z powodu zamknięcia granicy górnośląskiej od strony Rzeczypospolitej. 12 marca interpelacja w sprawie stosunku starosty chełmskiego do obywateli polskich narodowości ruskiej. 18 marca poseł socjalistyczny domaga się interwencji rządu polskiego z powodu gwałtów czeskich na Śląsku, mówiąc: „Rząd musi przerwać metodę zbyt grzecznego traktowania", „dlatego dłużej milczeć nie można", lecz tych faktów gwałtu należy użyć jako ostatecznego argumentu. 14 maja wniosek (wspólny) z powodu zarządzeń szkolnych Komisji Międzysojuszniczych w Cieszynie. 4-go czerwca wniosek i przemówienie w sprawie plebiscytu na Spiszu. 8 czerwca wniosek o zniesienie ograniczeń w przyjmowaniu na służbę państwową urzędników narodowości ukraińskiej oraz w sprawie zastosowania powszechnej amnestji względem ukraińskich działaczy. 1 lipca wniosek w sprawie plebiscytów, żądający przeprowadzenia plebiscytu na Śląsku Cieszyńskiem, Spiszu i Orawie w warunkach zupełnej wolności, a nie obecnie pod niesłychanym terorem Czechów. 2 lipca przemówienie w tej sprawie. 16 października interpelacja z powodu najświeższych gwałtów, dokonanych przez władze republiki czesko-słowackiej na ludności polskiej na zagrabionej ziemi polskiej. 22 października wniosek o ogłoszenie aktów

dyplomatycznych w sprawie Śląska Cieszyńskiego. Mówca uzasadniając ten wniosek, stwierdził winę Narodowej Demokracji, która przymilała się Czechom i wyjawił zakulisowe machinacje Czechów i komisji aljanckiej, zaangażowanych materjalnie w przedsiębiorstwach śląskich, a więc zainteresowanych. 10 listopada mówca socjalistyczny przemawia w debacie w sprawie Ziemi Wileńskiej. 30 listopada wniosek z powodu akcji germanizacyjnej biskupa wrocławskiego w czasie przygotowania plebiscytu na Górnym Śląsku i dwukrotne przemówienie mówcy. Wniosek omawiał okólniki biskupa Bertrama, zmierzające do hamowania agitacji polskiej i żądał odwołania posła przy Watykanie z powodu również stronniczego postępowania kardynała Ogno — delegata papieskiego.

Rok 1921: 28 stycznia mówca socjalistyczny zwraca uwagę rządu na niebezpieczeństwo w sprawie śląskiej: musimy bacznie i pilnie dbać o Śląsk — zwłaszcza nasza dyplomacja. 4 lutego mówca P. P. S., omawiając sprawę kresów wschodnich, zgłasza rezolucję, aby rząd przystąpił do organizacji samorządów na kresach województw wschodnich, oraz aby wybory do Sejmu na tych kresach odbyły się spokojnie. 11-go lutego interpelacja z powodu ograniczeń i represji, stosowanych względem prasy białoruskiej. 11 marca interpelacja w sprawie gwałtów, popełnionych przez władze czeskie na ludności polskiej pod zaborem czeskim. 15 kwietnia interpelacja socjalisty w sprawie Wileńszczyzny, przeciwstawiająca się zakusom endeckim bezceremonjalnej inkorporacji Wileńszczyzny. 16 czerwca interpelacja, domagająca się stosowania wszystkich ustaw Rzeczypospolitej na Wołyniu. 1-go lipca interpelacja w sprawie traktowania ludności ruskiej na Wołyniu. 28 lipca mówca socjalistyczny wy-

powiada się przeciwko umowie między Polską a Czechosłowacją. „Niech przestaną bić nasze matki polskie — wówczas będziemy z nimi mówić" — kończył mówca. 30 lipca dwukrotne przemówienie socjalist nad ustawą o władzy wykonawczej na Śląsku. 27-go września interpelacja (wspólna) w sprawie Wileńszczyzny. 15 listopada przemówienie socjalisty o wyborach w Wileńszczyźnie. Wypowiadając się za wyborami, mówca podnosi konieczność pójścia drogą federacji, jako jedynie rozumnej polityki przyszłości.

Rok 1922: 24 marca poseł socjalistyczny referuje rezolucję o przyjęciu posłów Sejmu Wileńskiego do Sejmu Ustawodawczego i o uchwałach Sejmu Wileńskiego. 30 marca interpelacja, dotycząca stosunków polsko-czeskich. 6 kwietnia dwaj mówcy socjalistyczni przemawiają o ustawie „o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską". 7 kwietnia interpelacja z powodu konfiskaty pisma ukraińskiego. 27 kwietnia interpelacja z powodu niedopuszczenia obywateli Rzeczypospolitej Polskiej Rusinów do kupna parcelowanych gruntów. 30 maja wniosek z projektem ustawy dla Małopolski Wschodniej. Przemówienie socjalisty w tej sprawie. Nagłość wniosku większość sejmowa odrzuciła! 16 czerwca interpelacja w sprawie nadużyć władz w stosunku do Ukraińców-socjalistów.

Z garści powyższych faktów o działalności klubu — a zaznaczyć trzeba, że obraz ten nie jest zupełny — wynika, że kresy wschodnie i zachodnie były otoczone przez klub P. P. S. należytą opieką, że klub P. P. S. bronił wytrwale ludności polskiej na kresach zachodnich przed gwałtami niemiecko-czeskimi, na wschodzie zaś brał zawsze w obronę ludność ukraińską czy białoruską przed szykanami władz oraz wogóle dążył

do wytworzenia jak najlepszego współżycia wszystkich obywateli, ziemie kresowe zamieszkujących.

PRZECIW POGROMOM.

Klub P. P. S. walczył także z wszelkiego rodzaju pogromami i ekscesami. Klub P. P. S. nietylko interwenjował po fakcie ekscesu, ale stawiał wnioski o zapobieganie rozruchom oraz o wynagrodzenie ofiar ekscesów. Klub P. P. S. wniósł w tej sprawie — między innemi — następujące interpelacje: 29 kwietnia 1919, 24 lipca 1920 i 6 lipca 1922 oraz wniosek 12 czerwca 1922. Oprócz tego mówcy socjalistyczni zajmowali się wielokrotnie ekscesami w swoich przemówieniach sejmowych, zwłaszcza — w przemówieniach nad programami rządów etc.

INTERWENCJE KLUBU P. P. S. Z POWODU NADUŻYWANIA PRZEZ KLER KOŚCIOŁA I HASEŁ RELIGIJNYCH DLA AGITACJI POLITYCZNEJ ORAZ Z POWODU PRZEŚLADOWAŃ RELIGIJNYCH.

26 lutego 1919 r. klub P. P. S. wniósł interpelację w sprawie nadużycia przez duchowieństwo ambony, oraz wogóle autorytetu Kościoła dla propagandy politycznej. Interpelacja stwierdza, że w czasie wyborów do Sejmu ustawodawczego w r. 1919 duchowieństwo prowadziło intensywną agitację w kościele i wylicza szereg faktów, z których kilka przytaczamy: W Żywieckiem 28 stycznia 1919 zmarł towarzysz Hoczek ze wsi Moszczenica; proboszcz odmówił pogrzebu, jako socjaliście. W parafji Ślemień (Żywiecki) ksiądz Tatar odmawia chrztu, ślubu i pogrzebu w rodzinach, gdzie głosowano na socjalistów. W dniu 29 listopada ksiądz napadł na rząd Moraczewskiego

(w czasie kazania) za projekt reform agrarnych i skrócenie czasu pracy do 8 godzin. W Jedliczu, Krośnie kazania polityczne księży wywoływały zgorszenia i t. d. i t. d. Interpelanci zapytują wobec tego Pana Ministra Wyznań „co zamierza uczynić, aby skłonić władze kościelne, ażeby nie nadużywały religji i kościoła dla celów politycznych". 11 marca 1919 r. klub P. P. S. wniósł drugą interpelację w tej samej sprawie. 16 czerwca 1919 r. interpelacje z powodu agitacji duchowieństwa przeciw szkole i nauczycielom. W interpelacji przytoczono uchwałę sejmiku powiatowego szczuczyńskiego w Grajewie, z której wynika, że dnia 10 maja 1919 r. ksiądz prefekt Pianka żądał usunięcia inspektora szkolnego, który się księżom nie podobał i postawił wniosek, aby nie uchwalać kredytu szkolnictwa, t. j. zasiłku na wydatki rzeczowe szkół, a księża Dąbrowski i Czarnowski wniosek ten popierali, mówiąc do zebranych, aby na szkołę nie uchwalali „ani feniga". Interpelacja kończy się zapytaniem, co Pan Minister zamierza uczynić, aby uniezależnić szkolnictwo i jego potrzeby od tego rodzaju ataków. 6 lipca 1920 r. interpelacja w sprawie wystąpienia dziekanów djecezji kujawsko - kaliskiej. Interpelacja brzmi: „Dziekani djecezji kujawsko - kaliskiej w imieniu własnem i podwładnego sobie duchowieństwa złożyli oświadczenie biskupowi swojej djecezj, iż uchwałę Sejmu w sprawie patronatu kościelnego uważają za nieistniejącą".

„Księża ci uważają się za urzędników rzymskiego Kościoła, twierdzą, że obowiązuje ich tylko przysięga dana biskupowi. Wystąpieniem swojem dziekani stwierdzili, iż nie uznają w Rzeczypospolitej Polskiej władz i instytucji, zadeklarowali się przez to jako jawni wrogowie Państwa i Narodu. Oświadczenie swo-

je wydrukowali dziekani w pismach, chcąc w ten sposób pociągnąć innych księży do podobnych wystąpień. Ani prokuratorja, ani inne władze rządowe na to przeciwpaństwowe wystąpienie nie reagowały. Zapytujemy więc p. Prezydesta Ministrów, co uczynić zamierza, aby winni nieposłuszeństwa wobec ustaw obowiązujących w Rzeczypospolitej pociągnięci zostali do odpowiedzialności sądowej? Warszawa, d. 6 lipca 1920 r.". 31 maja 1922 r. interpelacja z powodu prześladowań religijnych. 24 marca 1922 r. interpelacja z powodu antypaństwowego stanowiska księdza Jakóba Wałkarza w Zatorze. Oprócz powyższych wniesiono interpelacje i wnioski, dotyczące postępowania księży w dn. 1 sierpnia 1919 r., 31 maja 1921r., 30 marca 1922 r. i wiele innych. Mówcy socjalistyczni poruszali również niejednokrotnie podobne sprawy, a zwłaszcza piętnowali odezwę księży przeciw Konstytucji.

SPRAWY SAMORZĄDOWE.

W roku 1919: 8 kwietnia, 7 i 9 lipca — 2 interpelacje i wnioski.

Rok 1920: 14 stycznia, 10 lutego i 8 marca — 4 interpelacje i wnioski.

Rok 1921: 21 lutego, 14 czerwca i 26 października — 3 interpelacje.

Rok 1922: 24 stycznia — interpelacja.

Oprócz tego socjaliści pracowali nad wszystkiemi ustawami, dotyczącemi samorządów.

INTERPELAJCE I WNIOSKI W SPRAWACH RÓŻNYCH.

Oprócz wymienionych już, posłowię socjalistyczni wnieśli jeszcze następujące wnioski i interpelacje:

Rok 1919: 28 lutego interpelacja z powodu *two-*

rzenia przy wojsku polskiem rosyjskich oddziałów partyzanckich. 5 marca wniosek z powodu *traktowania przez władze poznańskie* obywateli polskich jako cudzokrajowców. 14 marca wniosek w sprawie zmiany ustawodawstwa. 1 kwietnia wniosek o powołanie do życia specjalnej komisji dla *stworzenia jednolitego ustawodawstwa.* 29 kwietnia *wniosek w sprawie uznania dnia 1 maja za święto pracy.* 5 czerwca interpelacja w sprawie zamierzonej nominacji *przedstawicieli Polski* zagranicą. 24 czerwca interpelacja z powodu *agitacji politycznej wśród dowódców oddziałów W. P. na froncie* wschodnim. Tegoż dnia — wniosek w tej samej sprawie. 25 czerwca interpelacja w sprawie t. zw. *„Komitetu Rosyjskiego"*, z którym rząd wszedł w stały kontakt, tolerując i godząc się na jego występną działalność, polegającą na skupianiu i popieraniu w Warszawie wszystkich byłych urzędników i siepaczy carskich. Tegoż dnia wniosek w sprawie *zmiany przedstawicielstwa* na Konferencji Pokojowej w Paryżu. 14 października interpelacja w sprawie dalszego funkcjonowania *„Komitetu Rosyjskiego"*, pobierającego od rządu subsydja pieniężne, oraz *bezprawnego przemieszkiwania całego szeregu b. carskich urzędników w Warszawie.* 17 października wniosek (wspólny) o świadczeniach wojennych. 30 października interpelacja w sprawie strajku w Dąbrowie. 12 listopada interpelacja w sprawie *archiwów tajnych po okupantach.* 14 listopada interpelacja *w sprawie harców samochodowych.*

Rok 1920: 20 stycznia wniosek w sprawie likwidacji terenów fortecznych w Przemyślu. 18 marca interpelacja w sprawie *„świętej własności Romanowych"*. 24 marca interpelacja w sprawie roli członka misji amerykańskiej inż. R. N. Fergussona w Polsce.

14 października interpelacja z powodu *bezprawnego zbierania podatku od okien przez O. K. O. P.* 15 października wniosek z powodu *zatrudnienia* przy budowie kolei Hel—Puck *oddziałów wojska.* 21 października interpelacja z powodu *namowy do złamania karności wojskowej i zbrodni zdrady stanu,* dokonanej d. 10 września 1920 *przez ks. Lutosławskiego.* 5 listopada interpelacja w sprawie ambasadora polskiego w Waszyngtonie. 3 grudnia interpelacja w sprawie przekazania *śledztwa sądowo-karnego przeciw b. naczelnikowi więzienia w Łodzi, Aleksandrowi synowi Dymitra Modzelewskiemu oraz jego b. pomocnikowi Jegorowi i Gogolewskiemu.*

Rok 1921: 27 stycznia wniosek o udzielenie *votum nieufności marszałkowi Trąmpczyńskiemu.* 28-go stycznia interpelacja z powodu strajku w Łodzi. 13-go maja wniosek w sprawie ustawodawstwa. 7 czerwca interpelacja (wspólna) z powodu nadużywania mandatu poselskiego przez ks. Lutosławskiego dla celów zohydzania z pobudek partyjnych urządzeń państwowych. 11 października interpelacja w sprawie układu z poselstwem sowieckiem co do wydalenia Rosjan — przeciwników regimu bolszewickiego z Polski. 21-go października interpelacja z powodu nieprzyjmowania b. żołnierzy na dawne stanowiska. 15 października interpelacja w sprawie b. oficera rosyjskiego korpusu żandarmerji Piotra Daniłowa, zamieszkującego w Warszawie i legitymującego się fałszywymi dowodami przynależności do Państwa Polskiego. 30 listopada interpelacja z powodu bezprawnego nałożenia na Polskę ciężarów utrzymania rodziny Habsburgów.

Rok 1922: Interpelacja z powodu zdrady narodowej, dokonanej przez ks. Pośpiecha w czasie akcji plebiscytowej na Górnym Śląsku. 24 stycznia inter-

pelacja z powodu sprowadzania pomarańczy z zagranicy i ich wysokich cen. 31 stycznia wniosek likwidacji gruntów pofortecznych w Dęblinie.

Oto krótkie sprawozdanie z działalności Z. P. P. S. w Sejmie Ustawodawczym.

Sprawozdanie niniejsze jest niekompletne. Z powodu zbyt krótkiego czasu, nie można było ułożyć sprawozdania zupełnego. Nie uwzględniono wcale pracy naszych towarzyszy-posłów w trzydziestu kilku komisjach, gdzie opracowywano wszystkie ustawy, wnioski etc., gdzie więc nasi towarzysze pracowali niezmordowanie, walcząc o reformy społeczne, zwalczając projekty reakcyjne i t. d. i t. d. A przecież posiedzeń komisyjnych było tysiące — praca więc posłów socjalistycznych olbrzymia. Nie można było również — z powodu szczupłości miejsca — omówić działalności posłów socjalistycznych w różnych specjalnych komisjach i ciałach, jak Państwowa Rada Aprowizacyjna i inne. Nie podobna było przedstawic w sprawozdaniu niniejszem ważnego działu pracy posłów socjalistycznych, związanego z mandatem poselskim, mianowicie interwencji w różnych ministerstwach i urzędach z powodu strajków, nadużyć i gwałtów władz i t. d. i t. d.

I dlatego sprawozdanie niniejsze obejmuje działalność klubu P. P. S. tylko na terenie pełnego Sejmu, t. j. na plenum — i to niekompletnie.

Jeżeli pomimo tej wytężonej pracy klub P. P. S. nie osięgnął wszystkiego, czego żądał i o co walczył, to tylko na skutek swej szczupłości liczebnej. 34 posłów socjalistycznych na ogólną sumę 432 posłów — to zbyt ciężkie i trudne położenie.

Klasa robotnicza w roku 1919 nie rzuciła się tłumnie do urny wyborczej, aby głosować na kandyda-

tów P. P. S., choć więc w kraju przedstawia ona poważną siłę—w Sejmie przedstawicielstwo robotników było zbyt szczupłe, do czego przyczyniło się również i rozbicie głosów robotniczych. Klub P. P. S. miał do czynienia w Sejmie z silną i zwartą — o ile idzie o klasę robotniczą i jej postulaty — masę reakcyjnych posłów. Mimo to ataki reakcyjne na klasę robotniczą, jej dążenia i zdobycze były niejednokrotnie sparaliżowane. A jakie były plony reakcji sejmowej w stosunku do robotników, świadczą o tem przemówienia, projekty ustaw i wniosków antyrobotniczych prawicy sejmowej. Robotnik miał być dla reakcji niewolnikiem, którego życiem chciała rozporządzać. Wyraził to — między innemi — w swojem przemówieniu poseł reakcyjny p. Mrożewski, który dn. 7 marca 1919 powiedział: *„Mamy bardzo wielu bezrobotnych, bezrolnych biedaków w młodym wieku, dla których kasa państwowa musi wydzielać zapomogi, gdy tymczasem mogliby pójść na front i tam pożytecznie pracować dla Ojczyzny"*. Wedle więc prawicy sejmowej — bezrobotny powinien być wysłany na front, na rzeź, a burżuazja, która nic nie robi, ma w spokoju i w dostatku używać nagrabionych dóbr. Klub P. P. S. nie dopuścił, aby z robotnika zrobiono niewolnika, bronił interesów klasy robotnicezj miast i wsi, walczył o reformy robotnicze i odpierał zamachy na prawa już zdobyte — spełnił więc swoją misję do końca.

Warszawa, wrzesień 1922.

DODATEK.

8 POMNIKÓW HAŃBY

Jak i kiedy głosowali posłowie reakcyjni w Sejmie Ustawodawczym

Na podstawie sprawozdań stenograficznych z posiedzeń Sejmu

Zestawił WAP.

Za tem, żeby pozostawić obszarnikom jak najwięcej gruntu, a więc *przeciwko porządnej reformie rolnej*, głosowali dnia 10 lipca 1919 posłowie:

1) Adam Ernest. 2) Adamski Stanisław ks. 3) Arcichowski Michał. 4) Balicka Gabrjela. 5) Baworowski Jerzy. 6) Bieńkowski Edmund ks. 7) Bigoński Edmund. 8) Biliński Józef. 9) Bliziński W. ks. 10) Bochenek Szczepan. 11) Bojanowski Michał. 12) Bresiński Stanisław. 13) Brodziak Jan. 14) Brun Stanisław. 15) Brzosko Władysław. 16) Buczny Franciszek. 17) Cegiełka Wacław. 18) Chadryś Jan. 19) Chaniewski Stanisław. 20) Chłapowski Antoni. 21) Chrzanowski Władysław ks. 22) Cieśla Adam. 23) Czetwertyński Seweryn. 24) Dachowski Filip ks. 25) Dembiński Bronisław. 26) Dębski Władysław. 27) Dubanowicz Edward. 28) Dr. Dymowski Tadeusz. 29) Dziennicki Stanisław ks. 30) Falkowski Stefan. 31) Federowicz Jan Kanty. 32) Fijołka Wojciech. 33) Frąckowiak Jan. 34) Gall Rudolf. 35) Gdyk Ludwik. 36) Głąbiński Stanisław. 37) Godek Jan. 38) Góralski Ignacy. 39) Grabski Stanisław. 40) Grabski Władysław. 41) Gradowski Józef. 42) Grzesiński Antoni. 43) Gumowski Stanisław. 44) Halban Alfred. 45) Hałko Stanisław. 46) Harasz Antoni. 47) Herz Władysław. 48) Idziak Wojciech. 49) Imiłkowski Ignacy. 50) Jabłonowski Władysław. 51) Jakubowski To-

masz. 52) Jakubowski Jan. 53) Janecki Michał. 54) Junga Karol. 55) Karczmarek Stefan. 56) Kaczyński Zygmunt ks. 57) Kamieniecki Witold. 58) Kamiński Ignacy. 59) Kłos Józef ks. 60) Koliszer Henryk. 61) Korfanty Wojciech. 62) Kotas Józef. 63) Kowalewski Konstanty. 64) Krajna Kazimierz. 65) Krzywkowski Błażej. 66) Kurzawski Józef ks. 67) Kuśmierek Andrzej. 68) Kwasek Józef. 69) Kwiatkowski Władysław. 70) Lasota Piotr. 71) Lisiecki Wawrzyniec. 72) Loewenstein Natan. 73) Londzin Józef ks. 74) Lubelski Józef ks. 75) Lutosławski Kazimierz ks. 76) Ludwiczak Antoni. 77) Łabęda Juljan. 78) Łakota Jan. 79) Łaszewski Stefan. 80) Łoś Hieronim. 81) Maciejewicz Stanisław ks. 82) Madej Jan ks. 83) Maj Andrzej. 84) Majewski Stanisław. 85) Malewski Bronisław. 86) Maliński Kazimierz ks. 87) Marek Michał. 88) Marweg Zygmunt. 89) Marylski Antoni. 90) Mazur Franciszek. 91) Mąkolski Juljan. 92) Mąkowski Władysław ks. 93) Meissner Czesław. 94) Michalak Stanisław. 95) Mierzejewski Karol. 96) Mieczkowski Adam. 97) Miedziński Stanisław. 98) Mrożewski Leonard. 99) Mystkowski Kazimierz. 100) Nader Mikołaj. 101) Nowakowski Marceli ks. 102) Nowicki Stanisław. 103) Opala Władysław. 104) Ostrowski Michał. 105) Osuchowski Bronisław. 106) Orzechowski Józef. 107) Paczuski Edward. 108) Piechota Szczepan. 109) Piotrowski Antoni. 110) Piotrowski Adam. 111) Piotrowski Józef. 112) Poklewski Koziełł Witold. 113) Pośpiech Paweł ks. 114) Pragacz Feliks. 115) Puławski Tadeusz. 116) Radziszewski Henryk. 117) Ramotowski Antoni. 118) Rola Ludwik. 119) de Rosset Aleksander. 120) Rottermund Stefan. 121) Równicki Walenty. 122) Rudnicki Jan. 123) Rymer Józef. 124) Rząd Antoni. 125) Sawicki

Szczepan. 126) Seyda Władysław. 127) Seyda Zygmunt. 128) Serwatowski Władysław. 129) Sędzimir Zygmunt ks. 130) Sikora Wojciech. 131) Skarbek Aleksander. 132) Skulski Leopold. 133) Skup Władysław. 134) Sobolewski Kazimierz ks. 135) Sokolnicka Zofja. 136) Sołtyk Stefan. 137) Staniszkis Witold. 138) Starowiejski Stanisław. 139) Steinhaus Ignacy. 140) Stychel Antoni ks. 141) Styczyński Tadeusz ks. 142) Suligowski Adolf. 143) Suliński Stanisław ks. 144) Sykulski Kazimierz ks. 145) Szewczyk Adam. 146) Szybiłło Teodor. 147) Szczęsnowicz Stanisław ks. 148) Szperna Stanisław. 149) Szymański Stanisław. 150) Szymczak Wincenty. 151) Szymborski Juljan. 152) Szyszkowski Jan. 153) Śrótka Roman. 154) Swatowski Antoni. 155) Świniarski Alojzy. 156) Świda Adolf. 157) Tabaczyński Tadeusz. 158) Tarnawski Leonard. 159) Teodorowicz ks. arcyb. 160) Thomas Ignacy. 161) Thomas Aleksander. 162) Tomaszewski Wacław. 163) Trąmpczyński Wojciech. 164) Trzciński Juljusz. 165) Tuchołka Wiesław. 166) Tutaj Dominik. 167) Tylman Franciszek. 168) Ulewicz Wojciech. 169) Walisiak Józef. 170) Wichliński Michał. 171) Włodek Stanisław. 172) Wojdaliński Ryszard. 173) Wróblewski Juljan. 174) Wróblewski ks. 175) Wysocki Kazimierz. 176) Załęski Ignacy. 177) Załuska Jan. 178) Zamorski Jan. 179) Zmitrowicz Józef. 180) Zyskowski Jan. 181) Żebrowski Aleksander. 182) Żero Kazimierz.

Za tem, żeby w Polsce był Senat, głosowali 16-go marca 1921 posłowie:

1) Abrahamowicz Dawid. 2) Adam Ernest. 3) Ks. Adamski Stanisław. 4) Arcichowskich Michał. 5) Balicka Gabrjela. 6) Baranowski Wincenty. 7) Bigoński

Edmund. 8) Biliński Józef. 9) Ks. Bliziński Wacław. 10) Bochenek Szczepan. 11) Bojanowski Michał. 12) Ks. Bolt Feliks. 13) Bresiński Stanisław. 14) Brodziak Jan. 15) Brownsford Kazimierz. 16) Brun Stanisław. 17) Buczny Franciszek. 18) Brzosko Władysław. 19) Chadryś Jan. 20) Dr. Chłapowski Antoni. 21) Cieśla Adam. 22) Czerniewski Artemjusz. 23) Czetwertyński Seweryn. 24) Ks. Dachowski Filip. 25) Daczko Karol. 26) Dr. Dembiński Bronisław. 27) Dmowski Roman. 28) Dr. Dubanowicz Edward. 29) Duda Feliks. 30) Dr. Dymowski Tadeusz. 31) Ks. Dziennicki Stanisław. 32) Dr. Falkowski Stefan. 33) Federowicz Jan Kanty. 34) Fiołka Wojciech. 35) Frąckowiak Jan. 36) Galik Edmund. 37) Gall Rudolf. 38) Gdyk Ludwik. 39) Głąbiński Stanisław. 40) Godek Jan. 41) Góralski Ignacy. 42) Grabski Stanisław. 43) Grabski Władysław (Gniezno). 44) Grabski Władysław. 45) Gradowski Józef. 46) Gumowski Stanisław. 47) Halban Alfred. 48) Ks. dr. Hałko Stanisław. 49) Harasz Antoni. 50) Heicke Gustaw. 51) Hryckiewicz Nikodem. 52) Idziak Wojciech. 53) Imiłkowski Ignacy. 54) Jabłonowski Władysław. 55) Jabłoński Wincenty. 56) Jakubowski Jan. 57) Jakubowski Tomasz. 58) Jasiukowski Stanisław. 59) Junga Karol. 60) Kaczmarek Stefan. 61) Ks. Kaczyński Zygmunt. 62) Kamieniecki Witold. 63) Kamiński Ignacy. 64) Kielski Jan. 65) Ks. Kłos Józef. 66) Knast Bolesław. 67) Dr. Kolischer Henryk. 68) Kotas Józef. 69) Ks. Dr. Kotula Kazimierz. 70) Kowalewski Konstanty. 71) Krajna Kazimierz. 72) Kruczyński Michał. 73) Krysztoforski Józef. 74) Krzywkowski Błażej. 75) Ks. Kupczyński Aleksander. 76) Ks. Kurzawski Józef. 77) Kuśmierek Andrzej. 78) Kwasek Józef. 79) Kwiatkowski Władysław. 80) Lasota Piotr. 81) Le-

wandowski Jan. 82) Lewandowski Zenon. 83) Ks. dr. Londzin Józef. 84) Ks. Lubelski Józef. 85) Ks. Ludwiczak Antoni. 86) Luedecke Albrecht. 87) Ks. dr. Lutosławski Kazimierz. 88) Łakota Jan. 89) Łabęda Juljan. 90) Ks. Łosiński Bernard. 91) Łoś Hieronim. 92) Ks. Maciejewicz Stanisław. 93) Ks. Madej Jan. 94) Maj Andrzej. 95) Majcher Piotr. 96) Majewski Stanisław Jan. 97) Ks. Maliński Kazimierz. 98) Marek Michał. 99) Marweg Zygmunt. 100) Marylski Antoni. 101) Maślanka Antoni. 102) Dr. Matakiewicz Antoni. 103) Mazur Franciszek. 104) Mąkolski Juljan. 105) Ks. Mąkowski Władysław. 106) Dr. Meissner Czesław. 107) Michalak Stanisław. 108) Mieczkowski Adam. 109) Miedziński Stanisław. 110) Mierzejewski Karol. 111) Moczydłowska Marja. 112) Mrożewski Leonard. 113) Mystkowski Kazimierz. 114) Ks. Nowakowski Marceli. 115) Nowicki Albin. 116) Opala Władysław. 117) Orzechowski Józef. 118) Ostrowski Michał. 119) Paczóski Edward. 120) Perlmutter Abram Hersz. 121) Piechota Szczepan. 122) Piotrowski Adam. 123) Piotrowski Antoni. 124) Piotrowski Józef. 125) Poklewski-Koziełł Witold. 126) Ponikiewski Stefan. 127) Potoczek Jan. 128) Pragacz Feliks. 129) Puławski Tadeusz. 130) Pussak Piotr. 131) Radziszewski Henryk. 132) Ramotowski Antoni. 133) Rolla Ludwik. 134) de Rosset Aleksander. 135) Dr. Rottermund Stefan. 136) Równicki Walenty. 137) Rudnicki Jan. 138) Dr. Rząd Antoni. 139) Sawicki Szczepan. 140) Serwatowski Władysław. 141) Dr. Seyda Marjan. 142) Seyda Zygmunt. 143) Ks. Sędzimir Zygmunt. 144) Dr. Skarbek Aleksander. 145) Skulski Leopold. 146) Skup Władysław. 147) Ks. Sobolewski Kazimierz. 148) Sokolnicka Zofja. 149) Sokołowski Stefan. 150) Sołtyk Stefan. 151) Staniszkis

Witold. 152) Ks. Starkiewicz Szczęsny. 153) Starowieyski Stanisław. 154) Staszyński Stanisław. 155) Dr. Steinhaus Ignacy. 156) Ks. Stychel Antoni. 157) Ks. Styczyński Tadeusz. 158) Dr. Suligowski Adolf. 159) Ks. Suliński Stanisław. 160) Swatowski Antoni. 161) Ks. Sykulski Kazimierz. 162) Ks. Szczęsnowicz Stanisław. 163) Szewczyk Adam. 164) Szperna Stanisław. 165) Szybiłło Teodor. 166) Szymański Stanisław. 167) Szymborski Juljan. 168) Szyszkowski Jan. 169) Śrótka Roman. 170) Świda Adolf. 171) Tabaczyński Tadeusz. 172) Dr. Tarnawski Leonard. 173) Ks. arcb. Teodorowicz Józef. 174) Thomas Aleksander. 175) Thomas Ignacy. 176) Tomaszewski Wacław. 177) Trzciński Juljusz. 178) Tuchołka Wiesław. 179) Tutaj Dominik. 180) Tylman Franciszek. 181) Ulewicz Wojciech. 182) Walisiak Józef. 183) Wichliński Michał. 184) Wierzbicki Andrzej. 185) Ks. Witkowski Bolesław. 186) Włodek Stanisław. 187) Wojdaliński Ryszard. 188) Wojnarowicz Antoni. 189) Wojtan Mikołaj. 190) Ks. Wróblewski Bolesław. 191) Wróblewski Juljan. 192) Załęski Ignacy. 193) Zamiara Józef. 194) Zamorski Jan. 195) Zmitrowicz Józef. 196) Zyskowski Jan. 197) Żebrowski Aleksander. 198) Żero Kazimierz.

Za tem, żeby ograniczyć prawa Sejmu na rzecz ministra skarbu głosowali w dniu 16 grudnia 1921 posłowie:

1) Dr. Adam Ernest. 2) Dr. Balicka Gabrjela. 3) Baworowski Jerzy. 4) Biliński Józef. 5) Ks. Bliziński Wacław. 6) Bojanowski Michał. 7) Ks. Bolt Feliks. 8) Bresiński Stanisław. 9) Brodziak Jan. 10) Brownsford Kazimierz. 11) Brun Stanisław. 12) Brzosko Władysław. 13) Buczny Franciszek. 14) Ks. Dachow-

ski Filip. 15) Daczko Karol. 16) Dembiński Bronisław. 17) Dubanowicz Edward. 18) Duda Feliks. 19) Ks. Dziennicki Stanisław. 20) Chadryś Jan. 21) Cieśla Adam. 22) Czerniewski Ludomił. 23) Czetwertyński Seweryn. 24) Dr. Falkowski Stefan. 25) Federowicz Jan Kanty. 26) Frąckowiak Jan. 27) Galik Edmund. 28) Gdyk Ludwik. 29) Głąbiński Stanisław. 30) Godek Jan. 31) Góralski Ignacy. 32) Grabski Władysław (Gniezno). 33) Grabski Stanisław. 34) Gradowski Józef. 35) Gumowski Stanisław. 36) Harasz Antoni. 37) Heicke Gustaw. 38) Hryckiewicz Nikodem. 39) Idziak Wojciech. 40) Imiłkowski Ignacy. 41) Jabłonowski Władysław. 42) Jabłoński Wincenty. 43) Jakubowski Tomasz. 44) Jakubowski Jan. 45) Jasiukowicz Stanisław. 46) Junga Karol. 47) Ks. Kaczyński Zygmunt. 48) Kamiński Ignacy. 49) Kleski Jan. 50) Knast Bolesław. 51) Kolischer Zygmunt. 52) Kotas Józef. 53) Kruczyński Michał. 54) Krysztoforski Józef. 55) Krzywkowski Błażej. 56) Ks. Kurzawski Józef. 57) Kuśmierek Andrzej. 58) Kwasek Józef. 59) Kwiatkowski Władysław. 60) Lasota Piotr. 61) Lewandowski Zenon. 62) Lewandowski Jan. 63) Dr. Loewenstein Natan. 64) Ks. Londzin Józef. 65) Łakota Jan. 66) Łoś Hieronim. 67) Maj Andrzej. 68) Majcher Piotr. 69) Marek Michał. 70) Marweg Zygmunt. 71) Maślanka Franciszek. 72) Dr. Matakiewicz Antoni. 73) Mazur Franciszek. 74) Mąkolski Juljan. 75) Ks. Mąkowski Władysław. 76) Mieczkowski Adam. 77) Miedziński Stanisław. 78) Mierzejewski Karol. 79) Mystkowski Kazimierz. 80) Ks. Nowakowski Marceli. 81) Opala Władysław. 82) Ostrowski Michał. 83) Orzechowski Józef. 84) Piechota Szczepan. 85) Piotrowski J. 86) Ponikiewski Stefan. 87) Potoczek Jan. 88) Pragacz Feliks. 89) Puławski

Tadeusz. 90) Pussak Piotr. 91) Radziszewski Henryk. 92) Rolla Ludwik. 93) Dr. Rottermund Stefan. 94) Równicki Walenty. 95) Rudnicki Jan. 96) Dr. Rząd Antoni. 97) Sawicki Szczepan. 98) Dr. Seyda Marjan. 99) Ks. Sędzimir Zygmunt. 100) Dr. Skarbek Aleksander. 101) Skulski Leopold. 102) Ks. Sobolewski Kazimierz. 103) Sokolnicka Zofja. 104) Sokołowski Stefan. 105) Sołtyk Stefan. 106) Sosiński Wojciech. 107) Splett Johann. 108) Śrótka Roman. 109) Staniszkis Witold. 110) Ks. Starkiewicz Szczęsny. 111) Dr. Steinhaus Ignacy. 112) Stesłowicz Władysław. 113) Ks. Stychel Antoni. 114) Dr. Suligowski Adolf. 115) Ks. Suliński Stanisław. 116) Świda Adolf. 117) Ks. Sykulski Kazimierz. 118) Ks. Szczęsnowicz Stanisław. 119) Szewczyk Adam. 120) Szperna Stanisław. 121) Szymborski Juljan. 122) Syszkowski Jan. 123) Tabaczyński Tadeusz. 124) Tarnawski Leonard. 125) Trzciński Juljusz. 126) Tuchołka Wiesław. 127) Tutaj Dominik. 128) Tylman Franciszek. 129) Walisiak Józef. 130) Wichliński Michał. 131 Wierzbicki Andrzej. 132) Włodek Stanisław. 133) Ks. Wojnarowicz Antoni. 134) Wojtan Mikołaj. 135) Ks. Wróblewski Bolesław. 136) Załęski Ignacy. 137) Dr. Załuska Jan. 138) Zamiara Józef. 139) Zmitrowicz Józef. 140) Żebrowski Aleksander.

Posłowie socjalistyczni postawili wniosek z powodu nadużycia przez duchowieństwo Kościoła i haseł religijnych dla agitacji wyborczej. Przeciwko temu wnioskowi głosowali dnia 30 marca 1922 posłowie:

1) Dr. Adam Ernest. 2) Arcichowski Michał. 3) Balicka Gabrjela. 4) Bawaorowski Jerzy. 5) Bigoński Edmund. 6) Biliński Józef. 7) Ks. Bliziński Wacław. 8) Bojanowski Michał. 9) Ks. Bolt Feliks. 10) Bresiński Stanisław. 11) Brodziak Jan. 12) Brownsford Ka-

zimierz. 13) Brzosko Władysław. 14) Buczny Franciszek. 15) Chadryś Jan. 16) Czetwertyński Seweryn. 17) Dr. Dąbrowski St. 18) Dubanowicz Edw. 19) Duda Feliks. 20) Federowicz J. K. 21) Frąckowiak Jan. 22) Głąbiński Stanisław. 23) Godek Jan. 24) Góralski Ignacy. 25) Dr. Grabski Stanisław. 26) Grabski Władysław (Gniezno). 27) Gradowski Józef. 28) Gumowski Stanisław. 29) Harasz Antoni. 30) Hryckiewicz Nik. 31) Idziak Wojciech. 32) Jakubowski Tomasz. 33) Jasiukowicz Stanisław. 34) Ks. Kaczyński Zygmunt. 35) Kłyszejko Antoni. 36) Kotas Józef. 37) Ks. Kotula Kaz. 38) Kruczyński Michał. 39) Krysztoforski Józef. 40) Krzywkowski Błażej. 41) Kuśmierek Andrzej. 42) Kwasek Józef. 43) Kwiatkowski Wład. 44) Lewandowski Jan. 45) Lewandowski Zenon. 46) Ks. Londzin Józef. 47) Ks. Lubelski Józef. 48) Łakota Jan. 49) Łoś Hieronim. 50) Ks. Łosiński Bernard. 51) Ks. Madej Jan. 52) Maj Andrzej. 53) Majcher Piotr. 54) Marek Michał. 55) Matakiewicz Antoni. 56) Mazur Franciszek. 57) Mąkolski Juljan. 58) Ks. Mąkowski Wł. 59) Mieczkowski Adam. 60) Miedziński Stanisław. 61) Mierzejewski Karol. 62) Mrożewski Leonard. 63) Mystkowski Kazim. 64) Ks. Nowakowski Mar. 65) Opala Władysław. 66) Ostrowski Michał. 67) Paczóski Edward. 68) Piechota Szczepan. 69) Piotrowski Adam. 70) Poklewski-Koziełł W. 71) Ponikiewski Stefan. 72) Potoczek Jan. 73) Pragacz Feliks. 74) Puławski Tadeusz. 75) Pussak Piotr. 76) Dr. Radziszewski H. 77) Rolla Ludwik. 78) Dr. Rottermund Stefan. 79) Równicki Walenty. 80) Rudnicki Jan. 81) Dr. Rząd Antoni. 82) Sadowski Franciszek. 83) Sawicki Szczepan. 84) Ks. Sędzimir Zygm. 85) Skarbek Aleksander. 86) Skulski Leopold. 87) Skup Władysław. 88) Ks. Sobolewski Kazimierz. 89)

Sokolnicka Zofja. 90) Sołtyk Stefan. 91) Sosiński Wojciech. 92) Staniszkis Witold. 93) Staszyński Stanisław. 94) Ks. Stychel Antoni. 95) Szadurski Wacław. 96) Szperna Stanisław. 97) Szymborski Juljan. 98) Szyszkowski Jan. 99) Śrótka Roman. 100) Dr. Tarnawski Leon. 101) Ks. arcb. Teodorowicz. 102) Tuchołka Wiesław. 103) Tutaj Dominik. 104) Tylman Franciszek. 105) Walisiak Józef. 106) Wichliński Michał 107) Włodek Stanisław. 108) Wojdaliński Ryszard. 109) Wojtan Mikołaj. 110) Ks. Wróblewski Bol. 111) Załęski Ignacy. 112) Załuska Jan. 113) Zamiara Józef. 114) Zamorski Jan. 115) Zmitrowicz Józef. 116) Żebrowski Aleksander.

Przeciwko monopolowi tytoniowemu a za tem, żeby fabrykanci niemiecko-żydowsko-polscy robili interesy, a więc przeciwko interesom skarbu polskiego głosowali dnia 1 czerwca 1922 posłowie:

1) Dr. Adam Ernest. 2) Ks. Adamski Stanisław. 3) Arcichowski Michał. 4) Balicka Gabrjela. 5) Barczewski Ernest. 6) Bigoński Edmund. 7) Biliński Józef. 8) Ks. Biziński Wacław. 9) Bochenek Szczepan. 10) Bojanowski Michał. 11) Ks. Bolt Feliks. 12) Bresiński Stanisław. 13) Brodziak Jan. 14) Brownsford Kazimierz. 15) Brun Stanisław. 16) Brzosko Władysław. 17) Brzostowski Stanisław. 18) Buczny Franciszek. 19) Chadryś Jan. 20) Dr. Chłapowski Antoni. 21) Cieśla Adam. 22) Czerniewski Artemjusz Ludomił. 23) Czetwertyński Seweryn. 24) Ks. Dachowski Filip. 25) Dąbrowski Stefan. 26) Dmowski Roman. 27) Dr. Dubanowicz Edward. 28) Duda Feliks. 29) Dr. Dymowski Tadeusz. 30) Ks. Dziennicki Stanisław. 31) Farbstein Szyja-Hessel. 32) Fiołka Wojciech. 33) Frąckowiak Jan. 34) Friese Oskar. 35) Gdyk Ludwik.

36) Głąbiński Stanisław. 37) Godek Jan. 38) Góralski Ignacy. 39) Grabski Stanisław. 40) Grabski Władysław — Gniezno. 41) Grabowski Józef. 42) Grünbaum Izaak. 43) Gumowski Stanisław. 44) Ks. Hałko Stanisław. 45) Harasz Antoni. 46) Hartglas Maksymiljan Apolinary. 47) Hasbach Erwin. 48) Heicke Gustaw. 49) Hirszhorn Samuel. 50) Hryckiewicz Nikodem. 51) Idziak Wojciech. 52) Imiłkowski Ignacy. 53) Jabłonowski Władysław. 54) Jabukowski Jan. 55) Jakubowski Tomasz. 56) Jasiukowicz Stanisław. 57) Kaczmarek Stefan. 58) ks. Kaczyński Zygmunt. 59) Kamieniecki Witold. 60) Kamiński Ignacy. 61) ks. Kłos Józef. 62) Kłyszejko A. 63) Knast Bolesław. 64) Kotas Józef. 65) Kowalewski Konstanty. 66) Krajna Kazimierz. 67) Kruczyński Michał. 68) Krysztoforski Józef. 69) Krzywkowski Błażej. 70) ks. Kupczyński Aleksander. 71) ks. Kurzawski Józef. 72) Kuśmierek Andrzej. 73) Kwasek Józef. 74) Kwiatkowski Władysław. 75) Lasota Piotr. 76) Lewandowski Jan. 77) Lewandowski Zenon. 78) Lisowski Bolesław. 79) ks. Ludwiczak Antoni. 80) ks. Lutosławski Kazimierz. 81) Luedecke Albrecht. 82) Łabęda Juljan. 83) Łakota Jan. 84) ks. Łosiński Bernard. 85) Łos Hieronim. 86) ks. Maciejewicz Stanisław. 87) Maj Andrzej. 88) Majewski Stanisław Jan. 89) Marek Michał. 90 Marylski Antoni. 91) Maślanka Franciszek. 92) Mazur Franciszek. 93) Mąkolski Juljan. 94) ks. Mąkowski Władysław. 95) dr. Meissner Czesław. 96) Mendelson Uszer. 97) Michalak Stanisław. 98) Mieczkowski Adam. 99) Miedziński Stanisław. 100) Mierzejewski Karol. 101) Mrożewski Leonard. 102) Mystkowski Kazimierz. 103) ks. dr. Nowakowski Marceli. 104) Nowicki Albin. 105) ks. Olszański Ignacy. 106) Opala Władysław. 107) Orzechowski Józef.

108) Paczóski Edward. 109) Perlmutter Abram Hersz. 110) Piechota Szczepan. 111) Piotrowski Adam. 112) Poklewski - Koziełł Witold. 113) Ponikiewski Stefan. 114) Pragacz Feliks. 115) Puławski Tadeusz. 116) Pussak Piotr. 117) Rączkowski Feliks. 118) dr. Radziszewski Henryk. 119) Ramotowski Antoni. 120) Rasner Chaim. 121) Rolla Ludwik. 122) dr. Rosenblatt Jerzy. 123) de Rosset Aleksander. 124) Równicki Walenty. 125) Rudnicki Jan. 126) dr. Rząd Antoni. 127) Sadowski Franciszek. 128) Sawicki Szczepan. 129) dr. Seyda Marjan. 130) ks. Sędzimir Zygmunt. 131) Skup' Władysław. 132) ks. Sobolewski Kazimierz. 133) Sokolnicka Zofja. 134) Sokołowski Stefan. 135) Sołtyk Stefan. 136) Sosiński Wojciech. 137) Spickerman Józef. 138) Splett Johann. 139) Staniszkis Witold. 140) ks. Starkiewicz Szczęsny. 141) Staszyński Stanisław. 142) ks. Stychel Antoni. 143) ks. Styczyński Tadeusz. 144) dr. Suligowski Adolf. 145) ks. Suliński Stanisław. 146) Surwiłło Edward. 147) Swatowski Antoni. 148) ks. Sykulski Kazimierz. 149) Szadurski Wacław. 150) ks. Szczęsnowicz Stanisław. 151) Szewczyk Adam. 152) Szperna Adam. 153) Szybiłło Teodor. 154) Szymański Stanisław. 155) Szymborski Juljan. 156) Szyszkowski Jan. 157) Srótka Roman. 158) Tabaczyński Tadeusz. 159) dr. Tarnawski Leonard. 160) ks. Arcb. Teodorowicz Józef. 161) Thomas Aleksander. 162) Thomas Ignacy. 163) Tomaszewski Wacław. 164) Trzciński Juljusz. 165) Tuchołka Wiesław. 166) Tutaj Dominik. 167) Tylman Franciszek. 168) Ulewicz Wojciech. 169) Walisiak Józef. 170) dr. Wichliński Michał. 172) Wierzbicki Andrzej. 173) Włodek Stanisław. 174) Wojdaliński Ryszard. 175) ks. Wojnarowicz Antoni. 176) Wojtan Mikołaj. 177) ks. Wróblewski Bolesław. 178) Wróblewski Juljan.

179) Załęski Ignacy. 180) Zamiara Józef. 181) Zamorski Jan. 182) Zmitrowicz Józef. 183) Zwierzyński Aleksander. 184) Zyskowski Jan. 185) Żebrowski Aleksander. 186) Żero Kazimierz.

6 lipca 1922 posłowie socjalistyczni żądali, żeby natychmiast uchwalić nowelę o zaopatrzeniu inwalidów, którzy nie mogą czekać, bo żyją w nędzy. Przeciwko temu wnioskowi, a więc przeciw inwalidom, głosowali posłowie:

1) Adam Ernest. 2) Ks. Adamski Stanisław. 3) Arcichowski Michał. 4) Balicka Gabrjela. 5) Baworowski Jerzy. 6) Bigoński Edmund. 7) Biliński Józef. 8) Ks. Bliziński Wacław. 9) Bochenek Szczepan. 10) Bojanowski Michał. 11) Ks. Bolt Feliks. 12) Bresiński Stanisław. 13) Brodziak Jan. 14) Brownsford Kazimierz. 15) Brun Stanisław. 16) Brzosko Władysław. 17) Brzostowski Stanisław. 18) Buczny Franciszek. 19) Chadryś Jan. 20) Chłapowski Antoni. 21) Cieśla Adam. 22 Czerniewski Ludomił. 23) Czetwertyński Seweryn. 24) Ks. Dachowski Filip. 25) Dąbrowski Stefan. 26) Dembiński Bronisław. 27) Dubanowicz Edward. 28) Duda Feliks. 29) Dumowski Tadeusz. 30) Ks. Dziennicki Stanisław. 31) Federowicz Jan Kanty. 32) Fiołka Wojciech. 33) Frąckowiak Jan. 34) Friese Oskar. 35) Galik Edmund. 36) Gdyk Ludwik. 37) Głąbiński Stanisław. 38) Godek Jan. 39) Góralski Ignacy. 40) Grabski Stanisław. 41) Grabski Władysław. 42) Gradowski Józef. 43) Gumowski Stanisław. 44) Halban Alfred. 45) Ks. Hałko Stanisław. 46) Harasz Antoni. 47) Hryckiewicz Nikodem. 48) Idziak Wojciech. 49) Imiłkowski Ignacy. 50) Jabłonowski Władysław. 51) Jabłoński Wincenty. 52) Jakubowski Jan. 53) Jakubowski Tomasz. 54) Jasiukowicz Stanisław. 55) Junga Karol. 56) Kaczmarek Stefan. 58) Kamieniecki

Witold. 59) Kamiński Ignacy. 60) Kleski Jan. 61) Ks. Kłos Józef. 62) Knast Bolesław. 63) Korfanty Wojciech. 64) Kotas Józef. 65) Ks. Kotula Kazimierz. 66) Kowalewski Konstanty. 67) Krajna Kazimierz. 68) Kruczyński Michał. 69) Krysztoforski Józef. 70) Krzywkowski Błażej. 71) Ks. Kupczyński Aleksander. 72) Ks. Kurzawski Józef. 73) Kuśmierek Andrzej. 74) Kwasek Józef. 75) Lasota Piotr. 76) Lewandowski Jan. 77) Lewandowski Zenon. 78) Lisowski Bolesław. 79) Loewenstein Natan. 80) Ks. Londzin Józef. 81) Ks. Lubelski Józef. 82) Ks. Lutosławski Kazimierz. 83) Łabęda Juljan. 84) Łakota Jan. 85) ks. Łosiński Bernard 86) Łoś Hieronim. 87) Ks. Maciejewicz Stanisław. 88) Maciejewski Teodor. 89) Ks. Madej Jan. 90) Maj Andrzej. 91) Majcher Piotr. 92) Majewski Stanisław. 93) Marek Michał. 94) Marweg Zygmunt. 95) Marylski Antoni. 96) Maślanka Franciszek. 97) Matakiewicz Antoni. 98) Mazur Franciszek. 99) Mąkolski Juljan. 100) Ks. Mąkowski Władysław. 101) Meissner Czesław. 102) Michalak Stanisław. 103) Mieczkowski Adam. 104) Miedziński Stanisław. 105) Mierzejewski Karol. 106) Mrożewski Leonard. 107) Mystkowski Kazimierz. 108) Ks. Nowakowski Marceli. 109) Nowicki Albin. 110) Ks. Olszański Ignacy. 111) Opala Władysław. 112) Orzechowski Józef. 113) Ostrowski Michał. 114) Paczóski Edward. 115) Piechota Szczepan. 116) Piotrowski Adam. 117) Piotrowski Antoni. 118) Piotrowski Józef. 119) Poklewski-Koziełł Witold. 120) Konikiewski Stefan. 121) Potoczek Jan. 122) Pragacz Feliks. 123) Puławski Tadeusz. 124) Pussak Piotr. 125) Rączkowski Feliks. 126) Radziszewski Henryk. 127) Ramotowski Antoni. 128) Rolla Ludwik. 129) de Rosset Aleksander. 130) Rottermund Stefan. 131) Równicki Walenty. 132)

Rudnicki Jan. 133) Rząd Antoni. 134) Sadowski Franciszek. 135) Sawicki Szczepan. 136) Serwatowski Władysław. 137) Seyda Marjan. 138) Seyda Zygmunt. 139) Ks. Sędzimir Zygmunt. 140) Skulski Leopold. 141) Skup Władysław. 142) Ks. Sobolewski Kazimierz. 143) Sokolnicka Zofja. 144) Sokołowski Stefan. 145) Sołtyk Stefan. 146) Sosiński Wojciech. 147) Staniszkis Witold. 148) Ks. Starkiewicz Szczęsny. 149) Staszyński Stanisław. 150) Steinhaus Ignacy. 151) Stesłowicz Władysław. 152) Ks. Stychel Antoni. 153) Ks. Styczyński Tadeusz. 154) Suligowski Adolf. 155) Ks. Suliński Stanisław. 156) Surwiłło Edward. 157) Swatowski Antoni. 158) Ks. Sykulski Kazimierz. 159) Szadurski Wacław. 160) Ks. Szczęsnowicz Stanisław. 161) Szybiłło Teodor. 162) Szymański Stanisław. 163) Szymborski Juljan. 164) Szymczak Wincenty. 165) Szyszkowski Jan. 166) Szperna Stanisław. 167) Śrótka Roman. 168) Tabaczyński Tadeusz. 169) Tarnawski Leonard. 170) Arc. Teodorowicz Józef. 171) Thomas Aleksander. 172) Thomas Ignacy. 173) Tomaszewski Wacław. 174) Trzciński Juljusz. 175) Tuchołka Wiesław. 176) Tutaj Dominik. 177) Tylman Franciszek. 178) Ulewicz Wojciech. 179) Walisiak Józef. 180) Ks. Watulewicz Józef. 181) Wichliński Michał. 182) Wierzbicki Andrzej. 183) Włodek Stanisław. 184) Ks. Wojnarowicz Antoni. 185) Wojtan Mikołaj. 186) Ks. Wróblewski Bolesław. 187) Wróblewski Juljan. 188) Wysocki Kazimierz. 189) Załęski Ignacy. 190) Załuska Jan. 191) Zamorski Jan. 192) Zdanowski Władysław. 193) Zmitrowicz Józef. 194) Zyskowski Jan. 195) Żebrowski Aleksander. 196) Żero Kazimierz.

W ten sposób posłowie wyżej wymienieni *odwlekli* sprawę, obchodzącą *tysiące inwalidów*.

Rząd demokratyczny p. Śliwińskiego w dniu 7 lipca 1922 r. obalili i przedłużyli w ten sposób przesilenie o parę tygodni następujący posłowie:

1) Adam Arnest. 2) Ks. Adamski Stanisław. 3) Arcichowski Michał. 4) Balicka Gabrjela. 5) Baworowski Jerzy. 6) Biliński Józef. 7) Bigoński Edmund. 8) Ks. Bliziński Wacław. 9) Bochenek Szczepan. 10) Bojanowski Michał. 11) Ks. Bolt Feliks. 12) Bresiński Stanisław. 13) Brodziak Jan. 14) Brownsford Kazimierz. 15) Brun Stanisław. 16) Brzosko Władysław. 17) Brzostowski Stanisław. 18) Buczny Franciszek. 19) Chadryś Jan. 20) Chłapowski Antoni. 21) Cieśla Adam. 22) Czerniewski Ludomił. 23) Czetwertyński Seweryn. 24) Ks. Dachowski Filip. 25) Dąbrowski Stefan. 26) Dembiński Bronisław. 27) Dąbek Paweł. 28) Dubanowicz Edward. 29) Dubicki Ludwik. 30) Duda Feliks. 31) dr. Dymowski Tadeusz. 32) ks. Dziennicki Stanisław. 33) Federowicz Jan Kanty. 34) Fiołka Wojciech. 35) Frąckowiak Jan. 36) Friese Oskar. 37) Galik Edmund. 38) Gdyk Ludwik. 39) Głąbiński Stanisław. 40) Godek Jan. 41) Góralski Ignacy. 42) Grabski Stanisław. 43) Grabski Władysław. 44) Gradowski Józef. 45) Gumowski Stanisław. 46) Halban Alfred. 47) Ks. Hałko Stanisław. 48) Harasz Antoni. 49) Hryckiewicz Nikodem. 50) Idzial Wojciech. 51) Imiłkowski Ignacy. 52) Jabłonowski Władysław. 53) Jabłoński Wincenty. 54) Jakubowski Jan. 55) Jakubowski Tomasz. 56) Jasiukowicz Stanisław. 57) Junga Karol. 58) Kaczmarek Stefan. 59) ks. Kaczyński Zygmunt. 60) Kamieniecki Witold. 61) Kamiński Ignacy. 62) Kleski Jan. 63) ks. Kłos Józef. 64) Knast Bolesław. 65) Koliszer Henryk. 66) Korfanty Wojciech. 67) Kotas Józef. 68) Ks. Kotula

Kazimierz. 69) Kowalewski Konstanty. 70) Krajna Kazimierz. 71) Kruczyński Michał. 72) Krysztoforski Józef. 73) Krzywkowski Błażej. 74) Ks. Kupczyński Aleksander. 75) Ks. Kurzawski Józef. 76) Kuśmierek Andrzej. 77) Kwasek Józef. 78) Lasota Piotr. 79) Lewandowski Jan. 80) Lewandowski Zenon. 81) Lisowski Bolesław. 82) Loewenstein Natan. 83) ks. Londzin Józef. 84) Ks. Lubelski Józef. 85) ks. Lutosławski Kazimierz. 86) Łabeda Julian. 87) Łakota Jan. 88) ks. Łosiński Bernard. 89) Łoś Hieronim. 90) ks. Maciejewicz Stanisław. 91) Maciejewski Teodor. 92) ks. Madej Jan. 93) Maj Andrzej. 94) Majcher Piotr. 95) Majewski Stanisław Jan. 96) Marek Michał. 97) Marweg Zygmunt. 98) Marylski Antoni. 99) Maślanka Franciszek. 100) Matakiewicz Antoni. 101) Mazur Franciszek. 102) Makolski Julian. 103) ks. Makowski Władysław. 104) Meissner Czesław. 105) Michalak Stanisław. 106) Mieczkowski Adam. 107) Miedziński Stanisław. 108) Mierzejewski Karol. 109) Moczydłowska Maria. 110) Mrożewski Leonard. 111) Mystkowski Kazimierz. 112) ks. Nowakowski Marceli. 113) Nowicki Albin. 114) ks. Olszański Ignacy. 115) Opala Władysław. 116) Orzechowski Józef. 117) Ostrowski Michał. 118) Paczóski Edward. 119) Piechota Szczepan. 120) Piotrowski Adam. 121) Piotrowski Antoni. 122) Piotrowski Józef. 123) Poklewski-Koziełł Witold. 124) Ponikiewicz Stefan. 125) Potoczek Jan. 126) Pragacz Feliks. 127) Puławski Tadeusz. 128) Pussak Piotr. 129) Raczkowski Feliks. 130) Radziszewski Henryk. 131) Ramotowski Antoni. 132) Rolla Ludwik. 133) de Rosset Aleksander. 134) Rottermund Stefan. 135) Równicki Walenty. 136) Rudnicki Jan. 137) Rząd Antoni. 138) Sadowski Franciszek. 139) Sawicki Szczepan. 140) Serwatowski Władysław. 141)

Seyda Marjan. 142) Seyda Zygmunt. 143) ks. Sedzimir Zygmunt. 144) Skulski Leopold. 145) Skup Władysław. 146) ks. Sobolewski Kazimierz. 147) Sokolnicka Zofja. 148) Sokołowski Stefan. 149) Sołtyk Stefan. 150) Sosiński Wojciech. 151) Staniszkis Witold. 152) ks. Starkiewicz Szczesny. 153) Starowievski Stanisław. 154) Staszyński Stanisław. 155) Steinhaus Ignacy. 156) Stesłowicz Władysław. 157) ks. Stychel Antoni. 158) ks. Styczyński Tadeusz. 159) Suligowski Adolf. 160) ks. Suliński Stanisław. 161) Surwiłło Edward. 162) Swatowski Antoni. 163) ks. Sykulski Kazimierz. 164) Szadurski Wacław. 165) ks. Szczęsnowicz Stanisław. 166) Szewczyk Adam. 167) Szperna Stanisław. 168) Szybiłło Teodor. 169) Szymański Stanisław. 170) Szymborski Juljan. 171) Szymczak Wincenty. 172) Szyszkowski Jan. 173) Śrótka Roman. 174) Tabaczyński Tadeusz. 175) Tarnawski Leonard. 176) ks. arb. Teodorowicz Józef. 177) Thomas Aleksander. 178) Thomas Ignacy. 179) Tomaszewski Wacław. 180) Trzciński Juliusz. 181) Tuchołka Wiesław. 182) Tutaj Dominik. 183) Tylman Franciszek. 184) Ulewicz Wojciech. 185) Walisiak Józef. 186) ks. Watulewicz Józef. 187) Wichliński Michał. 188) Wierzbicki Andrzej. 189) Włodek Stanisław. 190) ks. Wojnarowicz Antoni. 191) Wojtan Mikołaj. 192) ks. Wróblewski Bolesław. 193) Wróblewski Juljan. 194) Wysocki Kazimierz. 195) Załeski Ignacy. 196) Zamorski Jan. 197) Zdanowski Władysław. 198) Zmitrowicz Józef. 199) Zyskowski Jan. 200) Żebrowski Aleksander. 201) Zero Kazimierz.

Endecy i chadecy postawili wniosek o wyrażenie votum nieufności Naczelnikowi Państwa, J. Piłsudskiemu, aby później na jego miejsce wszedł jaki reakcjonista. Za tym wnioskiem reakcji, a więc przeciwko

Naczelnikowi Państwa, Józefowi Piłsudskiemu, głosowali dnia 26 lipca 1922 r. posłowie:

1) Dr. Adam Ernest. 2) Ks. Adamski Stanisław. 3) Arcichowski Michał. 4) Balicka Gabrjela. 5) Bigoński Edmund. 6) Biliński Józef. 7) Ks. Bliziński Wacław. 8) Bochenek Szczepan. 9) Bojanowski Michał. 10) Ks. Bolt Feliks. 11) Ks. Brandys Paweł. 12) Bresiński Stanisław. 13) Brodziak Jan. 14) Brownsdorf Kazimierz. 15) Brun Stanisław. 16) Brzosko Władysław. 17) Brzostowski Stanisław. 18) Buczny Franciszek. 19) Chadryś Jan. 20) Dr. Chłapowski Antoni. 21) Cieśla Adam. 22) Czerniewski Artemjusz. 23) Czetwertyński Seweryn. 24) Ks. Dachowski Filip. 25) Dąbrowski Stefan. 26) Dr. Dubanowicz Edward. 27) Dubicki Ludwik. 28) Duda Feliks. 29) Dr. Dymowski Tadeusz. 30) Ks. Dziennicki Stanisław. 31) Dr. Falkowski Stefan. 32) Fiołka Wojciech. 33) Frąckowiak Jan. 34) Gall Ludwik. 36) Dr. Głąbiński Stanisław. 37) Godek Jan. 38) Góralski Ignacy. 39) Grabski Stanisław. 40) Grabski Władysław. 41) Gradowski Józef. 42) Gumowski Stanisław. 43) Dr. Hałko Stanisław. 44) Harasz Antoni. 45) Hryckiewicz Nikodem. 46) Idziak Wojciech. 47) Imiłkowski Ignacy. 48) Jabłonowski Władysław. 49) Jakubowski Jan. 50) Jakubowski Tomasz. 51) Jasiukowicz Stanisław. 52) Junga Karol. 53) Kaczmarek Stefan. 54) Ks. Kaczyński Zygmunt. 55) Kamiński Ignacy. 56) Ks. Kłos Józef. 57) Knast Bolesław. 58) Kotas Józef. 59) Ks. Kotula Kazimierz. 60) Kowalewski Konstanty. 61) Krajna Kazimierz. 62) Kruczyński Michał. 63) Krysztoforski Józef. 64) Krzywkowski Błażej. 65) Ks. Kupczyński Aleksander. 66) Ks. Kurzawski Józef. 67) Kuśmierek Andrzej. 68) Kwasek Józef. 69) Lasota Piotr. 70) Lewandowski Jan.

71) Lewandowski Zenon. 72) Lisowski Bolesław. 73) Ks. Dr. Londzin Józef. 74) Ks. Lubelski Józef. 75) Ks. Lutosławski Kazimierz. 76) Łabęda Juljan. 77) Łakota Jan. 78) Ks. Łosiński Bernard. 79) Łoś Bernard. 80) Ks. Maciejewski Stanisław. 81) Maciejewski Teodor. 82) Ks. Madej Jan. 83) Maj Andrzej. 84) Majewski Stanisław. 85) Marek Michał. 86) Marweg Zygmunt. 87) Marylski Antoni. 88) Mazur Franciszek. 89) Mąkolski Julian. 90) Ks. Mąkowski Władysław. 91) Dr. Meissner Czesław. 92) Michalak Stanisław. 93) Mieczkowski Adam. 94) Miedziński Stanisław. 95) Mierzejewski Karol. 96) Moczydłowska Marja. 97) Mrożewski Leonard. 98) Mystkowski Kazimierz. 99) Ks. Dr. Nowakowski Marceli. 100) Nowicki Albin. 101) Nurek Jakób. 102) Ks. Olszański Ignacy. 103) Opala Władysław. 104) Orzechowski Józef. 105) Ostrowski Michał. 106) Paczóski Edward. 107) Piechota Szczepan. 108) Piotrowski Adam. 109) Piotrowski Antoni. 110) Piotrowski Józef. 111) Poklewski-Kozieł Witold. 112) Ponikiewski Stefan. 113) Potoczek Jan. 114) Puławski Tadeusz. 115) Pussak Piotr. 116) Pragacz Feliks. 117) Raczkowski Feliks. 118) Dr. Radziszewski Henryk. 119) Ramotowski Antoni. 120) Dr. Rottermund Stefan. 121) Równicki Walenty. 122) Rudnicki Jan. 123) Rząd Antoni. 124) Sadowski Franciszek. 125) Sawicki Szczepan. 126) Dr. Seyda Marjan. 127) Seyda Zygmunt. 128) Ks. Sędzimir Zygmunt. 129) Skulski Leopold. 130) Skup Władysław. 131) Ks. Sobolewski Kazimierz. 132) Sokolnicka Zofja. 133) Sokołowski Stefan. 134) Sołtyk Stefan. 135) Sosiński Wojciech. 136) Staniszkis Witold. 137) Staszyński Stanisław. 138) Ks. Stychel Antoni. 139) Ks. Styczyński Tadeusz. 140) Dr. Suligowski Adolf. 141) Ks. Suliński Stanisław. 142) Surwiłło Edward. 143) Ks. Sykulski Kazimierz. 144)

Szadurski Wacław. 145) Ks. Szczęsnowicz Stanisław. 146) Szewczyk Adam. 147) Szperna Stanisław. 148) Szybiłło Teodor. 149) Szymański Stanisław. 150) Szymborski Juljan. 151) Szymczak Wincenty. 152) Szyszkowski Jan. 153) Śrótka Roman. 154) Świniarski Alojzy. 155) Tabaczyński Tadeusz. 156) Tarnawski Leo. 157) Teodorowicz Józef. 158) Thomas Aleksander. 159) Thomas Ignacy. 160) Tomaszewski Wacław. 161) Trzciński Juljusz. 162) Tuchołka Wiesław. 163) Tutaj Dominik. 164) Tylman Franciszek. 165) Ulewicz Wojciech. 166) Walisiak Józef. 167) Ks. Watulewicz Wojciech. 168) Weber Tadeusz. 169) Wichliński Michał. 170) Wierzbicki Andrzej. 171) Włodek Stanisław. 172) Wojdaliński Ryszard. 173) Ks. Wojnarowicz Antoni. 174) Wojtan Mikołaj. 175) Ks. Wróblewski Bolesław. 176) Wróblewski Juljan. 177) Zagórski Józef. 178) Załęski Ignacy. 179) Dr. Załuska Jan. 180) Zamiara Józef. 181) Zamorski Jan. 182) Zdanowski Władysław. 183) Zmitrowicz Józef. 184) Zyskowski Jan. 185) Żebrowski Aleksander. 186) Żero Kazimierz.

NA WYBORY
POLECA KSIĘGARNIA ROBOTNICZA
(Wspólna 17)
następujące wydawnictwa:

Dokumenty i akty pr[...]
zacja pracy w Ro[...]
O komunistach i ich p[...]

O SEJMIE, [...]

Daszyński I. Precz z reakcją. mk. 50.

Diamand H. Rządowa polityka gospodarcza. mk. 80.

Grzelak Wojciech. Co robotnicy wiedzieć powinni o Narodowej Partji Robotniczej (w druku).

Niedziałkowski M. Przeciw Senatowi. mk. 30.

Ordynacja wyborcza do Sejmu i Senatu ze wstępem posła M. Niedziałkowskiego. mk. 400.

Przewrót w Polsce. I. Rządy Ludowe. mk. 120.
II. Sejm. mk. 180.

W przygotowaniu:

Sprawozdanie z działalności Związku Polskich Posłów Socjalistycznych.

Broszury o N. D-cji i ludowcach.

O KWESTJI ROLNEJ.

Dąb Fr. Uciekajta chłopy! Socjaliści idą! Rozważania o reformie rolnej, chłopskiej doli i o łasce pańskiej. mk. 60.

Hołówko T. Ziemianie. mk. 40.

Kielecki W. Objaśnienie programu rolnego P. P. S. mk. 40.

Próchnik A. dr. Dzieje chłopów w Polsce. mk. 300.

Wojtek. Czytaj — abyś wiedział, jak panowie na szkodę Polski i ludu pracowali. II. wyd. mk. 30.

Wojtek. Kto nie chce dać ziemi chłopom. mk. 30.

O KLERYKALIŹMIE.

Czapiński K. Czarna ofensywa. Drogi i cele wojującego klerykalizmu. mk. 150.

Czapiński K. Dokąd kler prowadzi Polskę. mk. 300.

Czapiński K. Pod Chrystusowym sztandarem (w druku).

Młot Franciszek. Worek Judaszów, czyli rzecz o klerykaliźmie. mk. 400.

Wrocki C. W Imię Krzyża! Krótki rys dziejów inkwizycji powszechnej. wyd. II. mk. 400.

O KWESTJI NARODOWOŚCIOWEJ.

[...]odowościowa w Polsce